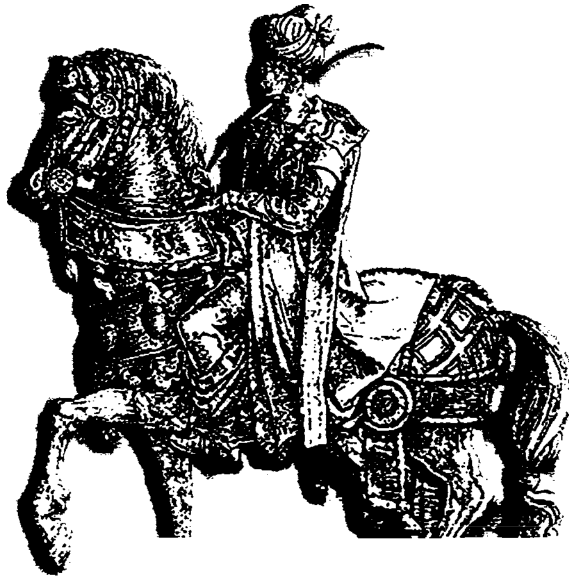
MUHTEŞEM SÜLEYMAN'IN VİYANA KUŞATMASI

AHMED REFİK



MUHTEŞEM SÜLEYMAN'IN VİYANA KUŞATMASI

AHMED REFİK



BKY-Babıali Kültür Yayıncılığı: 102
Tarih: 13

Muhteşem Süleyman'ın Viyana Kuşatması

Ahmed Refik

Hazırlayan
Ömer Kul

Tasarım
BKY Ajans

Kapak Tasarım
Fikir Evim

Sertifika no : 12393

I.Baskı: Ekim 2006
II.Baskı: Aralık 2015
III.Baskı: Kasım 2016

ISBN: 978-975-00981-2-3



babıali kültür yayıncılığı
29 Ekim Cad. İstanbul Vizyon Park Ofis Plazaları
4. Vizyon Kat:2 D: 206
Tel : 0 212 438 47 78 Fax: 0 212 438 57 78
GSM: 0 507 159 89 60
Yenibosna - Bahçelievler/ İstanbul
www.bkymarket.com • bky@bky.com.tr

Baskı ve Cilt
Ege Reklam Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.
Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No : 4/1 Ataşehir / İstanbul
Tel : 0216 470 44 70 Faks : 0216 472 84 05
Matbaa sertifika no : 12468

AHMED REFİK

MUHTEŞEM SÜLEYMAN'IN VİYANA KUŞATMASI

(H. 936/ M. 1529)

YAYINA HAZIRLAYAN
ÖMER KUL

TARİH



babıali kültür yayıncılığı

İÇİNDEKİLER

KANÛNİ SULTAN SÜLEYMÂN DEVRİNDE BİRİNCİ VİYANA KUŞATMASI (H. 936/M. 1529)

BİRİNCİ BÖLÜM

BEŞİNCİ BÖLÜM

KISALTMALAR

a.g.e.	*Adı Geçen Eser*
C.	*Cilt*
çev.	*Çeviren*
DTCF	*Dil Tarih Coğrafya Fakültesi*
DİA	*Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*
ed.	*Editör*
EI^2	*Encylopedia Islam (New Edition)*
H	*Hicrî Tarih*
[H.N.]	*Hazırlayanın Notu*
haz.	*Hazırlayan*
İ.Ü.	*İstanbul Üniversitesi*
İA	*İslam Ansiklopedisi (Milli Eğitim Bakanlığı)*
M.	*Miladî Takvim*
nşr.	*Neşreden*
Psk.	*Psikoloji*
s.	*Sayfa*
S.	*Sayı*
sad.	*Sadeleştiren*
Sos. Bil. Enst.	*Sosyal Bilimler Enstitüsü*
trc.	*Tercüme Eden*
TTK	*Türk Tarih Kurumu*
vd.	*ve devamı*
vs.	*vesaire*
Yay.	*Yayınevi*
yay.	*yayınlayan*
yy ve y.yok	*yayın yeri ve yılı yok*

Hazırlayanın Önsözü

Viyana... İki defa kapısından döndüğümüz, uğruna nice şehitler verip, fethine muvaffak olamadığımız, Osmanlının hülyası, Avrupa'nın kalpgâhı addedilen güzel şehir... Fethi, Avrupa kapısını Osmanlıya ardına kadar açacak olan bu şehrin ilk kuşatmasını en ince ayrıntılarıyla ve akıcı bir üslupla anlatan ve bu konuda müstakil tek eser konumundaki "I. Viyana Kuşatması", Mecnun'un Leylası için verdiği mücadeleyi Osmanlı'nın Viyana için verdiğini ibretle okuyacak, tarihte Osmanlı ordusu ile bir seferi başından sonuna kadar ayrıntılarıyla yaşayacaksınız. Elinizdeki bu kitapta Viyana kuşatmasını her yönüyle bulabileceğiniz gibi hem Osmanlının kale savaşlarında tatbik ettiği metotları hem de kuşatmanın kaldırılmasından sonra Kasım Bey'in ordunun dönüşünü kolaylaştırmak için maiyetindekilerle beraber Almanya içlerinde verdiği 12.000 şehidin kahramanlıklarına şahit olacaksınız.

Bir devletin tarihini yazarken onu devlet yapan unsurları, değerleri de kaleme almak gerekir. Sadece bir padiahın tahta çıkış tarihini, fethettiği yerleri, kaybettiği bölgeleri yazmak başka deyişle sadece kronoloji bilgisi vermek okuyucuya tarih zevki, tadı, şuuru ve sevgisi vermekten uzak kalacaktır. Bir ibretler hazinesi olan tarih-

ten, milletlerin hafızası ve hadiselerin nakledilme ilmi olarak da istifade etmek çok önemli bir husustur.

Osmanlılar, Ortaçağ'ın son dönemleri ile Yeni ve Yakınçağlara damgasını vuran, üç kıtaya yayılmış, dünya üzerinde kurulan devletlerin göremediği haşmet ve azameti yakalayan en büyük Türk devletidir. Buna rağmen dünya devletleri arasında anlaşılma bakımından Osmanlılar kadar bahtsız bir devlet de yeryüzünde herhalde yoktur. Günümüzün meşhur tarihçilerinden Halil İnalcık bu durumu şu veciz ifadeyle ortaya koyuyor: *"Bir milletin veya devletin tarihi yazılırken dünya kamuoyun - da yerleşmiş belli bir imaj, dostluk ve düşmanlık, siyasî ideolo - jiler, yeni kültür yönelişleri hakikati saptırır, abartır veya kara - lar. Bu kaçınılmaz bir alın yazısıdır. Osmanlı tarihi, bu bakım - dan en çok saptırılmış, tek yanlı yorumlanmış tarihtir.*[1]*"*

Hâlbuki onu tanımak için yerli-yabancı herkesin hayranlıkla gezdiği, incelediği abidevî eserlerini görmek, tarih ilmiyle uğraşanların eserlerine bir göz atmak kâfi olacaktır. Bu ihtişamı tanımak ve anlamak için mehterini dinlemek, fermanlarındaki muhteşemliği hissetmek, camilerinde yapılan kuş evlerinin manasını idrâk etmek, kadı sicillerindeki âdil hükümlere bir göz atmak yeterlidir. Bunun yanında *"Allah için tevâzu edeni, Allahü teâla yüceltir"* sözünün sırrına uygun Topkapı Sarayı'nı gezmek de kâfidir diyebiliriz.

Bütün bu saydıklarımıza rağmen, herkesçe bilinen özellikleriyle Osmanlıyı tanıyamayanlara, tanıtamayanlara ve hakkındaki yanlışları bile bile doğru kabul edenlere üzülmemek ne mümkün! İşte elinizdeki bu kitabı neşretmekteki gayemiz bu amaca yöneliktir. Şurası bir gerçektir ki, piyasada bu konuda birçok eser olmasına rağmen Osmanlıyı anlatabilenler çok ama çok cüzî yer

---

1 Ahmet Şimşirgil, **Birincil Kaynaklardan Osmanlı Tarihi, Kayı**, Tarih Düşünce Yay., İstanbul 2004, s. 11.

kaplamaktadır. Bütün bu olumsuzluklar içerisinde menfi neşriyat vâsıtasıyla da Osmanlıyı öğrenmek isteyenlerin aklı karışıyor ve doğrulara ulaşması oldukça güçleşiyor.

Üzerinde yaşadığımız bu topraklar, Selçuklularla Bizanslılar arasında 1071 yılında yapılan Malazgirt Savaşı'ndan sonra Türk yurdu haline gelmişti. Selçuklu Devleti'nin yerini almış olan Osmanlılar ise her yönden, Ortaçağ dünyasının en güçlü imparatorluklarından birisi olan Bizans'ı kuşatmış ve Türk toprakları arasında bir şehir devleti haline getirmişti. Kuruluş dönemi Osmanlı hükümdarları Osman Gazi (1299–1324), Orhan Gazi (1324–1362) ve Sultan I. Murad (1362–1389) zamanında Bizans'ın Anadolu coğrafyasındaki toprakları tamamen Osmanlı hâkimiyetine girdiği gibi, Türk kuvvetleri Çanakkale'den Gelibolu Yarımadası'na geçmiş, buradan da Trakya'ya geçerek Balkanlara doğru ilerlemeye başlamışlardı.

Yıldırım Bâyezid devrinde (1389–1402) ise Osmanlılar Bizans İmparatorluğu'nun pây-ı tahtı olan İstanbul surları önüne kadar gelmiş, şehri ablukaya almışlardı. Ancak Sultan Bâyezid'in Emir Timur'la yaptığı mücadelede yenilerek esir düşmesi ve kısa bir süre sonra da vefatı üzerine Osmanlı Devleti bir **"fetret devri"** yaşamak durumunda kalmış, bu yüzden Bizans İmparatorluğu yarım yüzyıl daha hayatını idâme ettirme imkânını elde etmişti.

Genç Osmanlı hükümdarı Sultan II. Mehmed (1444–1446; 1451–1481) ise Türk toprakları arasında bir ada gibi duran İstanbul'u 29 Mayıs 1453 tarihinde fethederek Bizans İmparatorluğu'na son vermiş; bu büyük olay aynı zamanda yeni bir çağın başlamasına da yol açmıştır.

Sultan II. Bâyezid (1481–1512) dönemi daha ziyade Cem Sultan vakası ile sessiz bir şekilde geçerken, Yavuz Sultan Selim (1512–1520) dönemi Osmanlı'nın zirve yıl-

larının başlangıcı olmuştur. Memluk Devleti'nin ve topraklarının ele geçirilmesiyle birlikte Osmanlı üç kıtada hâkimiyetini süren, toprakları 2,5 kat daha fazla genişleyen, hazinesi dolu, ordusu mükemmel bir devlet Kanûni Sultan Süleymân'a (1520–1566) bırakılmıştı. İşte Kanûni de 46 yıllık saltanatı müddetince gücünün farkında olarak at üstünde cepheden cepheye koşarak, zaferler silsilesine yenilerini eklemiştir.

Ahmed Refik Altınay'ın yayına hazırlamış olduğumuz **"Devr-i Süleymân-ı Kanûni'de Birinci Viyana Muhâsarası"** isimli bu eseri, özgürlükleri elinden alınmak istenen ve krallık hakları gasp edilmek üzere olan Macar Kralı Zapolay Yanoş'un istirhâmına karşılık Osmanlı Devleti'nin yaptığı seferden ibârettir. Bu eserde Birinci - Viyana muhâsarası bütün teferruatıyla ele alınmaktadır. Ahmed Refik (öl. 1937) 3 Teşrin-i Evvel 1324/16 Ekim 1908 tarihinde tamamlamış olduğu bu çalışmasında Osmanlı Devleti'nin kale muhâsara teknikleri ve Viyana muhâsarası esnasında ordunun sevk ve idaresi ile 20 gün devam eden seferin en ince ayrıntılarını akıcı bir üslupla ele alınmıştır. Ahmed Refik, eserini kaleme alırken aynı zamanda yerli ve yabancı müverrihlerin eserlerinden de faydalanmak suretiyle, bilgi karışıklıkları ve tutarsızlıklarını da dipnotlar vererek ortaya koymuştur.

Ahmed Refik eserini *"Mukaddime" "Osmanlılarda Kale Muhâsaraları" "Devr-i Süleymân-ı Kanûni'de Birinci Viyana Muhâsarası"* adıyla ana bölümlere ayırmış, asıl konumuz olan Viyana Muhâsarası'nı da beş alt bölüme ayırarak incelemiştir. Bunlar ise; *"Harb İlanı ve Sebepleri", "Ordunun Harekât-ı Sevkü'l-ceyşiyesi", "Avusturyalıların Hazırlıkları", "Viyana Önünde Osmanlılar", "Ordû-yı Hümâyunun Avde - ti"* ve *"Sonuç"* kısımlarından meydan gelmektedir. Ahmed Refik, eserini hazırlarken Hammer, Kupelwieser, Karl Taufel ve benzeri yabancı müverrihlerin eserlerin-

den yararlandığı gibi aynı zamanda Osmanlı tarihçilerinden olan Peçevî, Feridun Bey, Solakzâde ve diğer bazılarından da faydalanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ile Cumhuriyetin ilk zamanlarında yaşamış olan Ahmed Refik Altınay'ın tarihî konularda ve bilhassa Osmanlı tarihi hakkında yayımlanmış çok sayıda kitap ve makalesi mevcuttur. Onun diğer ilmî çalışmalarından bazıları ise, I. Dünya Savaşı sonlarında Ermeni mezâlimini yerinde incelemek üzere yabancı gazetecilerden kurulan heyete başkanlık ettiği sırada gittiği Doğu Anadolu'daki gözlemlerini topladığı *"İki Komite İki Kıtal"* (İstanbul 1919) ile *"Kafkas Yollarında Hatıralar ve Tahassüsler"* (İstanbul 1919) isimli eserleridir. Daha sonra İstanbul Dârülfünunu'nun Osmanlı Tarihi Kürsüsü'ne müderris olarak tayin edilen Ahmed Refik, 1925 yılında son vakanüvis Abdurrahman Şeref Bey'in vefatı ile boşalan Türk Tarih Encümeni Başkanlığı'na getirilmiş, 1933 yılında Üniversite'nin yeniden teşkilatlandırılmasıyla Dârülfünun'daki görevi sona ermiştir. Bunu takip eden sürede Ahmed Refik hayatının geri kalan kısmında Cumhuriyet ve Akşam gazeteleri ile Milli Mecmua ve Hayat Mecmuaları'nda yazılar neşretmekle, kitap ve makale yazmakla geçirmiştir.

Ahmed Refik'in belli başlı eserleri arasında altı ciltlik *"Büyük Tarih-i Umumî"* (İstanbul 1328) ile **Geçmiş Asırlarda Osmanlı Hayatı** serisi içerisinde 1915–1927 yılları arasında yayımlamış olduğu *"Lale Devri 1130–1143"* (İstanbul 1331), *"Tarihî Sîmâlar"* (İstanbul 1331), *"Felâket Seneleri 1094–1110"* (İstanbul 1332), *"Kadınlar Saltanatı I-IV"* (İstanbul 1332), *"Âlimler ve Sanatkârlar 900–1200"* (İstanbul 1924), *"Sultan Cem"*, *"Sokullu"*, *"Kabakçı Mustafa"*, *"Samır Devri"* ve *"Tesâvir-i Ricâl"* isimli eserlerini sayabiliriz.

Ahmed Refik'in bu çalışmalarından başka, *"Memâlik-i Osmâniye'de Demirbaş Şarl"* (İstanbul 1332), *"Türkiye'de*

Mülteciler Meselesi" (İstanbul 1926), *"Anadolu'da Türk Aşiretleri 966–1200"* (İstanbul 1330), *"Hicrî Onbirinci Asırda İstanbul Hayatı 1000–1100"* (İstanbul 1931), *"Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri 967–1200"* (İstanbul 1931), *"Hicrî Onüçüncü Asırda İstanbul Hayatı 1200–1255"* (İstanbul 1931), *"Onaltıncı Asırda Râfızîlik ve Bektâşîlik"* (İstanbul 1932), *"Onuncu Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı 961–1000"* (İstanbul 1933) ve burada saymakla bitiremeyeceğimiz muhtelif eserler kaleme almıştır. Eserlerinin sayısı yüzü aşkın olan Ahmed Refik'in bine yakın da makalesi vardır. Ahmed Refik Altınay'ın ilmî mahiyetteki yazıları *Tarih-i Osmanî, Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası* ve *Türkiyat Mecmuası*'nda yayımlanmıştır[2].

Ahmed Refik Altınay, ağır bir anlatım dilinin hâkim olduğu Osmanlı tarih yazıcılığından farklı olarak eserlerinde olayları sarih ve kolay anlaşılır bir şekilde sunmuş ve bu suretle her kesimin severek ve anlayarak tarih okumasına katkıda bulunmuştur. Bu özelliği sayesinde **"tarihi sevdiren adam"** olmuştur[3]. Bu nedenle biz de Birinci Viyana muhâsarasını yayına hazırlarken Ahmed Refik'in o mümtaz, sade ve akıcı üslûbunu bozmamaya çalıştık ve sadeleştirme yaparken de mümkün olduğu kadar yazarın ifadelerini korumaya özen gösterdik. Eserde yer alan alıntıların ise sadeleştirilmesinin doğru olmayacağı kanaatinde olduğumuzdan bu nevi ifadeleri oldukları gibi verdik. Olayların tarihlendirilmesi daha ziyade Hicrî tarihle yapıldığı için konunun daha iyi anlaşılmasını temin etmek amacıyla bu Hicrî tarihleri Miladî tarihe çevirerek verdik. Bazı olayların tarihlerini ise hem Hicrî hem de Miladî olarak vermeyi uygun bulduk. Esere ilave ettiğimiz dipnotla-

---

[2] Ahmet Refik, **Bizans Karşısında Türkler**, (Haz. Fahamettin Başar), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, s. VII vd.

[3] Abdülkadir Özcan, *"Ahmed Refik Altınay"*, **DİA**, **C II**, İstanbul *1998*, s. **120–121**.

rın sonuna "Hazırlayanın Notu" olarak (H.N.) kısaltmasını ilave ettiğimiz gibi çalışmamızın sonuna bir de bibliyografya ekledik. Bu kısımda hem Ahmed Refik'in kullandığı eserleri hem de bizim ilave notlarımız için kullandığımız eserleri bir araya getirerek okuyucularımıza referans olabilecek bir bibliyografya hazırladık.

Eserin hazırlanması sırasındaki yardımlarından ve özel isimlerin tespitindeki özverili katkılarından dolayı İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi ve aynı zamanda uzun yıllar Viyana'da bulunmuş olan Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR'a ve sayesinde elektronik ortamda da olsa tanışma fırsatı bulduğum Dr. Barbara PITLIK'e yer ve şahıs isimlerinin belirlenmesindeki yardımlarından ve ilgilerinden dolayı teşekkürü borç bilirim. Eserin meydana getirilmesindeki katkılarından, teşvik ve yönlendirmelerinden dolayı, Doç.Dr. Mehmet İNBAŞI, Yrd.Doç.Dr. Fikret SARICAOĞLU, Yrd.Doç.Dr. Ali YILMAZ, Arş.Gör. Cihan PİYADEOĞLU ve mütercim Elif KIRAL hanımefendiye teşekkür etmeyi vazife addederim. Ayrıca eserin hazırlanması sırasında haritaların çizilmesi ve özel isimlerin tespitindeki özverili çalışmalarından dolayı değerli dostum Mustafa ALTUNBAY'a ve eserin yayımlanmasını sağlayan **Babiâli Kültür Yayıncılığı** çalışanlarına teşekkürü borç bilirim. Bu düşünceler içerisinde adâleti, şefkati hoşgörüsü ve ihsânı ile kalpleri fetheden; yiğitliği, cesareti, mertliği ve kahramanlığı ile dosta güven, düşmana korku salan; dünya siyasetini yönlendiren; kültür ve medeniyet hamleleri ile göz kamaştıran ceddimizin altı asrı aşkın üç kıtada hâkim olan serüvenlerinin bir tarih ziyafeti şeklinde sunulması temennisiyle....

Ömer KUL
18 Mart 2006, İstanbul

MUKADDİME

Kanûni Sultan Süleymân devrinde meydana gelen Birinci Viyana Muhâsarası[4], Avusturya-Macaristan içlerinde kazanılan başarıların ana gayesini, kuvvetle teyit esasına dayanmayan bir politikanın zararlarını gösteren ibret dersidir.

Osmanlı zaferler silsilesinin en yüksek zirvesini gösteren bu muhâsara, Macarlarla Osmanlılar arasında mevcut dostane münasebetin bir büyük hatırası olduğu gibi, başı darda olanların sığınağı olan Kanûni Sultan Süleymân'a iltica eden Macarların haklarını müdafaa etmek ve hürriyetleri uğrunda Osmanlıların ne türlü fedakârlıklar, ne derece samimiyetlikler ortaya koyduklarına da parlak bir tarihî şahitlik addedilebilir.

---

4 Osmanlı Beyliği'nin kuruluş yıllarında ilk hedefleri İznik ve Bursa şehirleri ile bu şehirlere komşu yerler idi. Genişleme döneminde gözler İstanbul'un fethine çevrilmişti. İstanbul'un fethini müteakiben Osmanlıların yeni hedefi Belgrad olmuştu. Belgrad'ın 1522 yılında fethinden sonra ise yeni *"Kızıl Elma"* Roma ve Viyana olmuştur. Muhteşem Türk Kanuni Sultan Süleymân ise 1529 yılının Eylül ayında Viyana'yı kuşatır. Ancak kitabın ilerleyen sayfalarında da değinildiği gibi erzak ve mühimmat noksanlığı, büyük çaplı topların getirilmemesi, mevsimin elverişsizliği vs. gibi sebeplerden dolayı yaklaşık 20 gün devam eden muhasara kaldırılmıştır. Bu meyanda Osmanlı-Avusturya ilişkilerini iki ana döneme ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisi 1493–1664 tarihleri arasını kapsamakta olup, Osmanlıların taarruzda, Avusturyalıların ise savunmada oldukları dönemdir. İkincisi ise; 1683–1791 tarihleri arasını meydana getirmekte olup, birinci dönemin aksine Osmanlılar savunmadadır. Osmanlılar ilk defa olarak 1463–1479 yılları arasında Venedik'le yapılan savaşlar esnasında Avusturya topraklarına girmiş, asıl mücadele ise Osmanlıların Hırvatlara ağır bir darbe vurduğu 1493 yılında başlamıştır. Hırvatlara yardım etmek isteyen Avusturya kuvvetleri Osmanlı topraklarına girmiştir. Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin ilk devirlerinde Avusturya, meydan savaşlarındaki üstünlükleri hasebiyle Osmanlı ordularının karşısına çıkamamış, sınırlarını çeşitli ebatlarda kaleler yaparak korumaya çalışmıştır. Bu kaleler Dalmaçya'dan başlayarak, Hırvatistan ve Batı Macaristan'a, oradan Tuna'nın kuzeyinde yer alan dağ şehirlerinden geçerek Transilvanya'ya kadar uzanma ve bir nevî doğal askerî sınırlar teşkil etmekteydi. Bu durum aynı zamanda Viyana'ya Osmanlı ordularının yürüyüşünü zorlaştırmaktaydı. [H.N.]

H. 936/M.1529 senesine doğru Macarlar, Avusturyalıların keyfî idaresi altında her türlü mezâlime maruz kalıyorlardı. Macarların hürriyet ve saadetini insâniyet ve medeniyet nâmına müdafaa eden ahrar[5] milleti, Engizisyon mezâliminden daha müthiş ızdıraplar içinde hayatlarını devam ettiriyordu. Bütün Macarlar, Avusturya hânedânının din ve keyfî yönetimi nâmına açtığı kanlı mücadeleleri içinde bütün hukukunu kaybetmiş bulunuyordu. Avusturyalıların Macarlar hakkında revâ gördükleri mezâlim o raddeyi bulmuştu ki, vatanın hürriyetini, milletin hürriyet ve vicdanını müdafaa eden Macar beyleri birer birer ortadan kaldırılıyor, Habbsburg Hânedânı'nın Macarlar hakkında revâ gördüğü mezâlim, tarihin sayfalarında ortadan kaldırılamaz bir leke teşkil ediyordu. Avusturyalılar, Budapeşte'yi zapt etmişler, Macar Kralı Zapolay Yanoş'u krallık hakkından mahrum ederek keyfî hükümet etme yöntemlerini Tisa (Theisz) vadilerine kadar genişletmek istemişlerdi. İşte o zaman, Macarları bu istibdat ateşlerinden, Macar toprağına dökülen masum kanlardan kurtarmak için Osmanlılar, Kanûni Sultan Süleymân'ın kudretli sancağı ve ihtişamı altında, Macarlara yardım eli uzatmışlar, Macarların haklarını muhafaza ve hürriyetleri için Viyana (Bec, Wien) surları önünde irae-i satvet[6] eylemişlerdir.

Osmanlılar, Macarları müdafaa için bu derece bir fedakârlık gösterdikleri gibi onların gelecekteki hukuklarını da temine gayret eylemişlerdir. Bugün Macarların millî sembolü ve mevcudiyetleri olan Krona, Kanûni Sultan Süleymân ordusunun silah adâleti ile ebediyen kurtarılmış bir ihtişam abidesi olarak telakki edilebilir.

Birinci Viyana muhâsarası, Osmanlı ordusunun kuvveti ile bütünleşmiş mükemmel bir devrine, Osmanlı

5 **Ahrar**: hür olanlar, esir, köle olmayanlar.

6 **İrae-i satvet**: ezici kuvvetlerini gösterme.

kavminin olgunlaşma safhasına ve ilerlemesine tesadüf eylemesi yönüyle de bilhassa tetkike şayan bir misal tarihidir. Mohaç galibinin genişleme fikri, Osmanlı politikasının soyluluğu ve büyüklüğü bu meşhur muhâsara ile neticelenen siyasi vâsıtalarda bütün müessiriyle ortaya konulmuştur. Muhâsaranın bütün safhaları, Macarların hürriyetlerini kurtarıcı olan Osmanlı ordusunun galip gelememe sebeplerini, Avusturyalıların ölüleri hor görme ve hilekâr itaat hususundaki ucu bucağı keşfedilemeyecek şekilleri parlak bir surette meydana çıkarır. Birinci Viyana muhâsarası İstanbul'un fethinden sonra meydana gelen muhâsaraların en mühimlerinden sayılır. Muhâsaranın umumi heyeti kale muhâsaraları nokta-i nazarından bakılacak olursa muhakkak mühim teferruatı bilecek kadar eğitimli değilse de Kanûni Sultan Süleymân devrinde olgunlaşma mertebesine vâsıl olan Osmanlı süvârilerinin kale muhâsaraları esnasındaki vazifelerini, geriye dönmekte olan bir ordunun avdet harekâtını temin için yapılan büyük oranda süvâri akınlarını... vs Osmanlı süvârisinin hareket faaliyetini tetkîk için pek mühim bir zaman istifâde meydana getirebilir.

Birinci Viyana muhâsarası, askerî medeniyetimizin gâye-i kemâline parlak bir misal tarihidir. Bu misali tetkik etmek, millî tarihimizin parlak sahifelerinde donatılmış, manevî kuvvetimize hizmet edecek düsturlar için sonuç çıkarabileceğimiz, talim ve askerî terbiyemize sağlam bir esas teşkil edebilir. İşte bu kitap, o esaslardan en mühimini elde mevcut vesikalardan ve tarihî malûmata dayanarak göstermek, hür ve şanlı ordumuza bir dest-âviz[7] hürmet olmak üzere vücuda getirilmiştir.

Ahmed Refik
16 Ekim 1908, İstanbul

[7] **Dest-âviz:** ufak hediye, küçükten büyüğe verilen hediye.

Şahlık denizinde parlak bir incidir O,
Mevlâ nurundan aydınlanan bir kandildir O,
Talihli, kutlu tahtı ferahtır O'nun,
Bahtıyarıyla Kisra'nın tahtı da O'nun,
Osmanoğlu'nun soyundan bir şûledir O,
Durağı ulvî Sultan Süleyman'dır O[8].

---

8 Hoca Sadettin Efendi, **Tacü't-Tevârih**, C I, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Ankara 1992, s. 14.

OSMANLILARDA KALE SAVAŞLARI

Osmanlılarda kale muhârebeleri Osman Gazi devrinden İkinci Viyana muhâsarasına kadar tedrici bir surette ilerlemiş, ateşli silahlar ve harp malzemelerinin değişikliğe maruz kalması nispetinde devamlı surette değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklerin en mühim ve en dikkati çeken bir noktasını, İstanbul muhâsarası daha doğrusu Osmanlı ordularında kuvvetli bataryalar kullanılması teşkil eder.

Osmanlılar Söğüt ovalarında, Bursa dağlarında bayrak dikme kahramanlıkları meydana getirdikleri esnada sırf süvâriden ibâret bulunuyorlardı. Bu süvâriler süratli hareketleri ve doğuştan gelen yiğitliklerinin semeresi olarak birçok muvaffakiyetler kazanmışlar ve bu muvaffakiyetleri ancak akıncılık sayesinde temine muvaffak olmuşlardır. Osmanlılar bu akıncılar vâsıtasıyla birçok şehirler zapt etmişler, Bizans ordularını müteaddit defalar mağlup eylemişlerdir.

Osmanlıların büyüklüğü ve işlerinin yolunda gitmesi fıtrî cesaretleriyle münasip bir surette uyuşması ile Osmanlı hududu Bizans kalelerine kadar genişlemeye başlamış, Osmanlıların bu ilerlemesine haklı olarak engel olmaya çaba gösteren sağlam kale ve surların da zaptının zarureti ortaya çıkmıştır. Bu surlar esasen şehir etra-

fında bir takım yüksek burçlar ve kalelerden müteşekkil olduğundan, Osmanlı süvârileri bu yüksek duvarlar gerisinde etrafa oklar saçan piyadeye hiçbir tesir meydana getirememişti. Bilhassa Osman Gazi devrinde Osmanlılar arasında top ve daha sâir ateşli silah aletleri yapılmamış olduğundan kale muhâsaralarında tesirli ateşle fetihleri kolaylaştırmaya muvaffak olamamışlar, müstahkem kalelerin müdafaasını açlık tesiriyle teslime mecbur etmek için uzun muhâsaralar, devamlı ablukalar yapma teşebbüsüne mecbur olmuşlardır.

Osmanlıların bu gibi müstahkem noktaları ele geçirmek için takip eyledikleri usul pek sade idi. Osman Gazi bir kaleyi muhâsara edeceği zaman ilk olarak o kale civarında, kaleye varılması kolay ve yakın yol üzerinde bulunan en hâkim noktalara muhtelif kuleler inşa ettirir, buraları korumak ve kollamak üzere uhdesine birini kumandan tayin ederek maiyetine yeteri kadar kuvvet verirdi. Bu kuvvetler düşmanı aralıksız bir surette gözetleyerek dışarı ile irtibatını keser, icabında kalenin en zayıf ve zaptı kolay noktalarını, ahalinin ve iş başında bulunan içerideki kişilerin durumlarını tetkik ve tahkik eylerlerdi. Düşmanın moralinin bozulmaya başladığı, erzak ve zahiresinin azalmak üzere bulunduğu hissedilir hissedilmez büyük bir kuvvetle muhâsara faaliyeti icrâ olunur, düşman açlık tesiriyle teslime mecbur edilirdi. Osman Gazi bu usulü muhtelif kalelere karşı gayet mâhir bir şekilde tatbik eylemiş ve fevkalade büyük başarılara nâil olmuştur.

Osmanlılar istiklallerini ilân eyledikten sonra ilk zapt ettikleri mevki Yenişehir'in batısında bulunan Köprü Hisarı Kalesi'dir[9]. Osman Gazi bu kaleyi zaptettikten sonra daha başka kaleleri de almış, Bizans imparatorunun has-

---

9 Ukza (اوقزا), **Tarih-i Devlet-i Osmaniyye**, s. 74; İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C. I, TTK Yay., Ankara 1995, s. 108.

sa ordusu kumandanı Muzalon kumandasındaki orduyu Koyun Hisarı'nda mağlup etmiş (H. 701/M. 1302)[10], bütün Bursa havalisini ele geçirdikten sonra şehri de muhâsara eylemişti. Fakat Osman Gazi, Bizans hükümetinin en mühim ve en müstahkem şehirlerinden biri sayılan Bursa'nın, sadece süvâri ile zaptının mümkün olmadığını fark etmesi üzerine, şehri abluka etmek yolunu münasip bulmuştu. Osman Gazi başlangıçta kaplıcalar tarafına bir kule yaptırıp kardeşi Aktimur'u kâfi miktarda askerle adı geçen kuleye muhafız olarak bırakmıştır. Aynı şekilde, Nilüfer nehri kenarına da başka bir kule inşa ettirip kahramanlarından Balabancık'ı da mezkûr kuleye kâfi miktar askerle muhafız olarak tayin etmişti. Bunu takiben de kendilerine *"Hisarda olanları hurûcdan ve dışarıdan imdâda gelenleri vülûcdan men'i tarîkin*[11]*"*[12] şeklinde emir verdiği gibi kalenin ana hatlarını da onlara teslim eylemişti[13]. Bu abluka tam olarak sekiz sene devam etmişti. Sekizinci sene esnasında ise Osmanlı kuvvetleri İstavroz ve Kilija (Kili) kalelerini zapt etmiş ve buna ilaveten şehri büyük miktarda bir kuvvetle muhâsaraya devam eylemişti. Osman Gazi başlangıçta şehrin anahtarı nispetinde olan Adrianus Kalesi'ni zapt ettikten sonra, maiyetindeki kuvvetler ile Pınarbaşı tarafından sıkıştırma hareketleri icrâ etmiş, şehri tam bir muvaffakiyetle zapt eylemişti (H.725/M. 1324)[14].

---

10 İ.Hakkı Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s. 109.

11 **Vülûcdan men'i tarikin**: İçeri girmenin engellenmesi.

12 Hoca Saadeddin Efendi, **a.g.e.**, C I, s. 23; *"Osman Hân namdâr asker-i İslâm ile varub Bursa kal'esini muhasara eyledi. Zaman-ı muhasara uzamakla kaplıca tara - fından bir havâle yaptırdı. Biraderzâdesi Aktimur'u birinci dil-âvere baş eyledi ve dağ cânibinden dahi bir palanga yapdırub Balabancık derler bir yarar hâdimi var idi, anda serkodu velhâsıl üç yerden havâle binâ idüb içine mütemed adamlar koyub kal'eden kimseyi taşra çıkartmayub ve imdada gelenleri uğrattılar."*, Solakzâde, s. 12.

13 Hoca Saadeddin Efendi, **a.g.e.**, C I, s. 23.

14 *"Kale içinde bulunan â'dâ (düşman) sekiz yıllık muhâsarasında canlarından bi zâr olmağın teslîm-i hisâra hazır ve kadem-i şehriyâre muntazır olmuşlar idi."* Solakzâde, s. 14.

Osman Gazi İznik şehrinin fethi için de aynı suretle hareket etmiş, kalenin zaptının zamanın geçmesiyle ilgili olduğunu anlayınca şehre hâkim olan dağ üzerine bir kale inşa ettirmişti. Yeterli miktarda muhafız kuvveti ile beraber Targan/Tarkan isimli serdarı kumandan olarak tayin etmişti. Bu abluka senelerce devam ederek şehrin zaptı Orhan Gazi devrinde gerçekleşmiştir[15].

Orhan Gazi esasen babası Osman Gazi zamanında Osmanlı ordusunda yetiştirilmiş ve tek başına kumandanlık vazifesi de yaparak mükemmel olarak ifade edilebilecek tecrübeler kazanmış bulunduğundan kale muhâsarası hususunda babasının tutmuş olduğu usulü takip etmiştir. Orhan Gazi; Aydos, Semendire ve İzmit kaleleri civarını fetih devri kumandanlarından Akça Koca[16] ve Konur Alp[17] vâsıtasıyla devamlı surette gözetim altında tutularak tecrübe kazandırılmış, bunun neticesinde ise Osmanlı tarihinin altın sayfalarında yerini alan kahramanlıklardan birisini teşkil eden muvaffakiyetler kazanmaya başlamıştır.

Bilhassa İznik şehrinin zaptı, Orhan Gazi'nin bu usulü mükemmel bir surette tatbik etmiş olduğuna en güzîde delili teşkil eder. Padişah, Bizans imparatorunu Maltepe ve Pelekanon Ovası'nda mağlup eyledikten sonra şehrin mukavemet gücü kesilmiş, yapılan müteaddit hücumları müteakip muhafaza askerleri derhal teslim olmaya mecbur olmuşlardır[18].

---

15 *"Amma sahib-i tâbir-i nefis Mevlana İdris: Targan Kalesi Orhan Hân zamanın - da bina olunmak üzere yazmışlardır."* Hoca Saadeddin Efendi, **a.g.e.**, C I, s. 22.

16 Günümüzde onun ismiyle Kocaeli adıyla anılan bölge, bu nâmlı yiğidin gayretleri ile Osmanlı kuvvetlerine açılmıştır.[H.N.]

17 Akyazı üzerine akınlar yaparak 1323'te Tuz Pazarı'nı ele geçirmeyi başarmıştır. Ayrıca Kiliki, Kuyucak ve Keresteci kalelerini gâzilerin ocağı yapmanın gayretini vermiştir. [H.N.]

18 *"Maltepe felâketi, İznik muhâfızinin bütün emellerini zîr-ü zeber* (altüst) *et - mişti; asâkir-i muhâfaza emrâz* (salgın hastalık) *ve açlıktan, senelerce devam iden muhâsarat-ı şedideden, bir birini müteakib icrâ idilen hücumlardan perişân olmuş, bulunduklarından, Osmanlı ordusu şehrin surları önüne gelir gelmez teslîm olmuş - lardır."* Ukza, **a.g.e.**, s. 96.

İznik şehrinin bu suretle teslim olmasına Osmanlı kuvvetlerinin etrafa yayılan şan ve şöhretinin de fevkalade büyük bir etkisi olmuştur. Bununla birlikte süvârinin kaleler zaptı hususundaki yetersizliği "yaya" nâmıyla bir sınıf piyade teşkilinin gerekli görülmesine neden olmuş ve bu piyadeler kale muhâsaralarında önemli ölçüde muvaffakiyetler kazanmaya başlamış olduklarından[19] İznik şehrinin fethi bu muntazam kıtanın yiğitlik ve kahramanlıkları sayesinde temin edilmişti. Hatta piyadenin teşkilinden sonra, kale muhâsaraları uzun uzadıya abluka usulüne ihtiyaç göstermediğinden Gelibolu, Edirne ve daha sâir müstahkem mevkiler hücum kuvvetlerinin kullanılmasıyla zapt olunmuştur. Fakat Kosova Meydan Muhârebesi'nden evvel topun icadı ve Osmanlı ordusunda başarı ile kullanılması, kale muhâsaralarını farklı bir şekle sokmuştur. Özellikle yaya askerinin inzibatsızlık ve itaatsizlik göstermesi üzerine kaldırılması ve cihanın en muntazam ve en yeni bir kuvvetinin ölçülmesini teşkil eden Yeniçeri ordusunun teşekkülü, kale muhâsaralarının muntazam bir surette yapılmasına pek ziyade yardım eylemişti.

Yeniçeri ordusunun meydana getirilmesinden sonra ilk muntazam muhâsara Selanik şehrine karşı icrâ edilmiştir. Şehir şiddetli şekilde muhâsara ile tazyik edilmiş idiyse de denizden yardım kuvvetlerinin gelmesine engel olunması mümkün olmadığından hayli sıkıntı çekilmiş, fakat neticede muvaffakiyetle şehrin zaptı gerçekleştirilmişti (H.796/M. 1393)[20]. Hatta Ankara vakasını müteakip şehrin tekrar elden çıkması üzerine Sultan II. Murad Hân, kara ve deniz kuvvetleri ile Selanik'i tekrar

19 *"Teshîr-i kılâ' (kaleler) ve tevsî'-i bilâd ve tenvî'-i ecnâd iktizâ ider. Kal'egirlik - de piyâde süvâriden üstüvâr olub mahallinde imdâd-ı piyâde süvâriden ziyadedir, kiş - vergirlik tedbiri budur ki evvel talgın ile asker-i İslâm teksîr oluna."* Hoca Saadeddin Efendi, **a.g.e.**, C I, s. 39.

20 Zaman zaman Selanik'in zaptı ve elde tutulması zorlaştığından Venediklilerin eline geçtiği de olmuştur. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Melek Delilbaş, **Selanik (Thessaloniki)'in Son Zaptı Hakkında Bir Tarih**, TTK Yay.,

muhâsara etmiş, kırk gün devam eden müthiş muhâsara neticesinde Evrenoszâde Ali Bey'in cesaret ve kahramanlığının semeresi olarak zikredilen şehrin fethine muvaffak olunmuştu[21].

Osmanlıların ateşli silahları kullanılmaya başlamasından sonra icrâ ettikleri muhâsaraların en mühimi ve en meşhuru ise İstanbul muhâsarasıdır.

İstanbul muhâsarası, Osman ve Orhan Gazi tarafından tatbik edilen kale muhâsara usullerinin büyük oranda uygulanmasından başka bir şey değildir. Osman Gazi'nin Hz. Muhammed Aleyhisselam Efendimizin hadisinin etkisi ile İstanbul'u fethedecek kumandanın kendisi olması için kahramanlık lisanı ve cesaretinden: *"İstan - bul'u aç gülzâr yap"* şeklindeki vasiyetine münasip bahadırlık tavsiyesi, ilk Osmanlı sultanlarının kalplerinde kahramanlık fikirlerinin hayata geçirilmesi için sorumluluk meydana getirmiştir. Bu vesile ile İstanbul şehri ilk defa Sultan Yıldırım Bâyezid tarafından muhâsara edilmiş, altı ay devam eden bu muhâsara esnasında Niğbolu seferinin ortaya çıkması muhâsaranın kaldırılmasına sebep olmuştu (H.793/M. 1390)[22]. Hatta Yıldırım Bâyezid ilk olarak bu cengâverlik fikrini tatbik için şehri ikinci defa muhâsara etmişti. Adı geçen şehri muhafaza eden kuvvetleri bu ikinci muhâsarada son derece zor duruma düşürmüş ise de, Bizans imparatorunun İstanbul'da bir cami-i şerif inşa etmeyi ve İstanbul'a bir kadı tayin edilmesi yönündeki teklifleri kabul etmesi neticesinde muhâsaranın kaldırılması uygun görülmüştü. Fakat şehrin

---

Ankara 1989; En son Selanik'in Osmanlılar tarafından fethi ise 1430 tarihi olarakverilmektedir. Hoca Saadeddin Efendi, **a.g.e.**, C II, s. 195; Hadîdi, **Tevarih-i Âl-i Osman**, 193-194; İ.Hakkı Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s 149 vd.; Ömer Kul, **XV-XVI. Yüzyıllarda Köprülü Kazası (1453-1544)**, Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2000, s. 26. [H.N.]

21 Hoca Saadeddin Efendi, **a.g.e**, C I,-II s. 344.

22 İ.Hakkı Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s. 279 vd.

daimî surette gözetim altında bulundurulmasının temini için Boğaz'ın en dar noktasına Güzelce Hisar'ı (Anadolu Hisarı) inşa ettirerek şehri bu suretle abluka etmeyi yeterli görmüştü. Bunu takiben İstanbul şehri üçüncü defa olarak Musa Çelebi, dördüncü defa olarak Sultan II. Murad tarafından muhâsara edilmiş (H.826/M. 1422), fakat şehrin zaptı yine de bir türlü başarılamamıştı. Fatih Sultan Mehmed tahta çıktığı zaman, İstanbul'un muhâsarasını ilk hedefi olarak belirlemiş olduğundan, fikrini uygulamaya başlangıç olarak, şehrin muntazam bir surette gözetlenmesini ve sık sık keşifler yapılarak en zayıf noktalarının tetkiki için Güzelce Hisar'ın karşısına Boğazkesen Hisarı (Rumeli Hisarı)'nı inşa ettirmiştir. Şehir civarında mükemmel bir istinat (dayanak) noktası meydana getirdikten sonra 100.000 kişilik bir ordu ve büyük bir batarya ile şehri muhâsara eylemişti. İstanbul şehrine karşı icrâ olunan bu değişik hareketler de ortaya koyuyor ki; Osmanlı Sultanları, daima aynı muhâsara usulünü takip etmişlerdir. Fatih Sultan Mehmed ise, aynı usulü takip etmekle beraber muhâsara harekâtını daha da kolaylaştıracak bazı yeni icat edilen askerî malzemeleri de bulundurmuştur ki, o da muhâsara vazifesi ile uygun toplar icadı ve topçu sınıfının mükemmel mertebeye ulaştırılmasıdır[23]. Fatih Sultan Mehmed, şehrin etrafında yaptırılmış olan surlar üzerinde büyük gedikler açılmadıkça, hatta o âna kadar şehrin fethini uygun görenlerin yapmaya çalıştığı usuldeki durumun da bundan ibâret bulunduğunu anladığından, ilk olarak muhâsara esnasında döktürdüğü devasa topları kullanmak istemiş, katapultlar[24], koç başları ve sâir kuleler vâsıtasıyla surları

---

23 *"Bizans İmparatorluğu'nu rehin-i indirâs* (kökünü kazıma, adı sanı kalmama) *eden Mehmed Hân-ı Sâni topçuluğun terakkisine fevkal'âde hidmet eylemişdir."* Karl Taufel, **Viyana Önünde Osmanlılar**, s. 564.

24 **Katapult:** Mancınık.

dövdürdükten sonra, Ordû-yı Hümâyunun başarılı bir şekilde geçmesine müsait zafer yolları meydana getirmeye muvaffak olmuştur. Bundan başka, muhâsara harekâtının gerekli gördüğü silah ve harp malzemesinin yokluğunu ortadan kaldırmaya çalışarak muhâsaranın kazanılması için gerekli tedbiri almıştır. Ayrıca Galata sahilinde bulunan ve tarafsızlığını muhafaza eden Ceneviz hânelerini ateşten korumak ve limanda bulunan Bizans donanmasına ait harp gemilerini tahrip eylemek için Galata Kulesi'nin bulunduğu tepe üzerinde havanlar vücuda getirilmiş ve bu toplar yardımıyla düşmanın deniz kuvvetleri mütemadiyen ateşe tutularak mahv-ı perişan edilmiştir. Fatih Sultan Mehmed durumun gerektirdiği şartları eşi benzeri icat edilmemiş harikulade bir alet ile temin eylediği gibi ilk defa olarak da lağım istimâl etmiş, bereş açma usulünü bu meşhur muhâsara esnasında başarı ile tatbik mevkiine koymuştur. Hatta bu usulü II. İşkodra muhâsarasında da tatbik ederek surlar üzerinde her biri 3/11 kental ağırlığında olmak üzere, 2500 mermi atma kabiliyeti olan toplar ile şehri bir ay tazyik eyledikten sonra kuvvetli bir hücum ile zapta muvaffak olmuştur[25].

Sultan II. Mehmed'in cengâverâne çalışmasıyla düzenli bir mertebeye kavuşturulan kale muhâsara usulleri veya teknikleri, Kanûni Sultan Süleymân devrinde olgunluk mertebesine vardırılmıştır. Kanûni Sultan Süleymân devrinde muhâsara harplerinde kuvvetli topçu bulundurulması sayesinde ecdadının muvaffak olamadıkları fetihlere nâil olmuş, kale fetihleri ve muhâsara-yı büldân[26] hususunda pek çok misaller ortaya koymuştur. Bütün bu anlatılanlardan bahisle, Osmanlıların Macaristan

---

25 Jul Van Gaver (ژول وان غاور), **Türkiye**, s.87.

26 **Büldân**: şehirler, memleketler, iller.



Sultan I. Ahmed tarafından Kral Stephan'a verilen taç

seferleri esnasında en mühim bir askerî hareketleri ve en müstahkem bir dayanma noktası vazifesi ifâ eden Belgrad şehri, Sultan II. Murad tarafından altı ay muhâsara edilmiş ve Sultan II. Mehmed tarafından 150.000 piyade ve süvâri ile 300 kadar topla fethedilmeye çalışılmıştır. Buna ilaveten zaptı mümkün olmadığı halde, H. 860/M.

1455 tarihinde Kanûni Sultan Süleymân[27], Osmanlı ordularına aylarca mukavemet eden bu müstahkem şehri 30 gün zarfında fethe muvaffak olmuştur.

Bilhassa Rodos muhâsarası, Kanûni Sultan Süleymân'ın harikulade başarılarına pek parlak bir misal teşkil eder[28].

Rodos kalesi Fatih Sultan Mehmed devrinde 160 gemi ile abluka edilmişti. Kale kuvvetli bir ordu ile muhâsara olunduktan sonra surları üzerinden içeriye 3500 mermi atılmıştı. Bunu takiben kalenin fethi eşine daha önce rastlanılmamış bir tarzda başarılacak iken Mesih Paşa'nın şehri yağma ettirmemek fikrinde bulunması üzerine bu mümkün olmamıştı. Bu vakanın neticesi olarak da Ordû-yı Hümâyun hiçbir muvaffakiyet elde edemeden avdet eylemişti. Kanûni Sultan Süleymân ise şehrin zaptı için daha tedbirli bir surette hareket etmiş, kalenin etrafına birçok siperler hazırlattırmış, bataryalar tesis ettirmiştir. Şehri bataryalar vâsıtasıyla aralıksız ateşe tutturmakla beraber lağımlar kazarak gizli bir şekilde surlara yaklaşma yoluna gidilmiş, devasa lağımlar vâsıtasıyla gedikler açıldıktan sonra beş ay devam eden muhâsara neticesinde kalenin zaptı ancak başarılabilmiştir (H. 929/M. 1522)[29].

Kanûni Sultan Süleymân, Rodos fethinde aynı suretle hareket ettiği gibi Viyana surları önünde de bu şekilde

---

27 Metinde Belgrad'ın fetih tarihi yanlış olarak yazılmıştır. Belgrad 29 Ağustos 1521 tarihinde fethedilmiştir [H.N.]. Belgrad'ın fethi için bkz. M. Cavid Baysun, *"Belgrad"*, **İA II**, MEB Yay., İstanbul 1975, s. 474-485; Nicolae Jorga, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi II (1451-1538)**, (çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005, s.326 vd.

28 Rodos Kalesi'nin fethi hakkında geniş bilgi için bkz. Ali Fuat Örenç, **Yakındönem Tarihimizde Rodos Adası**, (İ.Ü. Sosyal Bil. Enst. Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2001, s. 37 vd.

29 *"Mesih Paşa bahlî* (hasislik) *ve askerin tamahı ki ikisi faâl-i zemimenin* (kötü filiyatlar) *reisidir, bu hasarâta mebde* (prensip, başlangıç, ilk unsur) *oldı."* Hoca Saadeddin Efendi, **a.g.e.**, C I, s. 75: *"...Padişah 26 Aralık 1522'de huzuruna kabul ettiği tarikat liderinden şehrin anahtarını teslim almıştır..."* Ali Fuat Örenç, **a.g.e.**, s. 41.

hareket etmiş, muhâsara esnasında topçu ateşiyle surları dövüp zafer kazanmanın imkansız olduğunu fark etmesi üzerine, lağımlar açmak ve siperleri çalılar ve demetlerle doldurarak müteaddit hücumlar yapmışlardır. Kıbrıs muhâsarası ise bu usulün muntazam bir şekilde tatbik olunduğuna en mükemmel bir misal teşkil eder.

Osmanlılar 15 ve 16. asırda kale muhâsarası hususunda bir kat daha ilerleme kaydetmişler, Eğri gibi sağlam bir kaleyi 18 gün zarfında fethe muvaffak olmuşlardır. Bilhassa Kandiye muhâsarası, kale muhâsara fenninde ne derece bir ilerleme kaydettiklerini parlak bir surette ispat eder. Kandiye muhâsaraları, üç defa tekrar edilmek üzere tam olarak 25 sene devam etmiş, bu muhâsaralar esnasında Osmanlılar tarafından 56 hücum, 45 zir-i zemîn[30] muhârebesi icrâ edilmiş ve 3500 lağım boşaltma harekatı yapılmıştır. Bu muhâsaralarda sarf edilen barut miktarı ise 20.000 kentale[31] varmıştır[32]. Zikredilen şehir son muhâsara esnasında 28 ay dayanmış fakat neticede teslim olmak zorunda kalmıştır. Kandiye kalesinin ve kaleyi müdafaa edenlerin bu derecede mukavemet göstermesi, Venedik Hükümeti'nin deniz kuvvetleri bakımından Osmanlılara karşı üstünlüklerini daha doğrusu deniz hâkimiyetine sahip bulunmasından ileri gelmiştir. Bu sebepten dolayı da şehrin tamamen abluka edilmesi imkân haricinde kalmış, şehre denizden erzak ve cephâne takviye edilmesi muhâsaranın uzamasına sebep olmuştur. Osmanlılar, şehrin bu suretle deniz tarafından gelen kuvvetlerle takviye edildiğine kanaat ge-

---

30 **Zir-i zemîn:** yerin altı (bu tabir ile açılan lağımlarda yapılan mücadeleler kastedilmiştir). [H.N.]

31 **Kental:** 100 kg.

32 *"Sine-i zemine nice yerden lağımlar urub ve barut ile memlû kılındıkdan* (doldurulduktan) *sonra ateşler câ-be-câ* (yer yer) *yakılub ve burc ve baruları* (kale duvarları) *havaya parân olundukda nice yerden gedikler açılub ehl-i İslâm ol açılan gediklerden yürüyüş itdiler."*, Solakzâde, 442; Hammer, **Tarih-i Devlet-i Osmaniyye**.

tirildiğinden, abluka dâhilinde bulunmayan limanı topçu ateşine tutmak için adı geçen limana hâkim olan tepeyi zapta gayret etmişlerdi. Bu başarılır başarılmaz limanı şiddetli topçu ateşine tutarak muhafaza kuvvetlerine yardıma gelenlere mâni olunmuş ve şehri zapta muvaffak olmuşlardır. Bu hal aynen Rus-Japon seferi esnasında Port-Arthur muhâsarasında da vukua gelmiş, Japonlar limana hâkim bulunan tepeyi zapt ettikten sonra siperleri zapt ve ele geçirmeye muvaffak olmuşlardır (1905)[33].

Osmanlıların kale muhâsaralarındaki teknik ilerlemeleri Kandiye muhâsarasında olanca teferruatıyla kendisini belli eder.

Kandiye kalesinin siperleri düzenli ve sağlam bir şekilde olmayıp muhtelif dönemlerde tamir olunarak ilavelerde bulunulmuştu. Liman ile sahil, istihkâmın boğaz hattını teşkil eylemekte ve bu taraftan harp gemileri ile muhafaza olunmakta idi. Osmanlılar en ziyade şehri müdafaa eden iki tabyaya taarruz etmişler, arazinin şeklinden ve siperlerin inşası tarzından dolayı hücum kıtalarını yaymaya mecbur olmuşlardır. Özellikle lağım açma faaliyetine çok büyük önem vermişler, düşmanın lağım faaliyetlerini anlamak için gözetleme kulelerine müteaddit nöbetçiler koyarak toprağı dinlemek suretiyle pek çok başarılar kazanmaya muvaffak olmuşlardır.

Osmanlılar bu suretle hareket ederken nöbetçilerin verdiği malumatı mevcut plana tatbik ederek düşmanın toplu olarak kuvvet bulundurduğu noktaları belirlemişlerdi. Düşman amelelerini ansızın basıp geri püskürtmek, tehlike vukuunda kendi amelelerini geri çekmek ve düşmanın lağım yoluyla elde edeceği başarıları ortadan kaldırmak bakımlarından çok fazla faydalarını görmüş-

---

33 Rifat Uçarol, **Siyasi Tarih**, Filiz Kitabevi, 5. baskı, İstanbul 2000, s. 284 vd.

lerdir[34]. Bundan başka surlara yaklaşma yolunu ve içeriye girmeyi kolaylaştıracak uygun bir nolta inşa ederek etrafını kum torbalarıyla örtmüşler, düşman saldırısı esnasında kum torbaları gerisinden ateş etmişlerdir. Osmanlılar ateşlerin emniyet içerisinde yapılmasını temin için her türlü teşebbüse başvurarak siperlerin üzerini kum torbalarıyla örttükten sonra bu siperler üzerinden *"fevkalâde bir dikkatle nişân alarak gayet müessir ateşler icrâ etmişlerdir"*[35]. Keza başkumandanın düşman ateşlerinden korunması için büyük siperler, balta sapları ve kum torbaları vâsıtasıyla korunan mahaller meydana getirmişler, kumandanlarının muhafazasına emsali görülmemiş bir surette özen göstermişlerdir. Hatta Kandiye muhâsarasında Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, zırh içerisinde olduğu halde düşmanın en müthiş ateşleri karşısında muhâsarayı idare eylemiştir.

Kandiye muhâsarasından sonra Osmanlılar kale muhâsaralarında nazar-ı dikkati çeken bir yenileşme ibraz eylemişler, askeri harekât esnasında müstahkem kale ve surlara da dikkat etmişlerdir.

Osmanlılar, yaptıkları seferlerde bir diğer sefer için ara vermeyi beklemezler, bir seferi bitirdikten hemen sonra bir başka sefer için hazırlıklara girişirler, olur olmaz işlerle vakit kaybetmezlerdi.

Bir kaleyi muhâsara edecekleri zaman civarını akıncılar vâsıtasıyla tahrip ettirirler, bu işten sonra toplu bir kuvvetle beraber muhâsaraya başlarlardı. Şehri topa tutmak için inşa ettikleri mevzileri düşman istihkâmlarına hâkim noktalara kurarlar, muhâsara faaliyetini ara vermeksizin ve vazgeçmeksizin ısrarla sürdürürlerdi. Batar-

---

34 *"Bu vazife Kandiye muhâsarasında gâyet mükemmel bir suretde tertîb olunmuş ve suret-i muntazamada icrâ idilmişdir."*; General Schröder, **Viyana Muhasarası**, s. 55.

35 General Schröder, **Viyana Muhasarası**, s. 43.

ya mevzilerini 1,5 metre uzunluğunda kum torbalarıyla ve daha sâir malzemelerle takviye ettikten sonra surlarda gedik açmak için mütemadiyen topçu atışları yaparlardı. Cephâne sarf edilmesine asla önem vermezlerdi. Mermilerin etkili atış durumlarından korunmak için ve bu atışlar esnasında meydana gelen zayiatı ortadan kaldırmak için onları ekseriya koyun derileri ile sararlar, cephâne ve mühimmatı gayet bol bulundururlardı. Hudut mevkilerinde daima barut imal edildiği gibi ekseri ya Mısır'dan ve sâir yabancı memleketlerden de satın alınarak barut tedâriki yoluna gidilirdi. Orduların cephânesi her tüfek başına 300, top başına 100 defa ateş edecek şekilde hesap olunurdu. H.1074/M. 1663 senesinde Uyvar muhâsarasında 100 ton barut kullanmışlar, bombardıman esnasında 75 santimetre çapında mermilerle atışlar yapmışlardı[36].

Bilhassa toplar, gayet kocaman ve büyük çapta imâl olunurdu.

İstanbul muhâsarasında kullanılan top 12 karış (6208 santimetre) çapında, 80599 libre[37] ağırlığında, 33 kadem[38] uzunluğunda idi. Atış yapabildiği merminin ağırlığı 600 kilogram, barut hakkı 200 libre idi[39]. Topun bir mahalden diğer bir mahalle nakli için 600 topçu neferi ile 50 çift öküze ihtiyaç duyulurdu. Bu toplar ya öküzler vâsıtasıyla yaya olarak veyahut nehirlerden hudut mühimmatı makamından yararlanılarak sevk olunurdu. Topların ekseri 80, 100, 120 libre ağırlığında imal ediliyordu.

Osmanlılar bu kocaman toplarla batarya mevzilerinden şiddetli ateşler icrâ ettikleri esnada sapur ve lağım

---

36 Monte Cocolli (مونته قوقولى), **Hatırât**, C III, s. 137-138; Uyvar Kalesi'nin fethi ve idaresi hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmet Şimşirgil, **Uyvar'ın Türkler Tarafından Fethi ve İdaresi (1663-1685)**, (Doçentlik Çalışması), İstanbul 1997.

37 **Libre:** 500 gr.

38 **Kadem:** Ayak.

39 Dethier, **Osmanlılarda Topçuluk**, s. 9.

faaliyetlerinden de geri durmazlardı. İlk olarak şarampoller gerisinde bulunan müdafaa kuvvetlerinin surlara bitişik olmasından dolayı yakınlaşmak mümkün olmadığı zaman lağım açma faaliyetinde bulunurlar, müdafaa kuvvetlerinin manevi kuvvetini bu suretle sekteye uğratmayı düşünürlerdi. Siperler üzerinde gedikler açtıktan sonra sapurlar arazinin kazılmasına yardım ediyorlardı. Sapurlar bu suretle kademe kademe ilerleyip düşmana karşı siperler meydana getirmekle beraber onları kum torbalarıyla takviye ederler, münferit kalan batarya mevzilerini âdeta birer müdafaa mevzisi haline getirirlerdi. Düşmanın sağlam siperlerine bu suretle yaklaştırılan toplarla yakından ateş icrâ ettikleri gibi diğer taraftan da lağım açma faaliyetinde bulunurlar, lağımları havaya uçurur uçurmaz düşmanın şaşkınlığından istifade etmek için akabinde taarruz ederler, düşman siperlerine bir kat daha yakınlaşırlardı. Artık o andan itibaren sapurlar, lağımcılar ve hücum ameleleri birlikte çalışırlar, lağımcılar kazılan hendeklerin dışına yaklaşabilmek için sapurların koruması altında oldukları halde astar mukabilinde lağım koyarlar, icabında düşmanla ateşli silahlarla mücadele edip, birbirlerini yaralayacak savaşlar meydana getirirlerdi.

Osmanlılar, düşmanın kazmış olduğu hendeklerin çıkış noktalarına yaklaşmak için gerekli görülen güzergâhı akıp gelen bir sel mecrası gibi sağa sola, eğri-büğrü vs. şeklinde inşa ederler, mevzileri her on metrede bir tesis eylerlerdi. Bu mevziler hücum mıntıkasının bitişinden itibaren her hücum koluna mahsus olmak üzere ayrı ayrı inşa olunur, araları belirlenmiş yollar birbirine bağlanmak suretiyle icabında müteaddit hücum kolları bir kol haline getirilirdi. En öndeki mevzi dâhilinde bulunan hücum kolu, bu sahayı en güzel bir surette kapatmaya muvaffak olur, düşmana buradan şiddetli ateşler icrâ

ederlerdi. Siperlerin değişik noktalarında ise devasa lağımlar yapıldıktan sonra açılan gediklerden tertiplenmiş hücumlar meydana getirirlerdi.

Osmanlılar, 16. asırda mükemmel addedilebilecek bir mertebeye getirdikleri bu muhâsara usulünü İkinci Viyana muhâsarası esnasında tam anlamıyla ve başarılı bir surette tatbik etmişler, fen tarihi alanında kendilerine mahsus bir kahramanlık misalini dünyaya göstermişlerdir.

Ey bağlarımın tatlı meyvesi olan Oğul!
Saltanatına mağrur olma. Unutma ki dünya,
Hazreti Süleyman'a kalmamıştır.
Unutma ki, dünya saltanatı geçicidir.
Lakin büyük bir fırsattır. Allah yolunda hizmet ve
Peygamberimiz aleyhisselamın şefaatine
mazhariyet için, bu fırsatı iyi değerlendir!
Dünyaya ahiret ölçüsüyle bakarsan;
ebedî saadeti fedâ etmeye değmediğini göreceksin.

Orhan Gazi[40]

---

40 Hoca Saadettin Efendi, **a.g.e.**, C IV, s. 104-105.

KANÛNİ SULTAN SÜLEYMÂN DEVRİNDE BİRİNCİ VİYANA KUŞATMASI

(H.936/M.1529)

BİRİNCİ BÖLÜM

HARP İLÂNI VE SEBEPLERİ

Mohaç Meydan Muhârebesi'ni müteakip Osmanlıların meydan muhârebesindeki galibiyeti üzerine kaçan Macar Kralı II. Louis bataklıklar arasında terk-i hayat etmiş, fakat Lui'nin hükümetine vâris olacak hiçbir kimsesi bulunmadığından Macaristan Krallığı tahtı, Avusturya arşidüklerinden Ferdinand'ın zevcesi ve Louis'nin hemşiresi Anna'ya intikal eylemişti. Kadınları hükümet olma hakkından alıkoyan kanunun Macaristan'da uygulama alanında olmamasından dolayı Anna'nın Macaristan hükümdarlığına getirilmiş olması tam bir memnuniyetle kabul edilmiş, hatta Lehistan Kralı Ladislas ile Almanya İmparatoru Maximillian arasında yapılan bir anlaşma metninde verâset hakkı tamamıyla tasdik edilmişti.

Anna, Habbsburg Hânedânına mensup idi. Bu hânedânın siyasî kudretleri yanı sıra askerî kuvvetleri çok gelişmiş idi. Bununla birlikte Osmanlıların ezici kuvvetleri ve kahramanlıkları karşısında bütün varlıklarını kaybeden Macarların bu tesadüfî duruma memnun olmaları kolay bir şekilde düşünülebilinirdi. Fakat bu memnuniyet, Macarları hiçbir vakit düşmüş oldukları bu felaket durumundan kendilerini kurtarıp düzlüğe çıkaramazdı. Daha doğrusu, büyük bir çöküntü içerisindeki hükümeti tamir için Macarlara bu kadar bir kuvvet kâfi değildi.

Macarlar, Mohaç Meydan Muhârebesi'nde, iki saat devam eden bir şâirane muzafferiyet karşısında kesin bir mağlubiyete uğramışlar, siyasî teşkilâtlarını, askerî nizamlarını kaybetmişlerdi. Osmanlıların askerî kuvvetleri önünde zayıf bir insan vücudu haline gelmiş olduklarından, cüzî bir kuvvetle Osmanlılara karşı mukavemete asla muktedir olamazlardı. Macarların sel suyu gibi ardı arkası kesilmeyen Osmanlı akınlarına karşı sedd vücuda getirebilmeleri için eski kuvvetlerinden daha büyük, daha muntazam bir kuvvete mâlik olmaları icap ederdi. Vakia Avusturya hükümeti, o zamanlar daha ziyade Avustuya'nın büyük bir kısmı ile, Styria, Bohemya, Moravya ve Silezya'ya hâkim bulunuyordu. İspanya ile müttefik bulunuşu deniz cihetinden de kuvvet kazanmasını temin ediyordu. Fakat Macarların bu konuda bakış açıları Avusturya'nın müdahale teşebbüslerini kendi çıkarlarına ters düşecek şekilde telakki kabul ediliyordu. İşte bunun için Macaristan'ın millî menfaatleri ve siyasî çıkarları birbirine son derece ters düşen bu ittifakı kabul edilemez olarak görüyordu.

Macarlar, Macaristan kraliyet tahtına geçecek kişinin vatandaşlarından seçilmiş olmasını arzu ediyorlar, hürriyet ve istiklallerinin Avusturyalılar elinde kalmasını katiyen arzu etmiyorlardı. Bu sebepten dolayı Macarlar her türlü tehlikelere hedef olmayı Avusturya mezâlimine tercih etmişler, harp meydanlarında sefil ve perişan kaldıkları halde Avusturyalılar tarafından kendilerine dayatılan zorbalıkla idare edilme teklifini şerefli bir şekilde reddeylemişlerdir[41].

---

41 Avrupa muharrirlerinin hemen hepsi de dinî taassuba tâbi olarak, Osmanlı fetihlerine karşı koymak için Avusturyalılarla ittifak etmediklerinden dolayı Macarları ayıplarlar. Bunların bu gibi yanlış mütalaada bulunuşları, hiç şüphesiz Macarların istiklal ve milliyetlerini nazar-ı itibara almamalarından ileri gelir. Huber, **vusturya Tarihi** isimli eserinde Macarların Avusturya idaresine girmesini tercih etmiş, Alber Lefaivre, **Osmanlı İdaresinde Macarlar,**

Macarlar arasında istiklallerini muhafaza etmek için fikirler ileri süren, hür yaşama düşüncesinde olan, dirayet ve yetenekleriyle tanınmış bir kişi vardı. O da Transilvanya Prensi Jean Zapolay[42] idi. Zapolay, Mohaç Meydan Muhârebesi'yle neticelenen sefer esnasında Kanûni Sultan Süleymân'ın iltifatına nâil olduğundan Macarlarla Avusturyalıların Osmanlı ordusuna karşı çıkardıkları müttefik kuvvete katılmamış, Avusturyalılara söz vermiş olduğu halde askerî harekâtı mükemmel bir şekilde başarılı olarak icrâ eylemişti. Zapolay'ın Osmanlılarla mevcut dostane münasebetleri, Avusturya mezâliminden kurtulmak için Macarlara heyecan verici bir ümit gibi göründüğünden bütün Macarlar Zapolay'ı krallık tahtına geçirmeye karar vermişler, bu vesile ile Osmanlı idaresi altına girmeyi Avusturya idaresine tercih eylemişlerdi.

Zapolay'ın Macar asilzâdeleri üzerinde de büyük bir nüfuzu vardı. Zapolay'ın, Macaristan'da zuhur eden birçok ihtilâfları cesaret ve kahramanlıkla halletmiş olması, Macarların kendisini övücü ifadeleri halk arasında dilden dile dolaşmaya başlamıştı.

Bu ve diğer bazı önemli sebepler, Zapolay'ın, Macar Krallığına geçirilmesi için taraftarlar vücuda gelmesini temin ediyordu. Verböczy de bu taraftarlar arasında idi[43]. Verböczy, Louis 'nin feci bir şekilde ölümü üzerine taraftarlığını bir kat daha artırmak suretiyle faaliyete başladı. Macaristan için ilk olarak Macar bir hükümdarın gerekli olduğunu, Avusturya prenslerinden birinin Macaristan krallık tahtına geçmesinin Macarlar için felaketlere sebep teşkil edeceğini beyân etti. Zapolay, bu su-

---

namındaki iki ciltlik eserinde her türlü tarihi hakikatleri Hıristiyan taassubuna fedâ ederek Avusturyalılar için fevkalade tarafgir bir şekilde beyân eylemiştir. Alber Lefaivre'nin yirminci asırda şu an bile bu gibi fikirlere tâbi bulunuşu dikkat çekicidir.

[42] **Tarih-i Osmaniye**'de, Zapolayi Yanoş olarak isimlendirilmiştir.

[43] Verböczy, Zapolay'ın taraftarlarından ve Macar iktidar erbabındandır.

retle tahta geçmeye muvaffak olduktan sonra, vatanlarını kurtarmak için ne suretle hareket etmenin lazım geleceği hakkında görüşlerini almak üzere bütün Macar ve Transilvanya ileri gelenlerini Tokay (Tokaj)'a davet etti (14 Ekim). Macaristan'ın selametini arzu edenlerden pek çok kimseler bu davete icâbet etti. Büyük Macaristan'ın, Kaşav (Kassau), Lovtşav, Bartafeld ve Transilvanya'dan gelen yetkili kişileri iki gün müzakere ettikten sonra Macaristan'a bir kral seçmeye karar verdiler. Verböczy bu müzakereler esnasında herkesin önünde hararetle doğru kabul ettiği sözleri sarf etti. Zapolay'ın tahta çıkmasını, Macarların selamet ve saadeti için daha münasip olacağını beyân etti. Bunun üzerine heyet, Zapolay'ın tahta çıkmasına karar vererek resmî törenin Kasım'ın beşinci gününde İstolni Belgrad (Stuhlweissenburg)'ta yapılacağını ilân etti[44].

Zapolay Yanoş'un imzası

[44] Leopold Kupelwieser, **Die Kämpfe Österreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526-1537**, (Osmanlılarla Avusturyalılar Arasında Muhârebât) Wien, Braumüller 1899, s. 2.



Zapolay Yanoş

Zapolay, Macar krallığını bu suretle temin eyledikten sonra, Kral II. Louis 'nin ölümü üzerine dul kalan Marie ile izdivaç eylemeye teşebbüs etti. Marie çok güzel bir kadın olmakla beraber aynı zamanda fikrî terbiyeye sahip, şirin simâsıyla da mümtaz bir kadındı. Bu seçkinlik, Zapolay'ın kalbinde büyük bir hayranlık meydana getirmişti. Fakat Marie, Zapolay'ın arzusuna karşılık vermek şöyle dursun, bu teklifi tam anlamıyla şiddetle reddetmiş, Zapolay'ın hasmı bulunan Ferdinand'ın düşüncelerini ve dileklerini daha fazla desteklemeye gayret eylemişti. Zapolay, bu maksadına ulaşmak için pek çok vâsıtalar araya sokmuş, fakat hiçbir suretle amacına nâil olamamıştı.

Kasım'ın 9. günü Zapolay birçok piskoposlar, beyler ve mebuslarla beraber İstolni Belgrad şehrine geldi. Burada parlak bir surette kral seçildi. Ertesi gün de I. Jean unvanıyla resmî taç giyme töreni yapıldı[45].

Zapolay, Macaristan krallık tahtına oturur oturmaz, Avusturya'nın en birinci düşmanlarından sayılan Fransa Kralı I. François (Fransuva) ile İngiltere Kralı'na birer mektup gönderdi. Bu mektuplarla Macar Krallığına geçmiş olduğunu resmî olarak haber vermiş oldu. Aynı zamanda Kanûni Sultan Süleymân'ın himâyesine iltica eylediğini anlatmak için Dersaadet'e iki sefir gönderdi. Zapolay'ın Osmanlı himâyesine girmek hususundaki teklifi memnuniyetle kabul edildi. Macaristan'ın Avusturya ittifakından ayrılması Osmanlıların siyasî ve askerî menfaatlerine de uygunda. Onun için Osmanlılar Zapolay'ın her iki sefirini de memnuniyetle kabul ettiler. Zapolay'ın sefirleri Almanya ve İngiltere hükümetleri tarafından da fevkalade bir surette karşılandılar. Özellikle Lehistan Kralı Sigismund ile Fransa Kralı I. François, bu krallık seçiminden dolayı açık bir şekilde memnuniyetlerini gös-

---

45 Alber Lefaivre, **Osmanlı İdaresinde Macarlar**, C I, s. 40.

terdiler. Sigismund, Avusturyalıların Doğu Avrupa'ya doğru ilerlemesinden çok fazla endişe etmekte, buna karşı yegâne mâni olarak da Macarları nazar-ı dikkate almakta idi. I. François'ya gelince; François en önemli hasmı olan Şarlken'den intikamını almak için Kanûni Sultan Süleymân'a iltica etmiş[46], Zapolay'ın Macar Krallığına seçilmiş olması ise Şarlken'in biraderi Ferdinand'tan intikamını almak için mükemmel bir fırsat meydana getirmişti.

Zapolay'ın kral seçilmesi ve dostane ilişkiler içerisine girmesi Ferdinand'ı hayli düşündürmeye başlamıştı. O zaman 20 yaşlarında bulunan bu prens, gerçekten fevkalade zeki idi ise de Macarlar gibi cengâver bir kavim içinde faaliyet göstermeye yetecek kadar kabiliyette değildi.

Ferdinand, bütün emellerinin bu suretle zir-ü-zeber[47] olduğunu görünce, silah kuvvetine başvurmayı uygun gördü. Her taraftan toplayabildiği 12.000 kişi ile Tuna nehrinin sol sahiline geçerek Pressburg (Bratislava, Pozsony) şehrine geldi. Burada, hemşiresi ve II. Louis'nin zevcesi Marie ile görüş alış verişinde bulundu. Marie, Etien Bathori ve daha sâir zevatın yardımıyla bir meclis toplattırdı.

I. François'ın imzası

[46] Lavale de Sable Madeleine, **Türkiye**, C II, s. 306.
[47] **Zir-ü-zeber**: altüst olmak.

Fakat ekseriyet Zapolay cihetinde olduğundan mecliste çok az kişi yer aldı. Piskoposlarla ileri gelen devlet adamları zaten daha önce Marie tarafından kendi lehinde kabul edildiğinden bu mecliste eksiksiz hazır bulundular; Macaristan'ın millî menfaatleri bakımından Habbsburg Hânedânı gibi kuvvetli bir hânedâna tâbi olmak gerekliliğini, Macaristan'ın idare şekline ve Macar ileri gelenlerinin ayrıcalıklı durumlarına dokunulmayacağını beyân ettiler. Bunun üzerine Zapolay'ın krallığını feshederek Ferdinand'ı kral olarak yerine atadıklarını ilân ettiler (27 Şubat 1527).

I. Ferdinand'ın imzası

Ferdinand'ın kral seçilmesi Zapolay'ı son derece üzdü. Zapolay, maiyetindeki ordu dağılmış ve Avusturyalılara karşı mukavemet edecek her türlü kuvvetten de mahrum bulunmuş olmasından dolayı içinde bulunduğu bu zor durumdan nasıl çıkabileceğini ve bu müşkülat içinde ne yapacağını şaşırmıştı.

Ferdinand ise bu esnada halkın kendi lehinde olmasına gayret ederek bir kat daha kuvvetini artırmak istedi. Biraderi Şarlken'in yardımıyla oldukça külliyetli bir ordu topladı ve Marek Kazimir'i, onun hastalığı üzerine Kont Nicholas Salem kumandasıyla bu kuvveti Zapolay üzerine sevk etti. Tarçal (تارچال) mevkiinde iki ordu arasında meydana gelen muhârebede Zapolay mağlup olarakSibiu

(Transilvanya)'ya çekildi. Transilvanya arazisi yüksek dağlarla çevrili olduğundan Ferdinand ordusu buraya girememiş ise de Budin (Ofen) şehrini zapt ve Zapolay'ı kesin bir mağlubiyete uğratmaya muvaffak olmuştur.

Zapolay kendi memleketi dâhilinde yalnız kalınca, Verböczy, Dokett ve Banki ile beraber durumdan kurtulabilmenin çarelerini müşavere etmeye başladı. Martinuzzi namında gayet zeki bir rahibin fikir ve tavsiyelerinden çok fazlasıyla istifade etti. Martinuzzi, her türlü fedakârlığı göze alarak Galiçya ve Podolya'yı dolaştı; buralarda cesaretleriyle ön planda olan birçok askerler toplamaya muvaffak oldu. Etraftan tedârik edilen bu kuvvet, François maiyetinde olduğu halde Macaristan içlerine doğru ilerledi. Zips ve Vach vadisini takip ederek Bratislava önlerine vâsıl oldu. Avusturyalılar, Zapolay ordusunun hareketini haber almış olduklarından bir araya getirebildikleri 35.000 kişi ile bunlara doğru ilerlediler. İki ordu Eğri (Egér/Erlau) civarında bulunan Keresteç (Haçova/ Mezökövesd) mevkiinde çarpıştı. Zapolay ordusu, burada da mağlup oldu[48]. Fakat bu seferki mağlubiyet Zapolay için pek elim bir felaketti.

Zapolay bu bir birini takip eden felaketler içinde ne yapacağını şaşırdı. Mağlubiyetler silsilesi karşısında bütün manevî kuvvetini de kaybetti. Hatta krallıktan feragat ve Ferdinand ile dostane ilişkiler kurmak ve barış yapmak için müzakere akdine bile teşebbüs etti. Fakat o esnada Martinuzzi bir yaşama isteği olarak Zapolay'ın karşısına çıktı, mavi ufuklar içinde muhabbetler saçan Osmanlı toprağını gösterdi. Zapolay'ı bütün ümitsizliklerinden kurtararak Osmanlı padişahının himâyesine girmesinin en parlak bir kurtuluş vâsıtası olabileceğini anlattı[49].

---

48 Alber Lefaivre, **Macarlar**, C I, s. 48.

49 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 4

Mohaç Meydan Muhârebesi'nden beri Osmanlılarla Avusturyalılar ve Macarlar arasında düşmanlığa sebebiyet verecek hiçbir mesele mevcut değildi; fakat Osmanlı hudut beyleri gerek stratejik noktaları ve gerek ganimetler elde etmek için ara sıra akın icrâsından geri durmuyorlardı. O derecede ki icrâ olunan akınların ardı arkasının kesilmemesi sayesinde Hırvatistan tamamen Osmanlı idaresine intikal etmiş, Udbin, Mauer, Pozega kaleleri birer birer zapt edilmişti.

Osmanlılar zikredilen bu dönemde en önemlilerinden sayılan dört akın icrâ etmişlerdir[50]. Birinci akın, 9 Mart 1528'de 1.000 süvâri ile Bosna tarafına icrâ edilmiş, Osmanlı akıncıları Gottasche mevkiine kadar ilerlemişlerdir[51]. İkinci akın, 5 Temmuz 1528'de 6.000 süvâri ile Laybach (Ljulbjana, Leibach) hudutlarına, üçüncü akın 2 Ekim 1528'de 5.000 süvâri ile Utuşac (اوطوشاج) taraflarına, dördüncü akın da 3 Kasım 1528'de Kulpa havalisine doğru icrâ edilmişti. Bu akınlar, Styria ve Karinya ahalisinin büyük miktarda zayiata uğramasına sebep olmuş, Styrialılar, Karinya ve Hırvatistan hudutlarında daimî bir surette muhafaza kuvveti bulundurmaya karar vermişlerdi. Bunun üzerine Ferdinand, Karinya (Kraina)'ya 1.500 kadar İspanyol göndermiş, hududun değişik noktalarını büyük bir titizlikle tahkim ettirmişti. Hatta o sırada Osmanlılar tarafından zapt ve işgal olunan Ubdin kalesi de geri alınmak istenmiş ise de, icap eden topların mevcut bulunmamasından dolayı bu fikirden vazgeçilmişti.

Ferdinand, hudut tahkimatını icrâ etmekle beraber mevkiini de tahkime çalışıyor, mutlak hâkimiyetini de-

---

50 Bu akınlar hakkında Tarih-i Osmaniye'de tafsîlât mevcut değildir. Mamafih Kupelwieser'in eserinde (s. 6-8) mükemmel bir teferruat vardır.

51 O zamanlar Bosna ile Hırvatistan hududunu Tuna nehri teşkil ediyordu. Sisek (Siska)'dan Adriyatik Denizi'ne kadar birçok küçük kaleler vardı. Ferdinand bu kaleleri daha 1526 senesinde tahkim etmiş, onları zaman zaman Avusturya askerleriyle işgal ettirmişti.

vam ettirebilmek için elden gelen gayreti sarf ediyordu. Ferdinand'ın bu suretle işlerinin yolunda gitmesi, Zapolay'ın intikam alma hissini bir kat daha artırıyordu. Zapolay, Osmanlı himâyesine girmeyi tam bir memnuniyetle kabul etmiş olduğundan ilk olarak Polonya asilzâdeleri arasında yer alan Hyeronimus Lasczky'i sefir olarak İstanbul'a gönderdi. Lasczky gayet zeki ve faal bir zat olduğundan yolların eziyetlerini bertaraf ederek ve sıkıntılı yolculukta birçok badireyi atlatarak İstanbul'a vâsıl oldu. Padişah'ın huzuruna çıkmak için vesileler tahrir edildiği esnada Louis Gritti'ye tesadüf etti; Gritti, Venedik Hükümetinin Dersaadet'teki bir önceki sefiri Andrea Gritti'nin oğlu idi. Lasczky evvel emirde Gritti'nin vâsıtasıyla Vezir-i azam İbrahim Paşa, Mustafa ve Ayas Paşalarla mülakat etti. İbrahim Paşa, bu mülakatlar esnasında tam olarak durumu ifade edebilecek ve stratejik olarak durum değerlendirmesi yapabilecek bir tavır takındı. Budin'in Ferdinand tarafından geri istenmesi Osmanlıların kalplerinde bir an evvel Ferdinand üzerine şiddetli bir sefer düzenleme fikrini doğurmuş bulunduğunu vb. bütün beyânâtını harp üzerine tesis etti. Ve dedi ki:

-*"Hâkimiyet altun ve mücevherât ile olamaz; ancak kılıç ile olabilir. Kılıç hakkı olarak kazanılan bir memleket kılıç ile muhâfaza olunur. Bu âna kadar pek çok kısmı harâb olan Macaristan'ın bizim içün bir menbâ-ı servet teşkîl idemeyeceğine şübhe yok. Fakat hükümdârınız Pâdişâhımıza, dehâlet itdiği takdirde, hasmınız olan Ferdinand'ı perişân ider ve bütün memleketlerini atlarımızın ayakları altında çiğneriz. Hatta Gritti'nin müdâhalesi olmasa idi, şimdiye kadar hükümdârınızı da, Ferdinand'ı da perişân iderdik. Bu bizim içün pek kolay bir iştir. Bir koldan ben, bir koldan Ayas Paşa memleketinize yürümüş olsak, iki hükümdârın da perişân olacağına emin olunuz. Mâmâfih ne zaman lüzûm görülürse, bunu yine icrâ ideceğiz. Budin'i yeni bir İstanbul hâline koyacağız. Zannedersem, çok*

söz söyledim. Biz Osmanlılar az söyler, çok iş görürüz. Zap - dettiğimiz yerleri bir daha elden çıkarmayız. Bunların bizden istirdâdı içün kollarımızı kesmek icâb ider[52]. Lasczky, bu kahramanca hitap karşısında hayretler içerisinde kaldı. Zapolay'ın Padişah'ın himâyesine dâhil olmak arzusunda bulunduğunu beyân ettikten sonra alışılagelmiş merasim usulü ile Padişah huzuruna kabul edildi. Lasczky, Kanûni Sultan Süleymân'ın huzuruna kabul edildikten sonra saygı ve hürmetlerini sunarak:

- *"Hükümdârım satvet ve celâdetinize ilticâ idiyor. Necât ve selâmeti himâyet-i şâhânenizde arıyor"* dedi.

Bunun üzerine Padişah Hazretleri:

"Hükümdârınızın ilticâsını kemâl-i memnûniyetle kabul ideruz. Zâten bütün memâliki, kılıç etmeyi (hakkı) *olarak ken - di mülkümüzden sayılır. Fakat mâdemki sâye-i satvetimize de - hâlet idiyor, bundan böyle kendine krallık îtâ ittiğimiz gibi has - mı olan Ferdinand'a karşı da irâe-i şevket ideceğimizi vaâd ede - riz"* dedi.

Lasczky, Kanûni Sultan Süleymân'ın huzurundan çıktığı esnada İbrahim Paşa, Lasczky'ye hitaben:

- *"Bundan böyle hükümdârına Transilvanya Beyi değil, Ma - car Kralı diyeceğiz. Matbû-u mefhûmum, Zapolay'ın hasmına karşı bizzât hareket buyuracaklarıdır."* dedi.

Lasczky, İstanbul'dan ayrılmadan evvel hil'at-i fâhire[53] ile 1.000 akçe ihsâna nâil oldu. Hatta avdet edeceği sırada Padişah'ın huzuruna tekrar kabul olunduğu zaman Kanûni:

- *"Hükümdârın hakkındaki muhâbbet ve muhâlasatımızı an - ladık. Onun işlerini kendi işimiz gibi biliriz. Kendisine söyle. Önümüzdeki sene Petervaradin ile Mohaç arasında ordumuza intizâr itsin!"* suretinde düşüncesini belirtti. Bu mütalaa Avusturya'ya karşı kesin bir harp ilanı demekti.

---

52 Hammer, **a.g.e.**, C I, s. 492–493; Ahmed Refik'in I. Cilt olarak verdiği bilgiler eserin Osmanlıca baskısında 5. Ciltte, Almanca baskısında ise 3. Ciltte bulunmaktadır. [H.N.]

53 **Hil'at-i fâhire**: çok değerli olan kaftan.

Lasczky, Osmanlılarla Macarlar arasında ilk defa olmak üzere bir muahede (anlaşma) akd ettikten sonra büyük bir memnuniyetle İstanbul'dan ayrıldı (28 Şubat 1528). Budin'in zaptı esasen Osmanlı'nın büyüklüğüne dokunmuş ve Zapolay'ın istirhâmı ise bu teessürü bir kat daha artırmış olduğundan Avusturya seferi için gerekli görülen şeylerin tedârik edilmesine derhal başlanıldı. Hudut ve sancak beylerine gerekli emirler verilerek harp hazırlıkları casusluk suretinde icrâ edilmeye başlandı.

Zapolay, sadece Padişah'ın himâyesine kabul edilmekle iktifa etmedi. Ayrıca İngiltere, Fransa ve Almanya ile de ittifak etmek teşebbüsünde bulundu. Fransa Kralı zaten öteden beri Zapolay'a nakden yardımda bulunduğundan bu teklifi tam bir memnuniyetle kabul etti. Hatta Macaristan'ın geri alınması için her ay 20.000 Dolarlık altın verilmesini uhdesine aldı[54].

Ferdinand, Zapolay'ın bu muvaffakiyetlerinin hepsinden haberdar oldu. Zapolay'ın Osmanlılarla ittifakını kendisi için büyük bir felaket add eylediğinden bundan pek ziyade müessir oldu. Ve derhal Osmanlı Hükümdarı ile barış anlaşması teşebbüsünde bulunarak Hobordanzsky ve Salatnuk (صالاطنوق) ile Sigismond ve Eselburger'i İstanbul'a gönderdi[55]. Elçilere verilen talimatta Kanûni Sultan Süleymân'dan sadece barış akdi istirhâm olunmayıp, Macaristan'da zapt edilen yerlerin de talep olunacağı beyân edilmişti.

Ferdinand'ın gönderdiği heyet İstanbul'a vâsıl oldu. Hükümet tarafından olağan bir karşılama töreni istirhâm edecekleri ve büyük özverilerle sulh için vâsıtalar arayacakları yerde cüretkâr ve hadlerini aşan beyânlarıy-

54 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 9.

55 Hammer, **a.g.e.**, C I, s. 494; Jul Van Gaver, Jovanen; **Türkiye**, s. 132.

la padişahı gücendirdiler. Ferdinand'ın talepleri ise büsbütün Padişah'ın hiddetlenmesine sebep oldu. Hobordanzsky dokuz ay kadar İstanbul'da kaldı. Memleketine avdet edeceği sırada Padişahın huzuruna kabul olunduğu sırada Kanûni Sultan Süleymân:

- *"Git, hükümdârına söyle. Biz Macaristan'ı muzafferiyetimiz semeresi olmak üzere fethettiğimizden ânı ilelebet muhafaza ideceğiz. Fakat o kendisine güveniyorsa Budin'e gelsin, bizimle uzlaşsın. Şâyet buna da cesâret edemezse, Viyana'ya ideceğimiz yolculuk esnâsında kendisini biz gelip karşılarız. O da bizi istikbâl içün tedârikâtta bulunsun"* dedi.

Padişah hazretlerinin bu sert ve kesin hitabeti Avusturyalılara karşı katî bir harp ilanı demekti[56].

---

56 *"Ol esnâda Nemçe Kralı Ferdinand'ın dahi selkâyâyçe kapudanı olan melûn elçilik ile gelub egerçe sulh-u ricâ itmiş ve lâkin ziyâde gurur-u izhâr eylemiş hatta Saadetli Padişâh cümle feth ittiği memâlikden geçer ise nihâyet Macar memleketinden birer mikdâr hediye irsâline taahhüt ideriz demiş. Çün bu melûnun bu mertebe gururu malûm-u padişâhi oldu. İzdiyâd-ı gadâb ve hiddetlerine bâis olub sefer-i hümayun tedbirine mübâşeret buyurdular."* Peçevî, **a.g.e.**, C. I, s. 131: Alber Lefaivre, **a.g.e.**, C I.

İKİNCİ BÖLÜM

ORDÛ-YI HÜMÂYUNUN İSTANBUL'DAN HAREKETİ

Kanûni Sultan Süleymân, Viyana seferi için gerekli görülen hazırlığın yerine getirilmesine çok büyük ehemmiyet ve itina gösteriyordu. Padişâh, Mohaç Meydan Muhârebesi'nin galibiyet semeresi olmak üzere zapt olunan Macaristan arazisini elde bulundurmanın Viyana'nın zaptı ile müyessir olacağına kanaat getiriyor, Viyana'yı zapt etmek, Ferdinand'tan intikam almak, sonra da kışı orada geçirdikten sonra gelecek ilkbaharda Almanya'ya doğru sefer etmek arzusunda bulunuyordu. Bu kararın uygulamaya konulması, Osmanlıların askerî kaynaklarına ve gösterdikleri kahramanlıklarına nazaran güç bir şey değildi. Avusturya hükümeti, esasen askerî teşkilâtı gayr-i muntazam, mülki idaresi bozuk bir hükümetti. Almanya taraflarında ise mezhep kavgaları, mevcut milletler arasında kuvvetli bir ihtilaf meydana getirmiş, askerî kuvvet nâmına Osmanlı ordusuna mukavemet edecek mühim bir güç kalmamıştı. Avusturya ve Almanya'nın siyasî görüntüleri bu kötümser durumlar içinde bulunması, Osmanlı hududunun Bohemya silsilelerine kadar uzanması için parlak bir fırsat ortaya koyuyor, Avusturyalıların Budin'i zapt ve Kral Zapolay'ı firara mecbur etmeleri bu arzuyu zorunlu bir hâle getiriyordu.



Kanûni Sultan Süleymân Avusturya'da

Kanûni Sultan Süleymân'ın bu sebep ve görüşlerinin neticesi olarak sefer icrâsına karar vermesinden sonra Zapolay'ın istekleri de kabul edilmiş, seferberlik emirleri bütün sancaklara gönderilmişti. İlkbahar yaklaştığı sırada Belgrad ve daha sâir hudut kalelerinde sefer tedârik tam bir titizlikle yerine getiriliyor, akıncılar ufak tefek akınlar icrâ ederek sefere fevkalade bir gayretle hazırlanılıyordu.

Hudutta bu harp faaliyetleri yapıldığı esnada Davud Paşa ordugâhında da gerekli görülen tedârikler gözden geçiriliyordu. Bütün ordugâha çadırlar kurulmuş, efrad ve zabıtânın noksanlıkları ikmâl edilmişti. İbrahim Paşa, fevkalade bir yetkiye hâiz olmak üzere Serasker tayin edilmiş, tertibât ve harp esnasında gerekli olan bütün ihtiyaçlar mükemmel surette ikmâl olunduktan sonra Kanûni Sultan Süleymân büyük bir alay ile İstanbul'dan Davud Paşa ordugâhına gelmişti (2 Ramazan 935 / 10 Mayıs 1529). Yağmurların şiddeti, yolların geçilemeyecek derecede düzensiz bulunması, askerî harekâtı gayet müşkül bir hâle getirmişti. Kanûni Sultan Süleymân, Davut Paşa ordugâhında iki gün kadar ikamet etmiş, sonra büyük bir şaşaa ile hareket ederek bir hafta sonra Edirne'ye vâsıl olmuştu (20 Mayıs). Ordû-yı Hümâyun beş gün kadar Edirne'de istirahat etmiş, bayram şenlikleri bir kahramanlık gösterisi içerisinde icrâ edilmişti. Fakat yağmurların şiddeti ordu mensuplarını son derece rahatsız ediyor, efrad arasında irtibatsızlık, intizamsızlık meydana gelmesine sebep oluyordu.

Ordû-yı Hümâyunun Edirne'de ikâmeti esnasında Anadolu Beylerbeyi Behram Paşa, mevcut askerleriyle Ordû-yı Hümâyuna katıldı. Orduda nizam ve inzibâtın yerine getirilmesini, yürüyüşlerin hangi şekilde yapılması gerektiğine son derece itina olundu. Haziran'ın 5. günü Sultan Süleymân ordusu 150.000 piyade ve süvâri, 300 top kuvvetinde olduğu halde[57] Filibe'ye vâsıl oldu. Bu esnada yağmurların şiddeti bilakis düzenli yürüyüşü hayli sekteye uğratıyordu. Hususuyla Meriç nehrinin taşması askerî harekâtta bir bekleme mecburiyetini meydana getirdi. Köprüler şiddetli sel baskınından yıkıldığı

---

57 Alber Lefaivre, **Osmanlı İdaresinde Macarlar**, C I, s. 53; Bazı yabancı tarihçiler Osmanlı ordusunun mevcudunu 250.000 kişi göstermektedir. Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 17.



Osmanlı idaresin



(Budin)

için ordugâh tamamen sular altında kaldı. Efraddan birçoğu bu müthiş sel baskınları esnasında boğulmuş, bir kısmı da soğuğun şiddetinden büyük bir kuvvetle hareketin gayet müşkül olacağı düşüncesiyle gerek inzibat emrini temin ve gerekse iaşe emrini yerine getirmek için Serasker İbrahim Paşa, mahiyetindeki askerler ile pişdâr[58] makamında ileri sevk olundu[59].

Haziran'ın 20. günü Ordû-yı Hümâyun Bilmaksan (بالقان) geçitlerinden geçerek Sofya'ya vâsıl oldu; 30. günü Niş'den geçerek Temmuz'un 2. günü Alacahisar (Krusevac), önüne azimet etti. 12 gün sonra Sava nehrini geçip Havala ile Belgrad arasında ordugâh kurmaya muvaffak oldu.

Ordû-yı Hümâyunun harekât-ı sevku'l-ceyşiyesi esnasında birçok engellerin yüz göstermesi, inzibatı mümkün olamayacak bazı keyfiyetler vukua gelmesi de muhtemel olduğundan İbrahim Paşa ile maiyetindeki kumandanlarının gayretiyle inzibata son derece dikkat edildi. Düşman emvâline (mallarına) kesinlikle el sürülmediği gibi civarından geçilen tarlalardaki mahsullere de kesinlikle dokunulmadı. O derecedeki, İbrahim Paşa bir sipahi neferinin, ordunun geçtiği yol üzerindeki tarlalardan birinde atını otlattığını görmüş, neferi derhal idam ettirmişti[60].

Ordû-yı Hümâyun Belgrad'ta bir müddet istirahat ederek icap eden hazırlıkların ikmâline gayret eyledi. İlan-ı harp yapılmadan evvel birçok top vesâire hazırlanarak Ordû-yı Hümâyuna ilhak edilmek istenildi. Fakat yolların bozukluğu, İbrahim Paşa'nın büyük toplara ihtiyaç duyulmayacağı hakkındaki beyânâtı, topların

58 **Piş-dâr**: Önden giden, öne düşen, ön tarafı emniyete alan, tutan, öncü (asker).

59 *"ba'de izâle-i dîk-i râh içün Rumeli askeriyle serasker-i âli menzilet bir menzile ileriye müvecceh görülmeğin..."*, Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 132.

60 Kupelwieser, **a.g.e**, s. 18.

Belgrad'ta bırakılmasına neden oldu. Kanûni Sultan Süleymân, Ordû-yı Hümâyuna gerekli olan erzak ve cephâneyi gemilere yüklettirdi; Tuna nehrinden askerî güzergâh ve kuvvetlerden istifade ederek bunların Ordû-yı Hümâyun arkasından hareket etmelerini emreyledi. Sonra Belgrad'tan Macaristan arazisine geçmek için köprü kurulmasını emretti.

Seferberlik emri verildiği esnada köprü takımları Belgrad'ta tam olarak hazır edilmiş olduğundan Belgrad ile Mitrovitsa ve Böğürdelen arasında müteaddit köprüler kuruldu. Ağustos'un 3. günü geçiş harekâtı tam olarak sonuçlandırıldı; Ordû-yı Hümâyun Ağustos'un 5. günü Ösek (Osijek, Eszseg) civarına vâsıl oldu. Suların yükselmesi Drava nehri civarlarını bataklık içinde bırakmış olduğundan ordu Ösek şehrinin yukarı taraflarından hareket ettirilerek geçirildi. Ordû-yı Hümâyun tam olarak geçtikten sonra köprüler kaldırıldı.

Kanûni Sultan Süleymân ordusu Baranyavar (Perinvar)'dan geçerek, Osmanlı'nın ezici kuvvet ve kahramanlığını sergilemiş olduğu yer olan Mohaç Ovası'na vâsıl oldu (9 Ağustos). Ertesi gün, Osmanlı çadırlarını donatan allı yeşilli bayraklar Mohaç Ovası'nın berrak seması altında şanlı bir surette dalgalanıyordu. Dört sene evvel elde edilen muzafferiyetin dördüncü sene-i devriyesi için övünç gösterileri yapılıyor zannediliyordu[61].

Zapolay, Kasım ayı esnasında aldığı emir mucibince Petervaradin ile Belgrad arasında Ordû-yı Hümâyunu beklemek istemiş idiyse de, nehirlerin fazlaca kabarmış olmasından dolayı ileri gitmeyi başaramamış, Ordû-yı Hümâyunu Mohaç Ovası'nda beklemişti. Fakat Ordû-yı Hümâyunun yaklaştığını haber alır almaz, maiyetinde

---

61 Yazarın "4 sene evvel" şeklinde ifade ettiği Mohaç zaferi ile I. Viyana muhasarası arasında 4 değil, 3 yıl vardır. Mohaç Meydan muharebesi 1526 yılının Ağustos ayının 29'da vuku bulurken, I. Viyana seferi ise zikredildiği üzere 1529 senesinin Mayıs ayında başlamıştır. [H.N.]

6.500 süvâri ile Lasczky bulunduğu halde ileri doğru hareket etti ve Kanûni Sultan Süleymân'ı hürmetle karşıladı. Ertesi gün mutad bir merasim ile padişahın huzuruna kabul olundu. Zapolay dostane bir karşılama merasimini yerine getirdikten sonra Kanûni Sultan Süleymân'ın olağanüstü iltifatına nâil oldu[62].

Zapolay, Kanûni Sultan Süleymân'ın bütün emirlerine amâde bulunduğunu beyân eyledikten sonra Padişah'ın huzurundan ayrılarak maiyetindeki ordu ile Peşte taraflarına doğru gitti. Bu esnada idi ki, İzvornik (Zvornik, Bosna) Beyi Bali Bey[63], Macaristan *"Kraliyet Tacı (Krona)"nı* taşımakta olup Zapolay taraftarları tarafından esir edilen Peter Prenny'i getirmek üzere 5.000 süvâri ile hareket etmişti.

Ordû-yı Hümâyun Mohaç'ta icâb eden tedârikleri yerine getirdikten sonra Budin'e doğru hareket etti. Eylül'ün 3. günü Budin önüne vâsıl oldu. Şehrin bağlar tarafı ordugâh tesisine daha uygun olduğundan Osmanlı ordugâhı bu cihette tesis olundu. Şehrin muhâsarası daha lüzumlu idiyse de evvel emirde etraf ve civarının keşfine lüzum görüldü. Kanûni Sultan Süleymân ile İbrahim Paşa şehrin etrafını keşif için surlarına kadar yaklaştılar. Plogsberg ve Kircherdesberg taraflarını daha zayıf gördüklerinden, şehrin bu cihetinden topa tutulup tazyik edilmesine karar verildi.

Kanûni Sultan Süleymân ordugâha avdet eder etmez muhâsara fiiliyatının süratle icrâsını emreyledi. Budin civarındaki hâkim noktalar maddî ve manevî güç ile işgal olunarak Plogsberg ciheti şiddetle topa tutuldu. Şehri muhafaza etmeye çalışan kuvvet gayet az olup Alman generallerinden Christophe Beserer ile Hans Traubinger kumandasında idi.

---

62 Hammer, **a.g.e.**, s. 595.

63 Bu Bâli Bey meşhur Bâli Bey değildir; Münşeât-i Feridun Bey, **Ruznâme-i Süleymân.**

Osmanlılar, şehrin en zayıf noktalarını topa tuttuktan sonra bir birini müteakip birçok hücumlar icrâ ettiler. Muhâsaranın 5. günü şehrin alt tarafındaki kapıyı fevkalade bir gayretle zapta muvaffak oldular. Fakat 6. günü icrâ olunan hücumdan bir muvaffakiyet elde edilemeyince, bereş açmaya teşebbüs ettiler. Müdafaa kuvvetleri, Osmanlıların bu ardı ardına gelen taarruzları üzerine Thomas Nadasdy'nin maiyetine iltihak ederek şehrin müdafaaya uygun olan burçlarına çekildiler. Şehrin ahalisi ekseriyet üzere Alman olduğundan daha Osmanlı ordusu gelmeden evvel firar etmişler, geriye kalanları da müdafaa kuvvetleri arasına iltihak eylemişlerdi. Bunlar Osmanlıların şiddetli hücumlarına mukavemet edemeyeceklerini anlayınca Beserer ile Nadasdy'nin gayretlendirmeleri ve teşvikleri aksine şehrin teslim olmasını sulh yoluyla talep eylediler. İçlerinden iki kişi şehir haricine çıkarak Vezir-i azam İbrahim Paşa'ya müracaat ve müdafiinin serbestçe şehirden çıkmasına müsaade olunmak şartıyla şehrin teslim olacağını beyân ettiler.

İbrahim Paşa, harp harekâtını sevk ve idare hususunda tek başına yetkiye sahip bulunduğundan düşmanın bu teklifini kabul etti. Ertesi gün Osmanlı sancakları Budin surları üzerinde dalgalanmaya başladı.

İbrahim Paşa, sulh müzakereleri gereğince, müdafiinin serbestçe şehirden çıkmasına müsaade etti. Fakat bunlardan bir kısmı Avusturya taraflarına çekilirken Osmanlı efrâdından bazıları üzerine taarruz ederek birkaçını da şehit ettiler. Osmanlılar, yapılmış olan sulh akdinin aksine olarak icrâ olunan bu hareketten son derece kırgın olarak düşmandan istedikleri gibi öç almak istediler[64].

---

64 Hammer, Budin'den çıkan müdafiinin Osmanlılar tarafından haksız bir şekilde telef edildiklerini yazıyorsa da Peçevî hakikat-i hâli şu vecihle beyân ediyor: *"Melâ'in-i hâsirîn kaleden çıkub, Nemçe taraflarına giderken bir mel'ûn ehl-i İslam'dan birine kılıç çekmekle ..."* Peçevî, **a.g.e.**, C I.

Kanûni Sultan Süleymân Budin'i zapt ettikten sonra, mükemmel bir divan tertip eyledi. *"Tabl-hâne-i hüsrevânî çalındı. Şenlikler, şâdümânlıklar olundu*[65]*"* Budin muhafızlığına 300 yeniçeri ile İlbasan Beyi Hüsrev Bey tayin edildi. Bu esnada Zapolay da Macar Krallığının kendisine iadesini talep etmiş olduğundan Kanûni Sultan Süleymân Zapolay'ı Macar Kralı tayin ve müşavir sıfatıyla maiyetine ilhak etti.

Eylül'ün 10. günü Vezir-i azam İbrahim Paşa, Tuna nehrinin sol sahilinde etrafı surlarla çevrili olan Peşte'yi ele geçirdi. 14. günü Ordû-yı Hümâyun büyük bir muzaffer ordu haşmetiyle Budin'den çıkarak Viyana'ya doğru hareket etmeye başladı.

Kanûni Sultan Süleymân ordusu Gran (Estergon) civarına vâsıl olduğu esnada, Semendire Beyi Yahya Paşazâde Mehmed Bey, Semendire askerleri ile öncü kuvvet olarak sevk olundu[66]. Sonra Ordû-yı Hümâyun Raab (Gyor/Yanık Kale) yolunu takip ederek hareket etti. Viyana'ya hem-sınır olan istihkâmlar birer birer zapt olundu. Wiesengrad (Polintenburg)[67] şehrinin tahkimatına dikkat edilmemiş olduğundan bu şehir Osmanlılar tarafından suhûletle fethedildi. Yahya Paşazâde Mehmed Bey, Raab nehrinden geçeceği esnada Paul Bakits maiyetindeki süvârilere tesadüf etti. Meydana gelen çatışma neticesinde hasmın köprüleri yıkmasına mâni olundu. Hatta düşmandan aldığı esirlerden bir kısmına düşmana dair vereceği malûmatı anlattırarak Otâğ-ı Hümâyun'a gönderdi. Bu esnada Altenburg (Altunbardak) da zapt edildi. Şehri müdafaa eden Bohemyalılar can havliyle mukavemet ettilerse de neticede teslim olmaktan başka çare bulamadılar[68].

---

65 *"Hükümdarın Büyük Davulu vuruldu, şenlikler, sevinçler olundu"*

66 Peçevî, **a.g.e.**, C. I, s. 135.

67 Solakzade'de *İstergrâd* suretinde gösterilmektedir, s. 472.

68 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 20.

Yine bu esnada Mihal-zâde maiyetinde 30.000 kişiden meydana gelen akıncı müfrezesi, Eylül'ün 18. günü Avusturya hududunu geçerek Tuna'nın güneyinde bulunan yerlere akınlar düzenledi. Bu müfreze harikulade bir süratle hareket ederek Eylül'ün 24. günü Ebreichsdorf ve Mauerbach, 25. günü Klein Mariazell, 30. günü Aştenen (آشتن) mevkilerine vâsıl oldu.

Bu sırada Ordû-yı Hümâyun Viyana'ya doğru yürüyüşe devam ediyordu. Leitha nehrini Bruck önünden geçiyorlardı.

Eylül'ün 25. günü idi ki İbrahim Paşa fırkası, çeşitli zahmetler içerisinde bir yürüyüşten sonra Viyana önüne vâsıl oldu. Bir gün sonra da 120.000 piyade ve süvâri ile 20.000 deveden müteşekkil olan Sultan Süleymân ordusu şehrin surları önünde görülmeye başladı. Otâğ-ı Hümâyun, Laxenburg'da tesis olunarak şehrin muhâsarası için icap eden hazırlıklarla iştigal olundu[69]. Bir taraftan toplar muhtelif mevkilere sevk ediliyor, diğer taraftan kumandanlar icrâ edilecek harekâta dair gerekli görülen emirleri veriyorlardı.

---

69 Kupelwieser, a.g.e., s. 13.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVUSTURYALILARIN HARP HAZIRLIKLARI

Avusturya Kralı Ferdinand tarafından Kanûni Sultan Süleymân'a gönderilen sefirlerin başarısız bir şekilde geri dönmeleri, Ferdinand'ın pek ziyade endişelenmesine sebep olmuştu. Bilhassa, sefirlerin avdeti esnasında Kanûni Sultan Süleymân'ın ifade ettiği tehditkâr sözlerden Osmanlıların savaş düşüncesinde olduğunu anlamış, bu seferin Viyana surlarına kadar uzanacağına dair kanaatte bulunmuştu.

Gerçekten de, Sultan Hüdâvendigâr Gâzi'den başlayarak Osmanlı Sultanlarının icrâ etmiş oldukları mühim meydan muhârebeleri Osmanlı Devletine sınır olan hükümetlerin hemen büyük kısmının Osmanlı tabiiyetine girmesine ve Kanûni Sultan Süleymân'ın büyük gayretleri ile Osmanlı hududunun bir kat daha genişlemesine sebep olmuştu. Osmanlıların bu askerî kuvvetinden istifade ile Viyana surlarına kadar yürüyecekleri tabii idi. I. Ferdinand'ın, bu düşünceler içerisinde kafasının meşgul olması, büsbütün ümitsizliğe düşmesine sebep olmuş, memleketini Osmanlı akınlarından kurtarmak için her taraftan yardım ve istirhâmlarda bulunmuştu. Keza Osmanlıların seferberlik harekâtındaki maharetlerine de vâkıf olduğundan kendisi harp hazırlıklarına bir sene evvel yâni 1528 senesi baharında başlamış, Moravya ve daha sâir memleketler ricâlini kendi tarafına çekerek

bunlardan 3.000 nefer piyade, 200 süvâri kadar bir yardımcı kuvvet almaya muvaffak olmuştu. Ferdinand, bu kuvveti topladıktan sonra Prag şehrine gelmiş, buradan 6.000 piyade ve 1.000 süvâri ile 1529 senesi Ocak ayına kadar Graz ve İnnsbruck şehirlerini dolaşarak askerî yardım kuvveti toplamaya gayret etmişti.

Ferdinand, İnnsbruck'dan Speyer'e geldiği esnada Macar taraftarı olan haysiyetli prenslerden bazıları Ferdinand'ı harp etmek düşüncesinden vazgeçirmek istemişler, fakat Osmanlıların harp etmek niyetinde bulunmadıklarını beyân ederek gerçek duruma dair kesin bilgi elde etmesine gerek görmemişlerdi.

Hatta Ferdinand, Macar Krallığını Zapolay'a terk etmesi durumunda harbin vukuuna meydan vermemek kabil olduğunu beyân eyledikten sonra, Ferdinand'ın rica ve istirhâmlarına karşı pek çok şart dâhilinde, cüzî yardımcı bir kuvvet vermekle iktifâ eylemişlerdi. Bunun üzerine Ferdinand Speyer'den Linz'e avdet etmiş, aynı teklifleri burada da ileri sürmüştü.

Haziran ortalarına doğru Osmanlı ordusunun öncü kuvvetleri Sava nehri civarına vâsıl olduğu haber alındığı zaman Avusturya ordusunda harbe iştirak edecek olan prensleri Regensburg (Bavyera)'a davet etmiş, alelacele yardım askerleri kumandanlığını Pfalz (Bavyera, Bayern) Kontu Frederich'e ihale eylemişti. Frederich gayet korkak ve mütereddit bir adam olduğundan kumandanlığı kabul edip etmemek için evvela bir müddet tereddüt etmiş, hatta bu tereddütle de kalmayarak Osmanlıların hakikaten ilerleyip ilerlemeyeceklerini anlamak için hududa memurlar sevk eylemişti[70].

Ferdinand, Güney Avusturya'da 149.000 Florin kadar bir nakdî yardım toplamaya muvaffak olduktan sonra

70 Kupelwieser, a.g.e., s. 15.



Kral Ferdinand

raderi Şarlken'den de yardım istemişti. Fakat müşa-
ı'n-ileyh[71], Papa, Fransa ve Venedik ile mütemâdiyen
ırp etmekte bulunduğundan Ferdinand'ın istirhâmına
ırşılık verememiş, bunun üzerine Ferdinand büsbütün

71 **Müşarü'n-ileyh**: Kendisine işaret olunan: adı geçen, adı anılan; Tanzi-
ıt'tan sonra, bahsedilen en yüksek rütbe için bu kelime kullanılmıştır.

ümitsiz olarak *"Osmanlılara karşı bir ordu tedâriki zımnında kendisine muâvenet itmeleri içün Umûm Hıristiyanlık âlemine istirhâmnâmeler neşretmişdi"*[72]. Ferdinand bu suretle de bir maksat temin etmeye muvaffak olamayınca, memleketine kök salmış Osmanlı kuvvetlerini geri püskürtmek için Osmanlılarla sulh akdine teşebbüs etmişti. Hatta Temmuz sonlarına doğru Nicholas Jurisich'i 10 sene müddetle bir muahede akdine ve Osmanlı Devleti'ne senelik 10.000 Duka altını maaş[73] verilmesi ve Vezir-i azam İbrahim Paşa'ya 40.000 dukalık bir hediye takdimi düşüncesiyle İstanbul'a göndermişti. Fakat Jurisich bu tekliflerin hiçbirini kabul ettirmeye muvaffak olamayınca Karinya'da bulunan Modling'den[74] Ferdinand'a bir mektup göndermiş, Osmanlıların bu gibi hediyelere iltifat etmediklerini bildirmişti. Ferdinand harp hazırlıkları ve tedârikleri içinde bulunurken, Osmanlı ordusu zorluk ve zahmetler içerisinde Tuna boylarından ilerleyerek Budin şehrini zapt etmiş, zaferler kazanılan bu yol üzerinde karşılaşılan kale ve mevkiler birer birer ele geçirilerek Viyana (Bec) surları önüne dayanmıştı.

Viyana şehri, vaktiyle Romalılara pek çok zaman ordugâh olarak hizmet görmüş, Doğu tarafından gelecek düşmanlara karşı Almanya'nın müdafaası için en mühim stratejik nokta haline gelmişti. Şehri çepeçevre kuşatan istihkâmlar, değişik zamanlarda büyük değişikliklere dûçâr edilmiş, büyük kısmı Kral Odokar zamanından kalma surlarla mümkün mertebe genişletilmişti. Bir müddet sonra şehrin etrafında birçok varoşlar peyda olunmuş, bunların müdafaası için surların genişletilmesine ihtiyaç görülmüştü.

---

72 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 16.

73 Ferdinand, zikredilen meblağ için gururunu bir türlü yenemeyerek "vergi" tabirini kullanmıştı.

74 Viyana yakınlarında bir köy.

Şehrin, Tuna nehrinin sağ sahilindeki Stuben kapısı önündeki kısmı siperler ve hendeklerle çevrilmişti. Bu kısım, daha ileride Nicholas kapısı ile de müdafaa olunmaktaydı. Kärntnertor kapısı ile Tuna nehri arasındaki kısmı da Laszlo kulesi civarında bir siperle müdafaa olunmaktaydı. St. Tibald civarında ve Burgtor kapısı önündeki hâneler ile St. Ulrich yakınındaki evler ve birçok kulelerle muhafaza edilmekte idi. Schoten kapısı civarında ve sur dâhilinde birkaç kilise mevcut idi[75]. Şehrin tahkimâtı aslında fevkaladeydi; fakat Osmanlıların 1525 Miladî senesinden itibaren Macaristan'dan birçok şehirleri zapt ve Avusturya içlerine doğru ilerlemeye başlamaları Avusturyalıları hayli endişeye sevk etmiş, Viyana'nın mükemmel bir surette tahkim edilmesine gerek görülmüştü. Bilhassa ateşli silahların imâl edilmeye başlanması ile Avrupa ordularında kullanılmaya başladığı andan itibaren mevcut istihkâmların yeterli gözükmediği, bunların kısmen tamiri, kısmen de büsbütün inşasına lüzum hâsıl olmuştu. Fakat Avusturya hazineleri nakdî kuvvetten mahrum bulunduğundan şehrin istenilen şekilde tahkimatının yapılması temin edilememişti. Dolayısıyla şehri ileriden müdafaa için varoşlara ehemmiyet verilmiş, bunların kolay kolay Osmanlı eline geçmemesi için lazım gelen tahkimatın icrâsına teşebbüs olunmuştu. Fakat 1529 senesi İlkbaharı'na doğru Osmanlı ordusunun Tuna boylarına ilerlediği haber alınır alınmaz şehrin kâmilen tahkimi mümkün görülmemiş, varoşlardan vazgeçilerek şehir merkezini müdafaa etmekle iktifa edilmişti. Bütün varoşlar arasında da Sen Nicholas varoşu tercih edilerek tahkimat sadece bu va-

---

75 Bugün Viyana Müzesi'nde bulunan Viyana Planı 1438: 1455 senesinden kalmadır. Bu planda bir sıhhat-i hendeseye mevcut olmayıp yalnız kiliselerle mebâni-i cesime gösterilmiş ve şehrin varoşlarıyla muhit-i irâe olunmuştur. Fakat muhasaradan evvelki halini gösterir hiçbir plan mevcut değildir. Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 225.



Viyana



roşta icrâ edilmiş, uzakta bulunan varoşlar müdafiinin tesirine mâni olmadığından bunlar için hiçbir tertibâtın yapılmasına gerek görülmemişti. Fakat Schoten kapısı ile Kärntnertor kapısı arasındaki varoşlar müdafiinin ateşine mâni olacak bir vaziyette bulunduklarından bunların harp meydanından kaldırılmasına karar verilmiş, hatta bu fiiliyatın yapılması ve ahalinin şehri kâmilen tahliye etmeleri için yoktan yere vakit zâyi edilmişti.

Şehrin bütün taarruzlara mukavemet edecek olan kısmı, etrafını çevirmiş olan surlardı. Bu surlar, 5-6 metre yüksekliğinde ve 3 metre genişliğinde olup muhtelif devrelerden kalma idi. Bunların bir kısmı esasen harap, bir kısmı da kulelerle donatılmış, zayıf olan noktaları yeniden inşa olunmuştu. Surun iç duvarlarında, müdafiinin ateş etmelerine imkân vermek üzere ahşaptan bir piyade kademesi mevcut idi. Bu kademe, müdafiinin ateş etmelerini sağlayacak bir vaziyette olmakla beraber üzerine ancak dar bir merdivenle çıkılabiliyordu. Surun üzerinde Piber kulesi önünde bir tabya ile Stuben kapısı civarındaki Prediger Kilisesi'nin önü bir siperle tahkim edilmiş, August Manastırı'nın önüne bir tabya inşa olunmuştu. Hendek dışına doğru aynen birçok çıkış kapıları mevcut olup bu kapılar sonradan yapılmıştı. Surun tamamı Piber kulesinden Zaltes kulesine kadar su ile dolu bir hendekle[76] çevrilmişti. Sur içi ve dışından başka bir istihkâm inşa edilmediği gibi gizli yollar da mevcut değildi.

Şehrin Tuna tarafından müdafaası ve nehrin sol sahiliyle olan bağlantısının muhafazası için Hyeronimus ile Simon Zalnazoy'a küçük bir filo teşkil etmeleri emredilmişti. Filo mürettebatının tamamı sahil ahalisinden teşkil

---

[76] Kupelwieser, bu hendeklerin su ile memlu olmadığını beyan ediyor ise de, Peçevî şu vecihle beyan-ı malumât veriyor; "*Kal'e-i mezbûre ise kemâl-i metânetle metîn, hususen bir cânibi nehr-i Tuna gibi bir âb-ı deryâ misâl ile mahsûr kara canibinden burûc meşidesi ve hendek-i 'amîk hû âb ile memlu güya bir nehr-i sâil idi.*"

edilmişti. Çünkü Almanlar, yeni gemileri kullanmayı henüz öğrenememişlerdi.

Surların tamamının müdafaası için kullanılmak üzere şehir dâhilinde kullanışlı 72 top[77] mevcut idi. Bu toplar muhtelif çapta ve sistemde bir takım ateşli silahlardan ibâretti. Muhafaza askerleri kumandanlığına Nicholas Salem tayin olunmuştu.

Yukarıda da zikredildiği gibi Mohaç Meydan Muhârebesi'nden evvel de başkumandanlığa getirilmiş idiyse de Sen Schuhte yetiştiğini beyân ederek istifa eylemişti. Fakat bu defa memleketini düşmüş olduğu tehlikeden kurtarmak ve Osmanlı kuvvetlerinin yaklaşmakta olduğunu bildiğinden, kumandanlığı mazeretsiz olarak kabul eylemişti[78].

Nicholas Salem'ın kumandan tayini, halk arasında memnuniyetle karşılanması için bir kral emirnâmesi neşrolunmuştu. Bu emirnâmede Nicholas Salem itimat edilmesi gerekli bir zat olması sebebiyle kumandanlığa lâyık görüldüğü beyân edilmiş, Avusturya'nın muhafazası ve şerefi Nicholas'ın üstün gayret ve cesaretine yüklenmişti.

Gerçekten de Nicholas Salem gayet cesur bir kişi idi. Kralın emirnamesi neşr olunur olunmaz Osmanlıların harp harekâtına dâir bilgi toplamaya teşebbüs etmiş, bu konuda aldığı malumâta göre icap eden tertibâtın hazırlanmasına girişmişti. Şehrin müdafaa kuvvetlerini takviye etmek, donatmak ve başarılı olmak için gereken şartlara da sahip bir kişi idi. Nicholas ilk olarak müdafaa tertibatının muntazam bir şekilde yapılması noktasının teminine gayret etmiş, Hans Katzianer, Leonard von Walez, Nicholas von Tourun ve Paul Bakits maiyetindeki kıtaların Viyana'ya çekilmesini emreylemişti. Müdafaa ter-

---

77 Hammer, kale derunundaki topların 72 miktarında ve müverrihin-i sâire ise 300 raddesine bâliğ olduğunu beyân ediyorlar.

78 Pol von Ram, **Viyana Muhasara ve Müdafaası**, s. 7.

tibatı gayet çok olmakla beraber müdafaa kuvvetleri talim ve tertibe girmemişlerdi. Bu kuvvetler etraftan toplanmış olduklarından şehir dâhilinde hareketi temin ve askeri idare için kendisine Feld Maraşal Wilhelm von Rugendorf yardımcı olarak tayin edilmişti.

Osmanlıların yaklaşması ağızdan ağza intikal ederek etrafta derin bir endişe meydana getirmişti. Hatta Büyük Avusturya'nın doğrudan doğruya tehdit altında bulunan ahalisinin dikkatini çekmek için Ağustos'un 29. günü bir beyânnâme neşrolunmuş, bu beyânnâmede: "*Osmanlı tehlikesi melhûz olmak hasebiyle bilcümle mahsulât ve emvâl-i menkûlenin en yakındaki şehir veya şatolara getirilmesi, ateş, duman veya top sadâsı görülür veya işitilir işitilmez çanlar çalınıp bütün ahâlinin silâh bedest olarak verilecek emirlere intizâren kâffe-i evâmiri icrâya hazır bulunması*" tenbih edilmişti.

Viyana'da müdafaa emrini üzerine alan zabıtanın mesuliyeti gayet büyük olduğundan bunlar icabında fevkalade tedbirlerin yerine getirilmesine de hazırlanmışlardı. Genel müdafaa heyeti, Kral Ferdinand'a bir memur göndererek fevkalade durumların ortaya çıkmasında Viyana'dan ahalinin çıkarılması, topların kaldırılması, erzakın tahrip ve şehrin her taraftan ateşe verilmesi için müsaade talep eylemişlerdi. Düşmanın bu suretle hareket etmesine sebep, Osmanlıların o kışı Viyana'da geçirip gelecek İlkbahar'da Almanya'ya gitmelerine mâni olmak ve şehir Osmanlıların eline düştüğü takdirde hayatları tehlikede kalacak olan ahaliyi kurtarmak idi[79]. Bu maksadın temini için Kral Ferdinand'ın bulunduğu Linz şehrine iki kişi gönderilmiş, Kraldan tahriri bir emir talep olunmuştu. Müdafaa heyeti bu suretle gerekli tedbirleri aldıktan sonra şehrin surlarıyla kalelerini ve en ziyade

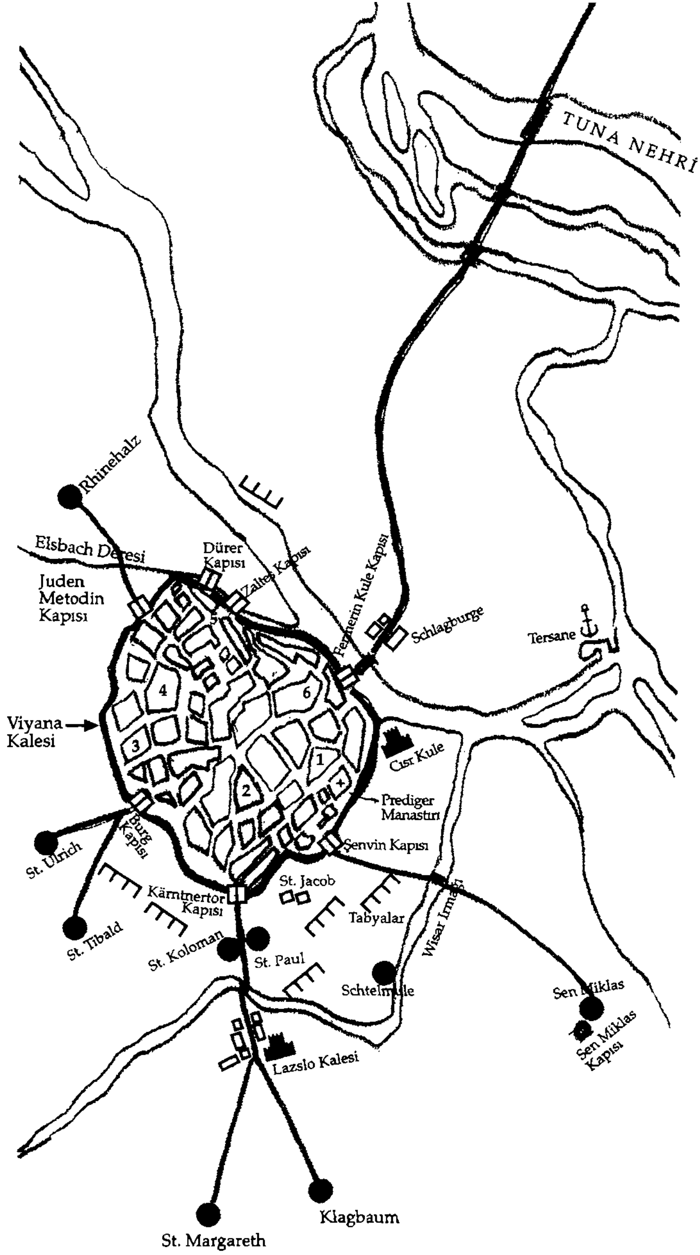
---

[79] Nicholas von Salem 1459 senesinde tevellüt etmiş ve 1483 senesinden itibaren Avusturya harplerinde bulunmuştur. Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 26.

de istihkâmlar üzerinde bulunan bereşleri tamire gayret eylemişlerdi. Hatta son haftalara doğru bunların yeniden inşası bile düşünülmüş, tahta ve sâir tedârik için civardaki orman sahiplerine gerekli emirler dahi gönderilmişti.

Şehrin müdafaası için meydana getirilen tertibât esnasında erzak tedâriki fevkalade bir ihtiyaç hissettirmişti; fakat bunun için para bulmak imkansızdı. Avusturya maliyesinin inanılmayacak bir fakr-u zaruret içinde bulunması en lüzumlu şeylerin ihmal edilmesine sebep olmuş, hatta bu yüzden yapılması gereken işler yarım bırakılmıştı. Fakat bu ihtiyaç, hükümetin hayatta kalması için gerekli bir mertebe teşkil ettiğinden, Avusturya idarecilerinin onurunu rencide edecek tedbirlere tevessül olunmuş, paraca mevcut noksanı telafi için, bilahare tazmin edilmek üzere ahalinin altın ve gümüşü ile mücevheratını toplamaya karar verilmişti. Hatta Kral tarafından bu mealde belediye reisine gizli bir surette teklifnâmeler tebliğ olunmuş, fakat belediye reisi ahalinin çoluk çocuğunu toplayıp şehirden çıkmış, herkesin yükte hafif pahada ağır eşyalarını götürmüş olduklarını beyân eylemişti. Filhakika, Viyana ahalisi Eylül'ün 17'sine doğru ordu teşkil edebilecek büyüklükte kafilelerle firar eylemişti ki, şehirde silahlı müdafaaya sarılabilecek 3.500 kişiden ancak 400 kişi kalmıştı. Bilhassa şehrin harp durumunda teslim olacağı hakkındaki şayia ahali arasında yayılmış olduğundan, büyük kısmı canlarını kurtarmak için firar etmişlerdi.

Eylül'ün 19. günü Osmanlı akıncıları Viyana âfaklarında görülmeye başladığı zaman, muhafaza askerleri başkumandanı Nicholas Salem, belediye reisi vesâire ile birlikte Viyana'nın ahvâl-i vaziyetine, müdafaa kuvvetlerinin miktar ve teçhizatına dair Kral Ferdinand'a bir mektup göndermişlerdi. Bu mektupta; askerî kıtalarla beraber


TUNA NEHRİ
Rhinehalz
Elsbach Deresi
Dürer Kapısı
Kapısı
Kule Kapısı
Juden Metodin Kapısı
Schlagburge
Tersane
Viyana Kalesi
4
6
3
1
2
Cısr Kule
Prediger Manastırı
Şenvin Kapısı
Burg Kapısı
St. Ulrich
St. Jacob
Kärntnertor Kapısı
Tabyalar
Wisar
St. Tibald
St. Koloman
St. Paul
Sen Miklas
Sen Miklas Kapısı
Lazslo Kalesi
Klagbaum
St. Margareth

Tabyalar

Yerleşim yeri

Kuleler

Tersane

Kapılar

Viyana ve Civarında Savunma Cephesinin Tertibatı: Sene 1529

Mıntıka 1: Kont Philippe
Mıntıka 2: Tirol, Kraina askerleriyle Eich von Reischach
Mıntıka 3: Styria askerleriyle Abel von Holenen
Mıntıka 4: Leonard von Walez
Mıntıka 5: Avusturya ve İspanya askerleriyle Vayperehet von Ebreichsdorf
Mıntıka 6: Bohemya askerleriyle Ernest von Brandenschtein

şehir dışında bir ordugâh tesis edip, Osmanlıları beklemeye ve orada bir meydan muhârebesi vermenin mi, yoksa şehre doğru çekilip Osmanlıların muhâsara hareketine mukabele etmenin mi daha uygun olacağını kararlaştırmak üzere bir harp meclisi yapıldığı belirtilmişti. Bu mecliste Viyana surlarının gayet geniş ve gayr-i muntazam bir surette tahkim edilmiş bulunması ve askerin iaşesi için şehirde yeterli miktarda erzak bulunmamasından dolayı şehre çekilmek hususunda tereddüt edildiği de belirtilmiştir. Mamafih imdat kuvvetlerinin gelinceye kadar şehri işgal eylemeye karar verilmiş olduğu beyân edilmişti. Bundan başka, harp meclisinin sonuna doğru Paul Bakits'in Viyana'ya gelmesi, Osmanlıların büyük ve muntazam bir kuvvet ile Altenburg civarına varmış olması, Osmanlı ordusunun Mohaç'taki kadar kuvvete haiz bulunmadığı, Viyana'ya ancak 5-6 günde gelebilecekleri, hatta yardımcı kuvvetlerden evvel Viyana önüne varmalarının mümkün olduğu haber verilmiş ve şehri kurtarmak için Ferdinand'ın mümkün olduğu kadar süratle imdat kuvvetleri göndermesi rica edilmişti.

Müdafaa kuvvetleri bu tedârikleri hızlı bir şekilde yerine getirmeye çalıştığı esnada Osmanlı ordusu Viyana surlarının önüne dayanmış olduğundan, Osmanlılarla sahra harbi etmekten mecbur kalmadıkça uzak durarak şehrin müdafaasıyla iktifa eylemeye karar vermişti. Bununla birlikte şehir dışında bulunan kıtaların tamamına yakını surlar gerisine getirilmiş, varoşlardan sadece Stuben Kapısı önündeki St. Nicholas Manastırı işgal olunarak sâir varoşlar şehir ilerisinde Osmanlılara himâye ve istinat vazifesi görmemek için kâmilen yıkılmıştı[80]. Fakat o esnada Viyana dâhili karışık bir karargâh halini alarak

80 *"Müşavere itdiler ki, kal'eden taşra olan varoşu yakalar ki Türk anda sığınub kaleye yaklaşmaya ve yıkdılar."* Peçevî, **a.g.e.**, C I-II, s. 144.

yağmagirlik her tarafa sirayet etmiş, asker silahlı müdafaaya sarılacak iken vatandaşlarının hânesini soymaya başlamıştı[81].

Eylül'ün 19. günü Osmanlı akıncıları Viyana civarında süratle toplanmaya başlamışlardı. Uzaktan uzağa âfakı kaplayan siyah dumanlar Osmanlıların vürûdunu ihbâr etmiş, öteye beriye perişan bir halde koşan ahali Osmanlı ordularının yaklaşmasını dehşetle haber vermeye başlamıştı[82]. Hatta şehir civarındaki varoşlar Avusturya askerleri tarafından yakıldığı esnada akıncılar şehre hayli mesafe yaklaşmışlardı.

Müdafaa tertibâtı aralıksız yapılmaya çalışıldığı esnada 5 Osmanlı neferi fedakârlık numûnesi add olunacak bir hamiyet harikası ortaya koymuşlardı. Bu neferler, Paul Bakits tarafından icrâ olunan huruç esnasında yakalanmışlar, birçok asker tarafından elleri bağlanarak şehre getirilmişlerdi. Beşi de müdafaa heyeti huzuruna getirilerek Osmanlı ordusu hakkında sorgulanmışlar, hiçbiri de ordusunun durumuna dâir düşmana malumat vermemişlerdi. Avusturyalılar, bu kahramanca sukut karşısında hiddet ve şiddetlerini yenemeyerek o beş kahramana ellerinden gelen meşakkati icrâ etmişler, fakat ordunun selâmetini her türlü saadete tercih eden bu kahramanlar fikirlerinden aslâ taviz vermemiştir. Avusturyalılar bu fedakârlık karşısında zerre kadar hüsn-ü takdir göstermeyerek bu şanlı kahramanları iplerle bağlamışlar, hepsini de Tuna nehrinde boğmuşlardır[83].

---

81 Ulrich, **Viyana'nın İlk Muhasarası Tarihi**, s. 53; fakat düşman, tahrip ettiği hânelerin enkazını kaldırmaya muvafık olamadığından Osmanlılar bunlarla tesettür ederek bilâ telefât surlara yaklaşmışlar, muhasara ameliyatını buradan idare eylemişlerdir.

82 Osmanlılar yaklaştığı zaman, ahaliyi haberdar etmek üzere dağ başlarında ateş yakmak Avusturya'da âdet hükmüne girmişti.

83 *"bu muhasara esnâsında Osmanlı üserâsı pek zâlimâne muamelelerde bulunulmuşdur"* Kupelwieser, **a.g.e**, s. 31.

Eylül'ün 21. günü gelmesi arzu edilen yardım kuvvetlerinden 12 bölük yetişmişti. Bunlardan ikisi rüzgârın muhalefetinden dolayı Holenburg'da karaya çıkmış, sonra Osmanlıların kontrolü altında ilerleyerek ayın 25. günü Viyana'ya dâhil olmuştu. Passau'da harbe hazır bulunan askerî kıtalar gemilere bindirilmek suretiyle Viyana'ya doğru gönderildiği esnada Pfalz Kontu Frederich Linz'de Kral Ferdinand'ın yanında iki gün ikâmet etmiş, sonra Graben'de gemi beklediği esnada Osmanlı ordusunun Viyana önlerine geldiğini ve şehre girmek için gerekli olan bütün irtibat yollarının tutulmuş olduğunu haber almıştı. Keza bu sırada zuhur eden sis daha birkaç gün hareket etmesine mâni olduğundan Frederich Krems'de karaya çıkmış, daha sonra Viyana'ya girmekten büsbütün korkmuştu. Fakat Frederich'in tereddütler içinde bulunduğu sırada Pfalz Kontu Philippe, 100 süvâri ile şehre girmiş, hatta fevkalade bir cesaretle şehre dâhil olması halkın takdirini kazandığından muhafaza askerleri arasında bulunan Avusturya kıtalarına kumandan tayin olunmuştu.

Müdafiin, Osmanlıların yaklaşmasından sonra da şehrin surlarının tahkimatı için faaliyetlerinden geri kalmamışlardı. Her ne kadar Tuna nehrinin sol sahilinden gelen firariler, Osmanlı donanmasının Marchfeld'e kadar ilerleyerek burada mevcut kasabaları ateşe verdiklerini haber vermişlerse de, bu havadisler müdafiinin cesaretine asla halel getirmemişti. Bir taraftan Tuna sahillerine ahşap siperler inşa ediliyor diğer taraftan şehrin duvarları tedricen örülerek tahkimat yapımına devam ediliyordu. Bu esnada sadece Zaltes kapısı açık bırakılmıştı. Bu kapıdan icabında huruç harekâtı icrâ edilecekti.

Şehrin tahkimatı muntazam bir surette icrâ edilmekle beraber iç inzibatın organize edilmesine de önem verilmişti.

Evvela, yangın zuhûruna meydan vermemek için ahşap çatılar, tamamen yıkılmışlardı. Bundan başka Tuna boyunda teşkil olunan donanma mürettebatı vürûd etmemiş olduklarından toplamı 28 adet olan gemiler kâmilen yakılmış, bu suretle zikredilen gemilerin Osmanlılar eline düşmesine meydan verilmemişti.

Eylül'ün 23. günü sabahı fırtına ile geçen bir geceyi müteakip General Hardegg 500 süvâri ile Stuben ve Nicholas Kapıları'ndan bir huruç hareketi icrâ etmişti. Fakat bunlar St. Marcus taraflarında bir Osmanlı pususuna yakalanıp her taraftan taarruza dûçâr olur olmaz üç kişi telefat ve yedi kişi esir vererek ricat etmişlerdi. Christian Sadeliç de bu esirler arasında idi. Sadeliç, tam firar edeceği esnada atı yuvarlanmış, elindeki bayrağı arkadaşlarına teslim ederek fevkalade bir cesaret ibraz eylemişti.

Osmanlılar yaklaştıkça, müdafiin de müdafaa mıntıkasını bir kat daha güçlendirmeye gayret ediyordu. Hardegg emrindeki kıtaların ricatını müteakip Stuben kapısı önünde bulunan varoştaki muhafaza askerleri tamamen tahliye edilmiş, daha sonra Osmanlılar eline geçerek Manastırla birlikte ateşe verilmişti. Eylül'ün 24. günü, telef olan üç neferin ser-maktu'u birer mızrak ucuna takılmış olduğu halde dört esir ile beraber Kanûni Sultan Süleymân'ın huzuruna getirilmişti. Padişah bunları birer birer sorguya çektirdiği zaman tamamı, muhafaza askerlerinin şehri son nefeslerine kadar müdafaa etmeye azmetmiş bulunduklarını haber vermişler, bütün müdafaa askerlerinin 20.000 piyade 2.000 süvâri olduğunu, Kralın ise Viyana'dan 25 mil mesafede bulunan Linz şehrinde olduğunu söylemişlerdi. Kanûni Sultan Süleymân müdafaa kuvvetleri hakkında gerekli olan malumatı aldıktan sonra Kral'ın ordusu başında bulunmadığına hayret etmiş ve: *"Kralınız her zaman nerede bulunuyor idiyse de yine orada bulunmalı idi."* şeklinde bir hitapta bulunmuştur.

Esirlerden sadece Sadeliç[84] alıkonulmuştu. Diğerlerine üçer duka verilip Viyana'ya gönderilmiş, şehre girdikleri zaman Osmanlı ordugâhından, şehir teslim olunduğu takdirde Kanûni'nin hiçbir düşmanca bir tavır içerisinde bulunmayacağını, fakat aksi takdirde bütün muhafaza askerlerinin kılıçtan geçirileceğini halka tebliğ etmeleri kendilerine tenbih olunmuştu[85].

On gün evvel yani Eylül'ün 14. günü de Osmanlı donanması kuzeye doğru ilerleyerek köprülerin tamamına yakınını ateşe vermiş, şehrin her taraftan irtibatını kesmeye muvaffak olmuştu.

---

84 Sadeliç'in binicilikteki mahareti, şecaat ve metâneti Kanuni Sultan Süleymân'ın nazar-ı takdirini celp eylediğinden muhasara devam ettiği müddetçe Sadeliç hakkında fevkalade hürmet olunmuş; muhasara bitiminde fevkalade iltifata mazhar olunarak tekrar salıverilmiştir. Hammer, **ag.e.**, C I, s. 498.

85 *"Cümle donanma gemileri dahi asker ardınca bile giderler, donanma küçük ge - milerden ve tonbazlarından gayri 160 gemi idi ve gelub Eylül'ün 23. günü Bec kal'esi - ni kuşatdılar"*, Peçevî, **a.g.e.**, C II, s. 143.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VİYANA ÖNÜNDE OSMANLILAR

Kanûni Sultan Süleymân, kuşatma hattını tazyik etmeden evvel muhafaza kuvvetlerine teslim teklifinde bulunmuştu. Fakat bu teklife müdafiin tarafından hiçbir cevap verilmediğini görünce, ordunun bir kat daha ilerlemesini, Viyana etrafında ordugâhlar tesis olunmasını emretmiş, o günden itibaren her iki taraftan taarruz ve müdafaaya tam bir faaliyetle devam edilmişti.

25 Eylül, Cumartesi: Sabahleyin iki bölükten ibâret olan yardım kuvveti Viyana'ya dâhil olmuş, Tremauer ile Tulln (Tulin) arasında Avusturyalılardan çoluk çocuk 5.000 firariye tesadüf etmiş olduklarını, civarda dolaşmakta olan Osmanlı akıncılarıyla mücadelelerde bulunup küllî miktarda kayba uğradıklarını haber vermişlerdi.

İki bölüğün vürûdu müdafiinin kuvvetinin güçlenmesine sebep olmuştu. Viyana önünde bulunan Osmanlı ordusunun kuvveti 120.000 kişiye ulaşmış olduğu halde müdafiinin kuvveti 50.000 piyade, 1.400 ağır ve 1.200 hafif süvâri ile 86 toptan ibâret bulunuyordu[86].

---

86 Müdafiinin o esnada bu kadar cüzî bir kuvvete sahip olması imkân dışındadır. Avusturya tarihçileri ile Yabancı tarihçilerin hemen hepsi müdafiinin kuvvetini gayet az göstererek Avusturyalıların kahramanlığını ispat etmek fikrinde bulunuyorlar ise de, İstanbul muhasarası hakkında da esas ittihaz olunan bu taasup fikir hiçbir akıl sahibi ve azanın kabul etmeyeceği bir hakikattir. Bundan başka taraflardan arzu edilen cihetin kuvvetini kasten az göstermekle o cihetin kahramanlığını ispata çalışmak, askerî hakikatlere sığmayacak

22 Eylül Pazar: Şehir tamamen kuşatıldıktan sonra Osmanlı ordusu her tarafta mükemmel ordugâhlar tesis etmişti. Otâğ-ı Hümâyun şehirden bir mil mesafede Kaiser-Ebersdorf'ta tesis edilmişti. Padişah'a mahsus çadırın tezyinatı bütün şaşaasıyla görünüyordu. Çadırın iç tezyinatı sırmalarla işlenmiş, dış tarafında yaldızlı başlıklar bulunan üsküflerle tezyin edilmişti. Bütün bu süslemeler uzaklardan parıldıyor, çadırın etrafında duran 500 kapıkulunun mızrakları güneş ışıkları altında parıltılar peyda ediyordu. Otâğ-ı Hümâyun ilerisinde Osmanlı ordusunun en muntazam kısmını teşkil eden Yeniçeriler bulunuyor, bunların gerisinde Schwechat önlerine kadar uzanmak üzere Anadolu Beylerbeyi'nin çadırları yer alıyordu. Simmering'den Laherberg'e kadar Vezir-i azam İbrahim Paşa kuvvetleri ile Levâzım heyeti bulunuyor, bunların yakınında Macarlar ile birlikte Ordû-yı Hümâyuna iltihak eden Gran Piskoposu yerini almış bulunuyordu.

St. Marcus ile Wienerberg arasında 300 toptan meydana gelen topçu parkı teşekkül edilmiş, bu topların cüzi bir kısmı ağır toplardan teşkil olunarak büyük kısmı yolların uygunsuz olmasından dolayı Macaristan ve Belgrad'ta bırakılmıştı[87]. Mevcut topların ise çapı ve cinsi gayet muhtelif olup, büyük kısmı Kılanbur, Şâhi, Obüs, Havan vesâireden ibâretti. Topçu parkını muhafaza için,

---

bir muhakemesizliktir. Harpte istihsâl-i muzafferiyet için esas kural, düşmandan fazla kuvvet toplamaktır. Bu maksadı temin eden taraf, harp kâidelerine ve binaenaleyh sanat-ı muzafferiyete vâkıf, aksi surette hareket eden taraf ise, bu babdaki cahilliğini veya cesaretini mu'teref *(itiraf olunmuş, gizlenmeyip söylenmiş)* demektir. Bununla birlikte Osmanlıların ekseri büyük seferlerinde cesîm kuvvetler ile hareket etmeleri şöhreti cengaverelerini tenkis değil, bilakis tezyit eder. Bundan başka, Viyana müdafiinin 17.000 kişi kuvvetinde olmadığı ekser Avusturya tarihçilerinin de taht-ı itirafındadır. Hatta Peçevî merhum Heltevî (هلطوى) tarihinden naklen diyor ki; *"Sa'adetlü Pâdişah dahi gelub yanaşdı. Bundan mukaddem bizim askerimizden (yani Avusturyalılardan) 80.000 yaya ve atlı gelub kal'eye kapanmış idi. Bunların 500 zî-ki sâfi temüre müsta'rik idi."* Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 143.

87 *"Amma büyük topları yok idi. Duvar yıkacak toplar değildi."* Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 145.

ilerisinde bir hendek ve bir siper vücuda getirilmişti. Parkın hemen yakınında Cebecibaşı, Top Arabacıbaşı ve Nakliye Kumandanı yerleşmiş bulunuyorlardı.

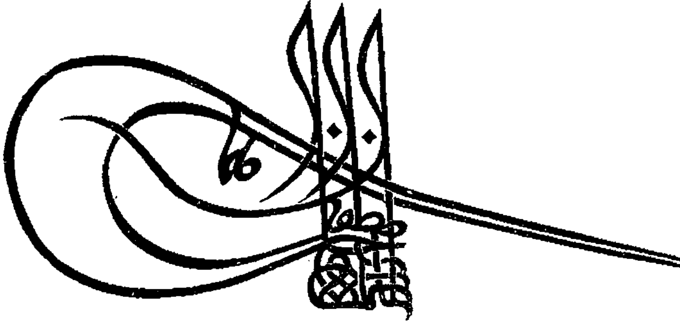
Wienerberg gerisinde Pişdâr kumandânı Belgrad Beylerbeyi Küçük Bâli Bey bulunuyordu. Daha önde Klagbaum'dan Vidin'e kadar uzanmak üzere Demdar kumandânı Bosna Beyi Hüsrev Bey, Burgtor kapısı karşısında yer alan St. Ulrich mevkiinde Rumeli Beylerbeyi; Döbling cihetinde Semendire Beyi Mehmed Bey, Heilengstad'ta Mostar Beyi; Stuben Kapısı önünde Amasya Sancakbeyi; Schwechat'dan Schlagburge'ye kadar Tuna boyunca 160 gemiden mürekkep Osmanlı donanması bulunuyordu.

Osmanlılar Viyana'yı bu suretle kuşatmışlar ise de, kuzey cihetinden kara ile olan irtibatı henüz kesmemişlerdi.

Osmanlı ordusu bu tertibâtı aldıktan sonra taarruzu teshil edecek noktaların işgaline başlanmıştı. İlk olarak Yeniçeriler Kärntnertor kapısı önündeki varoşun hânelerini işgal etmişler, büyük kısmını aslî haliyle kalmış olan duvarlarda mazgallar açarak gerilerine top yerleştirmişlerdi. Diğer taraftan birçok piyade avcıları hendek harici önlerine yaklaşarak Kärntnertor kapısı karşısında hâne enkazından siperler vücuda getirmişler, bu siperler gerisinde muntazam bir surette saklanarak şehre ok ve mermi yağdırmışlardı. O derecededir ki; mermiler bütün damlara yağmur gibi yağmış, Kärntnertor caddesinde bir yandan öbür yana geçmenin imkânı kalmamıştı.

Eylül'ün 26. günü Osmanlı ordusu tamamen meydana çıktığı zaman, müdafiin de gerekli olan tertibâtı almaya başlamıştı. Bütün müdafaa cephesi altı mıntıkaya taksim edilmişti. Bu mıntıkalar;

Birinci Mıntıka: Doğu'da Kırmızı Kule kapısından Stuben kapısı ile Kärntnertor kulesi arasındaki surun yarısına kadar uzanıyordu. Bu mıntıka 5.000 piyade ve



Kanûni Sultan Süleymân'ın tuğrası

100 süvâri ile korunuyordu. Kumandanı Pfalz Kontu Philippe idi. Piyadeler, her biri yedi bölüklü iki alaya taksim edilmişti. Bu alaylardan biri Miralay Konç Gutsman'ın (میرآلای قونچ غوتسمان), diğeri de Jacob von Verdenau'un kumandasında bulunuyordu.

İkinci Mıntıka: Güneyde Kärntnertor kapısında August Manastırı'na kadar uzanıyordu. Bu mıntıka Tirol ve Karinya'dan gelen 3.000 kişi ile işgal olunmuştu. Kumandanı Eich von Reischach idi. Toplam kuvveti altı bölüğe taksim edilmekle beraber Osmanlıların taarruzuna en ziyade maruz bulunduğundan tüfekle donatılmış İspanyollarla bir derece daha takviye olunmuştu.

Üçüncü Mıntıka: Güneybatı'da August Manastırı'ndan Burgtor kapısına kadar uzanıyordu. Bu mıntıka 1.000 Styrialı ile işgal edilmişti.

Dördüncü Mıntıka: Burgtor kapısından Schwöten kapısına kadar olan mevkii kaplıyordu. Bu mıntıka 2.200 kişi ile müdafaa olunmaktaydı. Kumandanı Leonard Freicher von Walez idi. Bütün kıtaat yedi bölüğe taksim

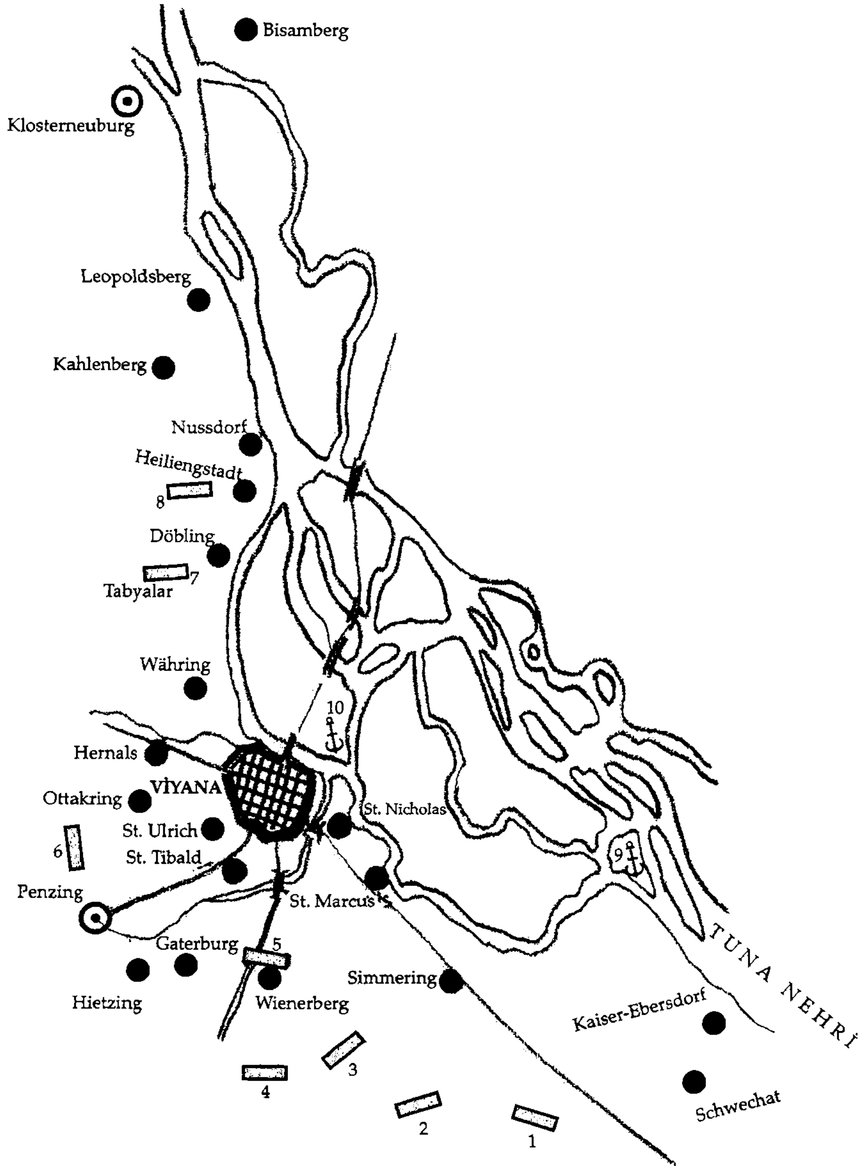
edilmişti. Bundan başka, Yüzbaşı Hans von Greisenan ile Leonard Hauser maiyetinde, silahlandırılmış ahali iki bölük teşkil etmiş olduğu halde bulunuyor, ahalinin diğer kısmı şehirde nizam ve intizamı muhafazaya ve Belediye reisi ile hâkimin idaresinde oldukları halde çıkabilecek yangınları söndürmek vazifesiyle görevlendirilmiş bulunuyorlardı.

Beşinci Mıntıka: Kuzeyde Schoten kapısından Werder kapısına kadar uzanmış bulunuyordu. Bu mıntıka 2.000 Avusturyalı ile işgal olunmuştu. Kumandanı Vayperehet von Ebreichsdorf idi. Bu mıntıkada fazla olarak tüfekle donatılmış 7.000 İspanyol mevcut idi.

Altıncı Mıntıka: Werder kapısından Zaltes kapısına kadar olan kısımda yer alıyordu. Bu mıntıka Bohemya askerleriyle işgal edilmişti. Kumandanı Miralay Ernest von Brandenstein idi. Bu mıntıka dört bölüğe taksim olunmuştu.

Müdafaa mıntıkalarının gerisine, icabında huruç hareketi icrâ etmek için süvâri kıtaları yeerleştirilmişti. Bunlardan Kärntnertor kapısı gerisinde Hans Katzianer kıtaatından Nestlas Şiniç'in maiyetinde 160 süvâri, Linehard Löhner maiyetinde 200 süvâri, Bohemyalıların gerisinde Jean de Haard'ın maiyetinde 50 süvâri ile 32 Macar bulunuyordu. Geriye kalanlar da Wolfgang von Rugendorf ile Nicholas von Tourun, Sigismund Weichselberg ve - Paul Bakits maiyetinde olmak üzere muhtelif mevkilere taksim edilmişti. Süvâri her ne kadar huruç icrâsı için ayrılmış idiyse de muhâsara esnasında istifadeli bir surette istihdam olunmadığından siperler gerisinde piyade gibi vazife yapmışlardı.

Topçu ve cephâne kumandanlığı Ulrich Leiser'in uhdesine verilmişti. Toplamı 86 adet olan toplar şehrin çeşitli yerlerine taksim edilmiş, top mevkileri muhâsara esnasında icabına göre değiştirilmişti.


Bisamberg
Klosterneuburg
Leopoldsberg
Kahlenberg
Nussdorf
Heiliengstadt
8
Döbling
7
Tabyalar
Währing
10
Hernals
VİYANA
Ottakring
St. Ulrich
St. Nicholas
6
St. Tibald
9
Penzing
St. Marcus
Gaterburg
5
Simmering
Hietzing
Wienerberg
TUNA NEHRİ
Kaiser-Ebersdorf
3
4
2
1
Schwechat

Viyana Etrafında Osmanlıların Tertibâtı: Sene 1529

1. Otâğ-ı Hümâyun ve Anadolu Beylerbeyi
2. İbrahim Paşa Ordugâhı
3. Topçu Parkı
4. Beldrad Beylerbeyi'nin Ordugâhı
5. Bosna Beylerbeyi'nin Ordugâhı
6. Rumeli Beylerbeyi'nin Ordugâhı
7. Semendire Sancakbeyi'nin Ordugâhı
8. Mostar Beyi'nin Ordugâhı
9., 10. Donanmâ-yı Hümâyun

Piber kulesi önündeki sipere Schlagburge'yi ateş altında bulundurmak için 3, kule üzerine 2 top konulmuştu. Prediger Manastırı'nın bahçesindeki duvara dört mazgal açılarak 2 top, Stuben kapısını ateş altında bulundurmak için kilise damına vesâire mahallere 4 top konmuştu. Stuben kapısı ile Kärntnertor kapısı arasında on mazgal açılarak 9 top konmuş ve kâffesi de karşıdaki evlere tevcih edilmişti. Bu mazgallar daha sonra örülecek, toplar gerideki evlere yerleştirilecekti. Bunlardan başka Jacob Manastırı'na 2, Eich von Reischach'ın bulunduğu mıntıkaya 3 obus ile 3 küçük havan ve 1 top, Kärntnertor kapısı civarına 2, kulenin üstüne 6, St. Clara Kilisesi'ne 1, damına 1, sâir mahallerine 5 top konulmuş, bu toplar bilahare Osmanlılar tarafından o cihette açılan gediklere tevcih edilmişti. August Manastır'na 2 mazgal açılarak 3 top konulmuş, bu toplar Osmanlıları varoşlardan çıkarmak için kullanılmıştı. Fakat Osmanlılar varoşlardan daha önce çıktıklarından bu toplardan hiçbir telefata dûçâr olmamışlardı. Yine o civarda hendek dışını ateş altında bulundurmak için Burgtor kulesine 4, sâir taraflarına 6, Burgtor kulesi ile Schoten kapısı arasına 1, duvarda açılan sekiz mazgala 3, Schoten kapısına 2, önündeki tabyaya 2, Juden kulesine 3, Kale damına 1 top konulmuştu. Keza Regen sokağına da 2 top konularak Tuna ile üzerindeki adaya tevcih edilmiş, Werder kapısı ile Zaltes kapısı 2 topla teçhiz olunmuştu.

Muhâsara esnasında icap eden siper ve lağım kazma işinin sevk ve idaresi Kralın inşaat memuru Tschösche'nin uhdesine tevdi olunmuş, bu işin komutanlığı da Puk von Leopoldsdorf ile Jobst Lilgenberger'in nezaretine ihale edilmişti. Bundan başka muhafaza askerlerinin büyük kısmı Almanya, Avusturya ve İspanya kuvvetlerinden mürekkep bulunduğundan her biri birer kıtaya

taksim olunarak kendi prenslerinin maiyetine ilhak olunmuştu[88].

Osmanlıların tekmil harekâtını St. Stephan kulesinden tarassut etmek pek kolay idi. Hatta Osmanlıların hücum harekâtına başladıklarını ihbar için buraya bir bayrak çekilmişti.

Kıtaatın bu suretle taksimi bitirildiği esnada Osmanlılar bütün tertibâtı almışlardı. Viyana etrafı büyük çadırlar, külliyetli arabalarla bir mahşer yeri haline getirilmişti. Her tarafta allı yeşilli bayraklar dalgalanıyor, bu şanlı ordu Viyana etrafında bir muzaffer ordu halini alıyordu.

Osmanlılar gerekli tertibâtı aldıktan sonra surlara yaklaşmak için toprağın kazılması ve lağımlar açılması icrâsına lüzum görüldü. August Manastırı'ndan Stuben kapısına kadar olan kısımda bir hareketlilik meydana gelmeye başladı. Osmanlılar bu hat üzerinde ilk olarak tahrip olunan varoşlardan fevkalade istifade ederek, onları kullanılacak hale getirdiler. Daha sonra kapatılan bu yerlerin gerisine toplar yerleştirerek verilecek emirler beklenilmeye başlandı.

Ordû-yı Hümâyunun kuvveti kâfi miktarda olduğundan hücum kıtaatı daima değiştirilecek ve bu suretle hücum cephesinde taze ve yorulmamış kuvvetler bulundurmaya gayret edilecekti. Tekmil hücum cephesinde daimî olarak 5-6.000 kişi istihdam olunacaktı.

27 Eylül, Pazartesi: Sabaha doğru; Osmanlı hücum kolları müteaddit taraflardan hücuma geçmek için gerekli tedbirlerin yerine getirilmesiyle meşgul oldu. 160 kadar Osmanlı harp gemisi şehrin her türlü çıkışını kesmek ve adalar üzerinde yerlerini almak için nehir boyunca Uzunköprü'ye doğru çıkmaya başlamıştı. Bu taraflarda düşman donanmasının mevcut olmaması sebebiyle Donanma-yı Hümâyunun kuzeye doğru hareketi bir kat da-

88 Kupelwieser, a.g.e., s. 24-36.

ha kolaylaştı. Takriben 3.000 kişi kuvvetinde 8 bölük piyade ile 100 kadar süvâri Zaltes kapısından çıkarak Schlagburge'den geçip adaya doğru çıktılar ve adada bulunan Osmanlı askerlerini tekrar gemilerine girmeye mecbur ettiler ise de Tuna nehri üzerindeki köprünün tahrip edilmesine mâni olamadılar. Şehrin müdafaası noktasından köprülerin hiçbir ehemmiyeti kalmayınca, huruç icrâ eden kıtalar köprüleri tahrip eylemeye başladılar. Bunun üzerine Osmanlı gemileri Nussdorf'a doğru çekilerek burada yerlerini aldılar. Huruç icrâ eden kıtalar ise, geri döner dönmez Schlagburge'yi tahrip ile iktifa eylediler. Artık o andan itibaren Tuna nehrinin sol sahili ile olan irtibâtı tamamen ortadan kalkmış bulunuyordu. Sadece bir fedainin, muhâsara esnasında Kral Ferdinand ile muhafaza askerleri kumandanı Kont Nicholas Salem arasında haberleşme tesisi için nehri yüzerek geçmesiyle bir irtibat temin edebilmişlerdi.

Yine o gün Pfalz Kontu Frederich, Tuna nehrinin sol sahilinde bulunan Krems mevkiinde karaya çıkarılmış olan kıtaları uhdesine alarak Viyana'ya doğru harekete başlamıştı. Fakat Tuna nehri üzerindeki geçitlerin kullanılamayacak bir halde olduğunu görünce, derhal geri dönmüş ve şehir dâhilinde vukua gelen durumlardan haberdar olmak için Bisamberg'de bir gözetleme postası meydana getirilmişti.

28 Eylül, Salı: Osmanlı kuvvetleri, muhâsara faaliyetiyle meşgul olduğu esnada müdafaa kuvvetleri Burgtor kapısı ile Kärntnertor kapısından 2.500 kişi ile bir huruç hareketi icrâsında bulunarak, Osmanlılar üzerine şiddetle taarruz ederek İskender Çavuş ile iki yayabaşı ve birkaç yeniçeriyi şehit eylediler. Keza kendileri de üç kişi telefat vererek geri döndüler[89].

---

89 Hammer, **a.g.e.**, C I, s. 497.

Öğleden sonra, Uzunköprü civarına karaya asker çıkarmak için Nussdorf'tan sekiz kadar Osmanlı gemisi geldi ise de Werder kapısı civarında bulunan İspanyalılar bu teşebbüsü sonuçsuz bıraktıklarından zikredilen gemiler geldikleri yere geri döndüler.

Akşamdan itibaren şehir dâhilinde çan sesleri, tüfek patırtıları, top gürültüleri gökyüzünü tutmaya başladı. Hatta Osmanlıların bu derece şiddetle tazyike başlamaları müdafiini ikaz eylediğinden Almanlar, Bohemyalılar ve bilhassa İspanyalılar 30-100 kişiden mürekkep küçük kıtalarla Zaltes kapısından ve diğer huruç kapılarından Schoten kapısı karşısındaki bağlara çıkmışlar, Osmanlı kıtaatını heyecana sevk ederek bazı efradı şehit eyledikleri gibi kendileri de büyük miktarda telefata düşmüşlerdir.

29 Eylül, Çarşamba: Saint-Michael günü Osmanlılar muhâsara harekatına ara vermek istemişlerdi. Fakat müdafaa tarafı Osmanlıların bu istirahat düşüncesini Osmanlı kıtaatını taciz için mükemmel bir fırsat olarak düşünmüşlerdi. Müdafiin arasında bulunan İspanyalılar, kumandanları maiyetinde oldukları halde Osmanlı ordugâhına hücum ederek Vezir-i azam İbrahim Paşa ile maiyetindeki süvârileri atlarına binmeye mecbur eylediler. İspanyalıların bu taarruzu Osmanlıları büsbütün gayrete getirdi. Bütün askerî kuvvetler kükremiş aslanlar gibi İspanyalılara taarruz ederek tamamını geri dönmeye mecbur eyledikleri gibi sancaktarları Antonio Conzarino'yu öldürdüler[90].

---

[90] Avusturya müverrihlerinden Pesel ile Hammer, bu huruç esnasında 200 Osmanlının telef veya esir olduğunu hiçbir vesikaya müstenit olmayarak beyân ediyor ise de Peçevî hakikati şu vecihle ortaya koyuyor: *"yevm-ü mezbûre - de dahi cem-i kesîr kaleden çıkub muhkem cenk olub yayabaşılardan iki bahadır âhen - pûş ve dergâh-ı âli çavuşlarından Farfara dimekle maruf olan İskender Çavuş câm-ı şahâdet ile dünyay-ı fâniyi ferâmûş eylediler."* C I, s. 136; Hammer'in beyan etmek istediği huruç bu olsa gerek.

Bunun üzerine İbrahim Paşa, surun en zayıf noktalarını keşif için bizzat dolaşmak istedi. Her zaman sarmış olduğu sırmalı, beyaz sarığının yerine renkli bir şal sarıp Viyana surlarına doğru ilerledi[91]. Muhâsara faaliyetinin ne derece ilerlemiş olduğunu anladıktan sonra karargâha geri döndü.

On gündür devam eden yağmurlara şimdi de şiddetli bir soğuk eklenmişti. Havaların bu şekilde soğuması elverişli mıntıkalarda mücadele etmeye alışkın bulunan Osmanlı efrâdının zarar görebileceği bir surette devam etmesi büyük miktarlarda kayıp verilmesine sebep oldu.

O günden itibaren şehir dâhilinde erzak azalmaya başladı. Levazım reisi Puk von Leopoldsdorf'un emri ile her bölüğe günlük bir sığır verildi. Evlerde şarap, erzak, un, et, yağ her ne varsa muhafaza askerleri için toplandı.

30 Eylül, Perşembe: Havaların şiddeti bir müddet daha devam etti; yağmur ve fırtınalar bütün gece etrafı velveleler içinde bıraktı. Bir taraftan şiddetli bir bora ağaçları kökünden sarsıyor, diğer taraftan bütün araziyi seller basarak her iki taraf kuvvetlerini fevkalade meşakkatlere maruz bırakıyordu. Fakat Osmanlılar, düşmanı ansızın basmak için havaların olumsuzluğundan istifade eylemekten de geri durmadılar. Bu cümleden olarak kuzeyde Schlagburge civarında bulunan Ulufecibaşı Pervâne Bey, muhafızlar üzerine şiddetli bir taarruz icrâ etti; bunlardan bir kısmını telef bir kısmını da geri dönmeye mecbur etti. Pervane Bey bununla da iktifa etmedi. Tuna nehrinin sol sahiline yerleştirdiği toplar ve en ziyade gayet büyük bir topla şiddetli ateşler yaptırdı ki, Schlagburge ile Zaltes kulesi arasındaki kısmı hayliden hayliye sallamayı başardı.

---

91 İbrahim Paşa bu vakayı dört sene sonra Avusturya sefirine kendisi nakletmiştir.

1 Ekim, Cuma; Sabahleyin muhâsara hattı üzerinde fevkalade bir faaliyet görülmeye başlandığı esnada Vezir-i azam İbrahim Paşa sâir vüzera ile birlikte Ebersdorf (Kaiser)'ta bulunan Otâğ-ı Hümâyuna geldi. Sabaha doğru Piber kulesi civarında müdafiin tarafından bir Osmanlı neferi görüldü. Bu nefer kendisinin esasen Hıristiyan olduğunu iddia ediyor, şehre girmek için bin türlü istirhâmlarda bulunuyordu. Müdafiin, neferi derhal kalenin içerisine aldılar. Neferin ifadelerinden Osmanlıların Kärntnertor kulesinin iki noktasına lağım suretiyle sur üzerinde gedik açmak fikrinde olduklarını haber aldılar[92]. Müdafiin bu havadise evvela hiç ehemmiyet vermedi; fakat Osmanlı ordusunun kuvvetine dair malumat almak için neferi sıkıştırıp doğru olduğunu anlar anlamaz bu habere inandılar. Müdafiinden Abel von Holenen'in kumandasındaki mıntıkada bulunan Jean de Haard, Osmanlılar tarafından açılan lağımlara karşı mukabele lağım açmak arzusunda bulunduğunu beyân etti. Müsaade üzerine lağım ameliyatına teşebbüs ederek Osmanlı lağımlarından birini patlamadan bir saat önce bulmaya ve adı geçen lağımın etkilerini hiçbir zarar husule gelmeden ortadan kaldırmaya muvaffak oldu. Artık o andan itibaren Osmanlıların lağımlar meydana getirmek suretiyle sur ve kaleleri bertaraf etmek ve surlarda uygun gedikler açtıktan sonra şehre girmek fikrinde bulundukları anlaşıldığından müdafaa kuvvetlerinin bütün dikkatleri Osmanlıların lağım faaliyetlerine odaklanmış oldu.

Gerçekten de, Osmanlı ordusundaki kumandanlar lağım açma faaliyetlerine fevkalade ehemmiyet veriyorlardı[93]. Müdafaa kuvvetleri buna tamamıyla vâkıf oldukla-

---

92 Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 146.

93 *"Hususen ba'de mesâfe olmağın hısnı aşub kal'e kûb toplar götürülmemekle hendekleri doldurmak ve câ-be-câ* (yer-yer) *sakb olunmak tedbir olunmağın."* Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 136.

rından siperlere yakın bulunan evlerin mahzenlerine daimi topçular dikmişler, Osmanlıların teşebbüslerinden bu suretle haberdar olmaya gayret eylemişlerdi. Nöbetçiler ufak bir gürültüyü, cüzî bir hareketi haber vereceklerdi. Hatta bu maksadı bir kat daha belirgin hâle getirmek için fevkalade gergin bir davul üzerine bukle koymuşlar, gayet büyük leğenlere su doldurarak bunların sallanmalarından lağım faaliyetlerini anlamak fikrinde bulunmuşlardı.



XVI. asırda Osmanlı Ordusu

Müdafiin, dikkati çeken bir gürültü işitir işitmez derhal mukabil lağım meydana getirmeye teşebbüs ediyor, birçok lağımları açığa çıkarmaya, birçoklarını ortadan kaldırmaya muvaffak oluyorlardı. Hatta bazen Osmanlı lağımlarının içlerine girerek açılmış olan lağımların içeri-

sinde büyük çarpışmalardan daha fazla kan dökücü muhârebeler icrâ ediyorlardı.

Fakat Osmanlılar, lağım faaliyetine pek erken başladıkları halde müdafaa kuvvetleri bunu pek geç haber alabilmişlerdi. Sebebi de Osmanlıların surlar önüne yıkılan hâne mahzenlerinden istifade edip düşmanın görüş ve ateşinden korunmuş oldukları halde lağım faaliyetlerini buradan yürütmüş olmalarıydı.

Osmanlılar en başta August Manastırı'ndan Stuben kapısı ile Kärntnertor kapısı arasındaki cepheye kadar olan kısmı asıl hücum mıntıkası olarak kabul etmiş, surları müthiş bir topçu ateşiyle dövdükten sonra asıl hücumu bu cepheden icrâ eylemeye karar vermişlerdi. Müdafaa tarafının bu cephede bulunan kumandanı Eich von Reischach idi.

Osmanlılar, müdafiinin kararlılığına iki misli bir sebat ile karşılık vermişlerdi. Hatta bu cephe üzerinde yıkılan hâne enkazından istifade ederek gayet uzun mevziler meydana getirerek kademeli bir surette ilerlemişler, kendilerine düşman ateşine mukavemet edecek siperler meydana getirerek gerilerinde kullanabilecekleri mevkileri tam bir maharetle teşekkül ettirmişlerdi. Topçu ateşini de en fazla St. Stephan Kilisesi ile şehrin en mühim yapıları üzerine yapmışlardı.

Osmanlı toplarının siperlerde meydana getirdiği hasarlar gayet az idi; ilk olarak büyük çaplı toplar Belgrad'a bırakılıp muhâsara faaliyetine iştirak etmek üzere yalnız küçük çaplı toplar getirilmişti. Bunlardan küllî bir tesir meydana getirilemiyor, efrâdın tecrübesizliği bu noksanı bir kat daha artırıyordu. Mamafih Osmanlılar müdafiinin sebat ve mukavemetini ortadan kaldırmak için son derece fedakâr faaliyetler ortaya koyuyorlar, lağım muhârebelerinde inanılmayacak başarılar göstererek müdafaa kuvvetlerini yorgun düşüren teşebbüslerde bulunuyorlardı.

2 Ekim; Osmanlılar tam bir faaliyet içerisinde lağımlar açmaya çalıştıkları esnada idi ki, Stuben kapısından birkaç kişi huruç icrâ ederek Semendire Beyi Mehmed Bey üzerine taarruz ettiler. Fakat Osmanlılar lağım ameliyatına devam etmekle beraber müdafiinin harekâtını gözetlemekten de geri durmadıkları için karşı mukavemet üzerine neye uğradıklarını bilmeyerek hezimete uğramış bir halde geri dönmek zorunda kalmışlardı[94].

Bu hurucun tamamlandığı esnada, müthiş bir gürültü işitilmiş, Kärntnertor kulesinden peş peşe edilen ateşlerin tesiriyle siperler yıkılmıştı.

3 Ekim, Pazartesi; Osmanlılar bir taraftan lağım açma faaliyetlerine devam ediyor, diğer taraftan gedik açmak için aralıksız topçu ateşi icrâ ediyorlardı. Bu ateş kesin bir tesir meydana getirmek için uzun bir süre devam etti. Osmanlılar bununla da iktifa etmediler; Kärntnertor kapısı önündeki Schlagburge'yi fevkalade bir fedakarlık ortaya koyarak yaktıkları gibi, düşmanla göğüs göğüse şiddetli çarpışmalar da icrâ eylediler. Hatta Subaşı Kasım Bey ile beraberindekiler bu müthiş çarpışmalar esnasında şehit oldular.

4 Ekim, Salı; Osmanlılar müdafiini zayıf düşürmek için hariçle olan bağlantısını kesmeye son derece gayret eyledikleri gibi, siperleri topçu ateşi altında bulundurmaktan bir an bile geri kalmadılar. Bu topçu ateşi, Ekim'in 4. gecesi sabahına kadar devam etti. Fakat sabah olup da etraf ve havali sisler içinde görülünce şehirden de büyük gürültüler işitilmeye başlandı. Kärntnertor kulesi üzerindeki toplardan biri aralıksız yapılan ateşlere dayanamayarak kulak zarını dahi tahriş eden bir gürültü ile patladı. Bu engellemeler ve talihsiz addedilebilecek vakalar, Osmanlıların etkili ateşleri altında kalan müdafiinin ma-

---

94 Müdafiin tarafı 30 telefat ve 10 esir vermişlerdir. Hammer, a.g.e., s. 497.

nevi kuvveti üzerine elim bir tesir bıraktı. Müdafiin, Osmanlıların duvarları aşmaya teşebbüs edeceklerinden korkarak bütün gün silâhaltından ayrılmadılar. Bilhassa mıntıka kumandanı Eich von Reischach, cesaretlendirici nutuklar atarak askerlerini teşvik eylemeye başladı. Bu esnada, müdafiinin müthiş ateşlerine göğüs gererek hendeklere kadar ilerleyen yeniçeriler, kale mazgallarına Osmanlı sancakları dikmeye teşebbüs eylediler; fakat müdafiinin huruç icrâ eylediğini görür görmez hiçbir telefata meydan vermeden geri çekilmeyi uygun gördüler.

5 Ekim; Osmanlılar düşmanın taarruzuna mukabele etmekten geri kalmadılar; Bosna Beyleri, maiyetleriyle lağım ameliyatı icrâ etmeye, hendekler doldurup hücum tertibâtları kurmaya memur oldular[95]; Vezir-i azam İbrahim Paşa ise bir taraftan batarya mevzilerini teftiş ediyor, diğer taraftan kıtaatın hücum istikametlerini tayinle uğraşıyordu. İbrahim Paşa surlar yakınında taarruzu idare eylediği esnada, müdafiin tarafından tanındı; bütün düşman topçusu hücum hatlarına müthiş ateşler yağdırarak İbrahim Paşa'yı müşkül bir vaziyette bıraktılar. Düşmanın topçu ateşinden, o gün huruç icrâsına hazırlandığı tahmin olundu. Müdafiin ise huruç icrâsı için daha akşamdan tertibat hazırlığına girişmişti.

6 Ekim, Perşembe; Sabaha doğru müdafiinin huruç hareketi uzaktan uzağa belli olmaya baladı. Alman, Bohemyalı ve İspanyalılardan mürekkep 8.000 kişilik bir kuvvetle şiddetli bir huruç hareketi icrâ olundu[96]. Bu kuvvet düşmanın en güzide kıtalarından meydana geliyordu.

---

95 *"Külliyen erbâb-ı tımâr kale dıvarını kazmak ve akıncı beylerine merdubân yap - mak ve umumen Kapıhalkı ve Anadolu askeri hendek doldurmak emr olundu"* Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 136.

96 Estergon Piskoposu Paul Waraday, Ordû-yı Hümayun'a bu esnada iltihak etmişti. Münşeât-ı Feridun Bey, **Rüznâme-i Süleymân**.

Huruç icrâ eden kıtalar, ortalık ağarmaya başlamadan evvel gecenin karanlığından istifade ile Zaltes kapısına kadar geldi. Asıl maksatları, hendek boyunca Burgtor kapısına kadar gelmek ve ortalık ağarmaya başlar başlamaz, hendek dâhilinde bulunan Osmanlı ameleleriyle bataryalarını basarak, Osmanlıların irtibat hatlarını kesmekti. Bu hareket başarıldığı takdirde Osmanlıları küllî bir telefata düşürecekler, aksi takdirde düşündükleri tehlikeye kendileri uğrayacaklardı[97]

Osmanlılar düşmanın bu hareketlerini başlangıçta gözetlemekle olayların neticesini sonuçsuz bırakmaya son derece gayret eylediler. İlk olarak düşmanın ileri yürüyüşünü mümkün mertebe engelledikleri gibi kuvvetlerini de büyük telefata uğrattılar. Bilhassa düşmanın yaklaşma hareketini icrâ etmeden önce güneşin doğmuş olması, dbütün harekâtını gözler önüne serdiğinden Osmanlılar hendek açma faaliyetinde bulunan efradı büyük bir ustalıkla geriye çektiler. Daha sonra olanca kuvvetleriyle düşmana o derece şiddetli bir taarruz icrâ ettiler ki, düşman kuvvetleri bu âni taarruz karşısında neye uğradıklarını anlayamayarak tam bir hezimet ile firar eylediler; birçoğu da birbirine karışarak kendilerini hendeklere atmaya mecbur oldular[98].

Mıntıka kumandanlarından Yüzbaşı Wolef, müdafiinin geriye dönüş hareketinde korunma tedbirlerine son derece gayret etti; fakat tehlikeye kendini duçâr ederek

---

97 Kupelwieser huruç icra eden bu kuvveti 5.000, Pesel ile Peçevî ve daha sâir müverrihler de 8.000 kişi gösteriyorlar. Bu kuvvet, yabancı müverrihlerin iddiasına göre müdafiinin yarısı demektir. Hâlbuki müdafaa mıntıkalarından sadece birinde 8.000 kişi bulunduğu takdirde diğer beş mıntıkada da bununla eşit kuvvetlerin bulunması lazım geleceğinden Viyana müdafiinin herhalde 17.000 kişiden pek fazla olması ve bununla birlikte 50.000 kişiye yakın bulunması gerekir.

98 *"Hızır mübareğin üçüncü günü yine kal'eden hayli kâfir çıkub bir münberid-i azîm itdiler ki çeşm-i felek nazarın görmek vaki olmamış idi. Ol gün cenk ve cidâl bir mertebe iştigâl buldu ki gazzan-ı İslam küffar-ı us'âd ile tamamen karışmışlardı."* Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 136.

Osmanlı kılıçları altında terk-i hayat eyledi. Düşmandan pek çok kişi telef olduğu halde Osmanlılardan pek cüz'i zayiât vücûda gelmişti[99].

Osmanlılar düşmanın geriye döndüğünü görünce firarîleri şiddetle takip ederek onlarla beraber şehre girmek istediler; fakat o esnada gedikler yeterli derecede açılmamış ve kapılar da kapatılmış olduğundan şehre kalabalık bir kuvvetle giremediler. Mamafih elde etmiş olduklar muvaffakiyeti katî bir şekilde temin için öğleye doğru develerle ot ve ağaç demetleri getirerek hendekleri doldurmaya gayret eylediler. Müdafiin ise Osmanlıların bu faaliyetinden, kesin hücum etmek arzusunda bulunduklarına kanaat getirerek sabaha kadar müdafaaya hazır bulundular.

7 Ekim, Cuma: Müdafiin, Osmanlıların yukarıda zikredilen hazırlıkları müteakip taarruz etmediklerini görünce karargâhlarına çekildiler; fakat bir müddet sonra hiç beklemedikleri bir zamanda Osmanlı efrâdının siperlere doğru ilerlediklerini haber alır almaz, âni bir taarruza maruz kalmamak için yirmi dört saat silah başında kalmaya mecbur oldular. Osmanlı kuvvetlerinin maksatları surda gedik açmak ve şehre gediklerden dâhil olmaktı. Bunun için Eich von Reischach'ın bulunduğu mıntıkadaki surun altını kazmaya, buralara kilitli barut doldurmaya başladılar. Operasyon tam olarak son bulup barutu ateşledikleri zaman, St. Clara civarındaki surun müthiş bir gürültü ile havaya perrân[100] olduğunu gördüler.

Gecenin karanlığı etrafı kapladığı zaman, müdafiin şehri kurtaracaklarına kesin bir düşünce ile itimat eylemeye başlamışlardı; Çünkü Kral Ferdinand ile Pfalz

---

99 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 51; Münşeât-ı Feridun Bey, **Rüznâme-i Süleymân.**

100 **Perrân**: uçan, uçucu.

Kontu Frederich'ten gelen bir mektupta imdat kuvvetlerinin yetişmek üzere olduğu, şehrin yakın bir zamanda kurtarılacağı bildirilmişti.

Müdafiin bu ümitli haberi alır almaz şevk ve sevinçlerini belli etmek için toplar atmaya, ateşler yakmaya başladılar. Osmanlılar ise şehir dâhilinde meydana gelen bu sevinç gösterilerinin sebeplerine vâkıf olmadıklarından Kanûni Süleymân ile beraber bütün vezirler, müdafiinin huruç hareketi icrâsına hazırlanmakta olduğuna kanaat getirerek efrâdı at üzerinde bulundurdular.

8 Ekim, Cumartesi; Düşman, Osmanlılara karşı taarruz hareketi icrâ etmediyse de ufak tüfek muhârebeleri yapmaktan da geri kalmadı. Hatta akşama doğru sur dâhiline getirdikleri birkaç Osmanlı esirinden Padişah'ın beş yerden gedik açmak teşebbüsünde bulunduğu, buna da ancak üç günde muvaffak olabileceğini, gedikler açılır açılmaz kesin hücum hareketinin icrâ olunacağını haber aldılar. Filhakika o gün Sultan Süleymân, muhâsara kuvvetlerinin hemen yarısını merdivenlerle teçhiz ederek surdan şehre dâhil olmaya memur etmiş, zikredilen kıtalar dört beylerbeyinin kumandası altına verilmişti.

9 Ekim, Pazar; Osmanlılar bu tertibatı yerine getirdikten sonra Kärntnertor kapısı altındaki mazgallardan şehre dâhil olmak istediler. Fakat bu hareketin, tesirli topçu ateşleri altında icrâsının mümkün olmadığını görünce, askerlere geniş bir galibiyet yolu temin etmek için surlarda gedik açmaya teşebbüs eylediler. Lağım tertibatını ikmal eder etmez, Kärntnertor kapısı ile St. Clara Manastırı arasındaki sur kısmı üzerindeki iki lağımı ateşlediler; lağımların tesiri surlar üzerinde hâsıl olur olmaz çok hızlı bir şekilde ileri atıldılar. Bu hücum tam olarak üç saat devam etti. Fakat bu hareketle gedikler arzu edildiği derecede açılamamış, hiçbir muvaffakiyet temin edilememekle beraber pek çok efrâdın da hayatını kaybetmesine

sebep olmuştu[101]. Lağımların ateşlenmesi esansında düşmandan da hayli kişi telef olunmuştu; fakat bu telefât nispeten az miktarda idi. Artık o andan itibaren müdafiin, Osmanlıların bu cepheden şehre girmek azminde bulunduklarına kanaat getirerek Osmanlıların âni taarruzlarına mukabele etmek için surun bu kısmı üzerinde nöbet tutmaya başladılar. Müdafaa kumandanlarından Nicholas Salem ve Katzianer gibi en değerli askerler bu cepheyi gözetlemekle iktifa eylemişlerdi.

Osmanlılar ise, muvaffakiyetle neticelenemeyen bu taarruzu müteakip, müdafiini yormak ve onların mukavemet kuvvetlerini ortadan kaldırmak için surlarda birbirini müteakip gedikler açarak taarruz etmeye, düşmanın heyecanını bir kat daha artırmaya karar vermişlerdi. Osmanlıların bu suretle hareket etmelerine mevsimin çok büyük bir tesiri olmuştu. Soğuğun şiddeti efrâdtan bazılarını hareket edemeyecek derecede takatsiz bırakıyor, Sultan Süleymân ya şehri seri bir şekilde fethetmek veya bu elde edilemediği taktirde beyhude yere zayiat vukuuna meydan vermeden geri çekilmek istiyordu. Özellikle Ferdinand'ın Viyana'da bulunmaması, bu arzusuna bir kat daha kuvvet veriyordu. O gün müdafaa kumandanı Nicholas Salem Krems'de bulunan Pfalz Kontu Frederich'e bir mektup yazmış ve bu mektupta Osmanlıların pek uzak mahallere dağıldıklarını, bununla birlikte Tulln ve Wienerwald cihetinden gelecek bir imdat ordusunun kesin bir tesir icrâ edebileceğini beyân eylemişti. Bundan başka, Frederich mektubu Kral Ferdinand'a acele bir şekilde göndermiş, elde bulunan müda-

---

101 *"Mah-ı mezburun altıncı günü bade'l-asr iki yerden lağıma ateş verildi. Ol mahallin kal'eleri ve duvarları havaya perrân oldu. Yürüyüşe müteheyyi* (hazırlanmış) *olan gaziler gedik açıldı zannedub yürüdüler. Velâkin müstevfi* (kâfi derecede) *geçit olmayub küffâr dahi ol mahalde âmâde ve hazır bulunmakla tarafeynden firâvân* (çok, bol, fazla, aşırı) *âdem helâk oldu."* Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 136-146; Hammer, **a.g.e.**, C I, s. 498; Münşeatı Feridun Bey, **Ruznâme-i Süleymân**.





faa askerleri miktarının Osmanlılara mukavemet edemeyecek derecede az olmasından dolayı, imdat kuvvetlerinin süratle yardıma gelmesini rica etmiştir. Osmanlılar Burgtor kapısı ile Stuben kapısı arasında müteaddit lağımlar açmaya çalıştıkları için surun müdafaası mümkün olmamış, bu yüzden imdat askerlerinin süratle yetişmesine ihtiyaç hâsıl olduğunu bildirmişti.



Müdafaa kumandanı Nicholas Salem

10 Ekim, Pazartesi: Osmanlılar hücum tertibâtını aldıktan sonra surlar üzerinde gedik açmak için topçu ateşine sürekli bir surette devam ettiler. Hatta surlar üzerinden şehre dâhil olmanın gayet müşkül bir durum olduğunu bildikleri halde, sadece müdafaa askerlerinin manevî kuvvetini azaltmak için, şiddetli ateşler altında surlar üzerine çıkmaya gayret eylediler. Osmanlıların bu kahramanca gayretleri üzerine düşman da mukavemette bulunmaktan geri kalmadı. Her iki taraftan atılan lağımların gürültüsü, etrafı toz dumanlar, müthiş gürültüler içinde bırakıyordu.

Osmanlıların şiddetli hücumları karşısında düşman son çare olarak ifade edilebilecek gayretler ortaya koyuyordu: bir taraftan Osmanlı toplarıyla açılan gedikleri tamire gayret ediyorlar, diğer taraftan St. Clara Manastırı cihetinde trampetler, borular ve davullar çaldırarak müdafaa askerlerinin şevk ve gayretini yükseltmeye çaba gösteriyordu.

11 Ekim, Salı: Sabahleyin etraf derin bir sükûnet içinde bulunduğu esnada müthiş bir gürültü, müdafiinin bütün heyecanını ortaya çıkarttı. Osmanlı toplarının afâkı dumanlar içinde bırakan patlama gürültüsü müdafiin üzerinde manevî kuvvetlerini sarsacak bir tesir husule getirmeye başladı. Kärntnertor kulesinin damları şiddetli gürültülerle yıkılıp altında bulunan yedi neferi bir anda mahvetti. Bu inhidam[102], müdafiin üzerinde gözle görülür bir tesir icrâ etti. Etrafı kuşatan dumanlar arasında müthiş bir gürültü surların mukavemet kuvvetini titretiyor zannolundu; Osmanlılar, Kärntnertor kapısındaki lağımları ateşlemişler, şehre ateşler içinde bir hücum yapmak istemişlerdi. Bu hücum bizzat Kanûni Sultan Süleymân tarafından idare olunuyordu.

---

102 **İnhidâm**: yıkılma, harap olma.

Osmanlı efrâdının, kumandanlarının ateşler içinde müthiş kahramanlıklar ortaya koyduğunu görmeleri üzerine, şevk ve gayretleri bir kat daha arttı. Gayret ve fedakârlıkları birleşerek düşmanın top atışlarına karşı bir kahramanlık kararlılığıyla ileri atıldılar. Bu hücum, öğleye kadar devam etti. Duvarlarda açılan gediklerin yeterli derecede olmaması, Osmanlı kuvvetlerinden ancak birkaç kıtanın taarruzunu kolaylaştırabildi. Yanya Beylerbeyi Lütfi Bey ile Avlonya Beylerbeyi Süleymân Bey tarafından icrâ olunan bu taarruz, gediklerin kâfi derecede açılamamasından dolayı hiçbir netice vermedi. Hücum kolları bu müthiş taarruz esnasında 1.000 kişiye yakın telefat vererek ricat etmeye mecbur oldu. Düşmanın telefatı ancak otuz civarındaydı.

Osmanlıların bu taarruzu düşmanı pek ziyade korkuya düşürmüştü. Hatta o gün müdafaa kumandanı Nicholas Salem öğleye doğru Pfalz Kontu Frederich'e bir mektup göndermiştir. Bu mektupta Nicholas; Osmanlıların surda iki gedik açtıklarını, bu gediklerden icrâ olunan taarruzun gayet müthiş olduğunu, müdafaa askerlerinin Osmanlı hücumları karşısında bîtap kaldığını, erzak ve zahirenin artık tükenmek üzere bulunduğunu, hatta bu ihtiyaçların her dakika arttığını, bütün bunlarla beraber imdat askerlerinin acil olarak gönderilmesine ihtiyaç duyulduğunu beyân eylemişti[103].

12 Ekim, Çarşamba: Osmanlıların manevî kuvveti bu başarısızlıklardan kesinlikle etkilenmemişti. Kıtaat yerli yerine çekilir çekilmez bütün kumandanlar toplanmışlar, yeniden taarruz icrâsına karar vermişlerdi.

Osmanlılar geceleyin müdafiinin çekilmesinden istifade ile surun müteaddit noktalarına lağımlar açtılar.

---

103 Bu mektubun vusulü hengâmında Kral Ferdinand, Kont Frederich'i çağırmış, Tulln üzerinden Viyana'ya doğru bir yürüyüş icrasına hazırlanmıştı. Hammer, **Birinci Viyana Muhasarası**, s. 91.

Kärntnertor kapısı ile Stuben kapısı arasındaki lağımları şafakla beraber ateşleyerek geniş bir gedik açmaya muvaffak oldular. Sonra müdafiini ansızın basmak için gedikten süratle hücum ettiler. Müdafiin arasında bulunan İspanyollar bu hücuma şiddetle mukavemet eylediler. Hatta sebat ve mukavemetlerini bir kat daha tezyit ederek Osmanlıları geri çekilmeye mecbur ettiler.

Hücum esnasında Vezir-i azam İbrahim Paşa ile Yeniçeri Ağası Ferhad Ağa ve Behram Paşa gibi kumandanlar, askerleri teşvik ve cesaretlendirmek için fevkalade gayret ortaya koymuşlar, fakat kesin bir tesir görmemişlerdi; surlar üzerine icrâ edilen ve hiçbir muvaffakiyetle neticelenemeyen bu birbirini takip eden hücumlardan bıkmışlar, erzak ve zahire fıkdânından[104] dolayı da mukavemet kuvvetleri kesilir bir hâle gelmişlerdi.

O gün müdafaa Başkumandanı Nicholas Salem, Pfalz Kontu Frederich'e tekrar mektup göndermiş, bu mektupta müdafaa askerlerinin son derece sefalet içerisinde olduğunu, Osmanlılara mukavemet etmenin imkânsız olmasından dolayı icap edecek mesuliyetin tamamen kendisine ait olduğunu beyân eylemişti. Hatta bütün müdafaa kumandanlarının kesin kararı şu idi ki; şayet imdat askerleri yetişecek olursa, vukua gelecek bir taarruzda Osmanlılar be-heme-hâl[105] muvaffak olacaklar, kendileri hayatlarını kurtarmaya, son mukavemet kuvvetlerini sarf etmeye mecbur kalacaklardı[106].

Düşman bu derece bir keşmekeş fikirler içinde bulunduğu esnada Osmanlı ordugâhlarında hücum için hazırlıklar yapılıyordu. İbrahim Paşa, o gün öğlenden sonra bütün kumandanları etrafına toplamış, edilen harp mü-

---

104 **Fıkdân**: yokluk, darlık, bulunmazlık, kıtlık.

105 **Be-heme-hâl**: her halde, elbette, nasıl olursa olsun, mutlaka.

106 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 55.

zakerelerinde kesin hücum icrâ etmenin artık vaktinin geçmiş olduğu, bilhassa yiyecek maddelerinin azalmış olması ve şiddetli soğukların tesiri muhâsara harekâtının tamamlanmasına engel teşkil ettiğini beyân edilmişti. Ayrıca, bu âna kadar icrâ edilen akınlar esnasında düşmana verdirilmiş olan hasarların Ferdinand'a yeterli bir ceza olacağı, mamafih Ekim'in on dördüncü günü son bir hücum daha icrâ olunarak bundan da muvaffakiyet elde edilemediği takdirde geri dönmenin daha münasip olacağı kanaatinde bulunmuştu.

Doğrusu Osmanlı ordugâhındaki durum vahim bir dereceye varmıştı ki, Ordû-yı Hümâyunun muhâsarayı kaldırmasına kesin bir mecburiyet hâsıl olmuştu. Ordu ile beraber getirilen erzak bitmiş, Viyana civarında bulunabilecek yiyecekler tamamen sarf olunmuş, aralıksız devam eden yağmurlar, şiddetli fırtınalar, tesirsiz barutlar efrâd ve hayvanatın mukavemet yapılarını sarsacak tesirler meydana getirmişti. Bu tesir efradın maneviyatına kadar sirayet etmiş, yeniçeri safları arasında uygunsuzluklar ortaya çıkaracak zararlı mertebelere varmıştı[107]

13 Ekim, Perşembe Günü: Kanûni Sultan Süleymân yapılan harp müzakeresi neticesinde son bir hücum icrâsına karar verdikten sonra bütün kıtalara yiğitliklerini coşturacak emirler verildi. Fakat ilk olarak surlar üzerinde büyük gedikler sur içerisine girmek gerektiğinden, mevcut toplarla süren hücum kesin sonuç alınabilecek noktalara mütemadi ve şiddetli ateşler icrâ edildi. Bu hazırlık, kesin sonuç almaya yönelik olduğundan fevkalade tehlikeli durumla icrâ ediliyordu. Top dumanları, ateş parıltıları Viyana etrafını bir keşmekeş haline getiriyor; kumandanlar saflar önüne geçerek efrâdı teşvik ediyor, surlar-

---

107 Peçevi, **a.g.e.**, C I, s. 136, Münşeât-ı Feridun Bey, **Ruznâme-i Süleymân**.

dan ilk evvel dâhil olacak neferin Subaşı ise Sancakbeyi, Sipahi ise Subaşı olacağı, hatta hiç tımarı yok ise kendisine 30.000 akçe ihsan olunacağı müjdeleniyordu. Bu müjdeler, efradın cesaret ve kahramanlığını bir kat daha artırıyordu. Hücum hazırlıklarının bu önemli dönemi esnasında Sultan Süleymân da askeriyle beraber olmaktan geri kalmıyordu. Bir taraftan gedikleri kontrol için atını kahramanca surlar üzerine sürüyor, diğer taraftan Ordû-yı Hümâyuna muzafferiyet yolu meydana getiren bu gediklerin iyi niyetle açılmış bulunmasından dolayı İbrahim Paşa'ya memnuniyetini beyân ediyordu.

Müdafaa tarafı ise, Osmanlıların bu faaliyetlerinden niyetlerinin ne olduğunu anlamışlar, bu amacı elde edememeleri için bütün gayretlerini ortaya koymaktan geri kalmamışlardı. Müdafaa kumandanlarının en tecrübelilerinden bir olarak görülen Katzianer ile Bakiç, müteaddit huruçlar icrâ ederek cesaretlerini ortaya koyuyor, Osmanlıların müthiş tedâriklerine karşı maiyetlerindeki efrâda cesaret numuneleri gösteriyorlardı. Hatta bunlar Semendire Beyi Mehmed Bey fırkasına karşı yaptıkları huruç esnasında bir nefer esir etmişlerdi. Bu neferi son derece azap ve ızdıraba maruz bırakarak son hücumda muvaffakiyet elde edilemediği takdirde Sultan'ın muhâsarayı kaldırmak niyetinde bulunduğunu neferden haber almışlardı.

14 Ekim, Cuma: Muhâsaranın son günü Osmanlı ordugâhında büyük bir hareketlilik görülüyordu. Bir taraftan toplar uygun noktalara yerleştiriliyor, diğer taraftan hücum kolları merdivenler vesâire ile son taarruz için hazırlanılıyordu.

O gün sabaha doğru bütün asker, İbrahim Paşa ile sâir beylerbeyleri maiyetinde oldukları halde kesin hücum icrâsına hazırlandılar. Efrâd arasında başarısız olunacağına dâir kanaat hâsıl olduğu görüldüğünden bütün ku-

mandanlar, efradın kahramanlığını teşvik edecek nutuklar ifade ederek, efradın dinî gayretini, fıtrî kahramanlığını pekiştirdiler. Evvelâ büyük bir gedik açmış ve şehre bu gedikten girmek gerektiğinden Kärntnertor kapısı civarında tanzim eyledikleri iki lağımı ateşlediler. Fakat müdafiin, Burgtor kapısı civarına yapılmış olan lağımı keşfettiklerinden bu taraftan gedik açmaya muvaffak olamadılar. Osmanlıların hücum mıntıkası karşısından Başkumandan Nicholas Salem ile solda Eich von Reischach bulunuyordu; hatta Nicholas Salem, lağımlardan sıçrayan bir parça ile kalçasından yaralanmış, maiyetinde bulunan kuvvetleri teşvik etmekten yine de geri durmamıştı.

Şarlken'in imzası

Osmanlılar, lağımları ateşler ateşlemez, seri bir hareketle ileri atıldılar. Fakat bu son hücum, yeteri derecede şiddetli olmadığından kesin bir surette ilerlemeyi başaramadılar. Düşmanın sabırlı ve dayanıklı karşı koymalarına metanetle göğüs gerdiler ise de surları geçmeye bir türlü muktedir olamadılar.

Kanûni Sultan Süleymân bu hücumun da muvaffakiyetle neticelenmediğini görünce beyhude telefât vermemek için kıtaatın geri çekilmelerini emretti[108]. Böylece bu nihâi çarpışma da akîm kalmış oldu. 80 metre uzunluğunda açılan bir gediğe karşı icrâ edilen bu taarrüz esasen o derece kesin bir azim ile yapılmış olmasına rağmen Osmanlılar ancak 750 kişi kayıp vermişlerdi.

Fakat öğleye doğru Osmanlı ordugâhında bir hareketlilik görülmeye başladı. Bu faaliyet akşama kadar devam etti. Gece, karanlık bir örtü ile gökyüzü kaplanmaya başladığı esnada ordugâhtan çıkan müthiş gürültüler etrafı dehşet içinde bıraktı.

Osmanlılar geri çekilmeye karar vermiş, civarda bunan yerleri tahrip etmeye başlamışlardı. Kanûni Sultan Süleymân, o ana kadar meydana getirilen hasarları Ferdinand'ı cezalandırmak için kâfi görmüş, ordunun Budin üzerine çekilmesi için gerekli emri vermişti.

Dünya tarihinde daha doğrusu Avusturya tarihlerinde bir dehşet sahifesi meydana getiren bu kahramanca teşebbüs esnasında Osmanlılar 20.000 kişi kayba uğramışlar, sağlam surlar gerisine çekilen müdafaa kuvvetlerini ise 20.400 kişilik bir telefata dûçâr eylemişlerdi[109].

---

108 Kupelwieser, **a.g.e**., s. 57, Münşeât-ı Feridun Bey, **Rüznâme-i Süleymân**, C I, s. 574: **Gazavât-ı Sultan Süleymân Hân**.

109 Viyan Muhasarası 20 gün devam etmiştir. Bu müddet zarfında icra olunan müteaddit hücumlar esnasında Osmanlılar ancak 20.000 telefat vermişlerdir. Kantemir bu telefatın 80.000, İstvanffy 20.000, Andre Lius 10.000, Kupelwieser 50.000 olduğunu beyân ediyorlar ise de müverrihin müdafaa kuvvetleri hakkındaki fikirlerini bu konuda da esas ittihaz eylediklerinden telefat hakkında verdikleri bu malumata itimat asla caiz olamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ORDÛ-YI HÜMAYÛNUN İSTANBUL'A DÖNMESİ

Ekim'in on ikinci günü Ordû-yı Hümâyunda ricat hazırlıkları görülmeye başladı. Osmanlıların bu hareketi, müdafiini büyük bir sevince gark etti. Akşama doğru Viyana dâhilinde top sedaları, şevk ve sevinç sesleri etrafa yayılmaya başladı. Ekim'in on altıncı günü Osmanlı çadırları gözlerden uzaklaştığı esnada St. Stephan Kilisesi'nde bir dua okuma merasimi yapıldı. Bu dua esnasında kiliselerin bütün çanları tek bir ses olarak Viyana havalisini velveleler içinde bıraktı. Osmanlıların üst üste gelen hücumları o derece dûçâr-ı dehşete sebep olmuştu ki, sevinçlerinde ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Hatta Ferdinand'ın sefirlerinden Busbecq (Buscbek), Osmanlı muhâsarasından kurtulan Viyana'nın, muhâsaranın kaldırılmasını müteakip ahvâlini tasvir eylediği sırada şu suretle hislerini beyân eylemişti:

"Karşımızda bulunan hasım kendimiz gibi değildi. Karşımızda bulunanlar, Osmanlılardı. Gayyûr (gayretli), *mâhir, kanaatkâr, muntazam, meşâkk-ı*[110] *seferiyyeye mütehammil, ta'biyede mâhir, hidemât-ı 'askeriyye meta'abına*[111] *alışmış askerlerdi. Onlar bu gibi evsâf-ı celîle sâyesinde muzafferiyetler kazanmışlar, birçok hükümetler arasından tarik-i galibiyet açmışlar, İran*

110 **meşâk**: zahmetler, mihnetler, sıkıntılar.
111 **meta'ab**: zahmet, meşakkat.

hududundan îtibâren bütün memâliki kabza-i teshîre almışlar, Viyana'yı silah satvetleriyle tehdit eylemişlerdi.[112]"

Ordû-yı Hümâyun Viyana önlerinden çekildiği esnada, şehirde bulunan kumandanlar Osmanlı ordugâhının perişan olmuş enkazı üzerine boğazlanmışçasına bir saldırı yapmışlardı (17 Ekim). Üç gün sonra da (20 Ekim), Krems'te bulunan Pfalz Kontu Frederich ile Ferdinand tarafından tedârik olunan askerler, korkak bir şekilde şehre dâhil oldular[113]. Şehir dâhilinde inzibat temin olunur olunmaz Ferdinand'a bir mektup göndererek Osmanlı ordusunun geriye döndüğünü haber verdiler.

Ordû-yı Hümâyun ricat hareketine muntazam bir surette devam etti. Kanûni Sultan Süleymân, Osmanlı efradının sebat ve tahammülünden fevkalade memnun kalmış olduğundan bütün birliklere biner akçe atiyye-i seniyye[114] tevzi ettirdi[115].

Kanûni Osmanlı askerlerini bu suretle taltif ederek Leitha suyundan geçtiği esnada, Vezir-i azam İbrahim Paşa Wienerberg'de mevkisini tutarak Ordû-yı Hümâyunun ricatını himâye eyledi. Yine bu esnada Viyana'dan murahhaslar gelerek esir mübadelesi teklifinde bulundular. Osmanlılar bu teklifi kabul etti[116].

---

112 Lavale de Sable Madeleine, **Türkiye**, s. 318.

113 Frederich'in Krems'de bulunması Viyana'nın müdafaası için vakiâ o derece bir ehemmiyete hâiz değildi; fakat Frederich Osmanlıların muhasarası hengâmında Maraschke ve Tolnerfeld cihetlerine icra olunan akınlara mâni olmak ve müdafiine bu suretle hizmet etmek istemiştir. Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 63-64.

114 **Atiyye-i seniyye:** Padişah hediyesi.

115 *"Hazret-i Padişah âtıfetnişânın kulları yanında merhamet ve şevkatleri der - yâyı temevvüc edub mukâbele-i hidmetde Yeniçeriye biner akçe inâm ve ihsân buyu - rub"*, Peçevî, **a.g.e.**, s. 135.

116 Kupelwieser, bu konudaki müzakerenin iyi hüsn-ü niyetle neticelenmediğini beyân ediyor ise de Peçevî şu vecihle beyan-ı efkâr eyliyor: "*Kaleden bir kafir çıkub Hazreti Hüdâvendigâr'dan istimân* (aman dileme, sığınma) *edip mahbûs olan müselmanları salıverdiler.*" Padişah dahi Viyana'dan alınan altmış esiri azât ettiler. Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 138; Yabancı tarihçilerin eserlerinde bu 60 esir 60.000 kişi olarak gösterilmektedir. Hatta esirler arasında bulunan Christian Sadeliç de iltifat-ı Padişahiye mazhar olarak salıverilmiştir.

Ordû-yı Hümâyun ricat hareketini icrâ eylediği esnada da düşman zahmet vermekten geri kalmıyordu. Hatta Ordû-yı Hümâyunun geçeceği geçitlerin hemen hepsini tutmuşlar, şiddetli kış ortasında rahatsız edici bir surette vukua gelen yürüyüşleri bu durum bir kat daha zorlaştırmıştı.

Kanûni Sultan Süleymân bu mahzurun ortadan kaldırılmasını müzakere için bir meclis toplanmasını emretti. Bütün vezir ve komutanlar bu konudaki fikirlerini beyân eyledikten sonra hudut beylerinin kahramanlarından Kasım Bey, yeterli miktarda akıncı ile düşman memleketini târâc[117] etmenin ve düşmanı canını koruma endişesine düşürerek ordunun yürüyüşünü bu suretle kolaylaştırmanın daha uygun olacağını söyledi. Kasım Bey'in bu kahramanca teklifi memnuniyetle kabul edildi. Derhal 12.000 akıncı kahramanı Kasım Bey maiyetine verilerek ederek Almanya hudutlarına, Avusturya dağlarına doğru ilerlemeye başladı[118]. Viyana civarına ayrılan bir müfreze, Fischmend, Schwechat, Ebreichsdorf, Simmering, St. Marcus, Mauer, Brunn (Brno), Schönbrunn, Ottakring, Döbling, şehirlerini talan ettikleri gibi Baden şehrini ve daha sonra Gunther Amessdore, T. Kirschen, Reisenburg, Leisdorf ve Lübersdorf şehirlerini tahrip eylediler. Bir müfreze de Lübersdorf'tan ayrılarak Putenstein, Altenmarkt, Klein Mariazell, Kaimberg, Hainfeld üzerinden Wilhelmsburg, Höchstadt ve Kirchberg'e kadar ilerledi. Sonra kuzey taraflarına St. Polten, Kirchstaden ve Pyhra taraflarını hasara uğratarak Melk hududuna, buradan da 6.000 kişi kuvvetinde olduğu halde İnn neh-

---

117 **Târâc**: 1. yağma, çapul, talan, 2. yağma etme, talanlama.

118 *"Amma ki Kasım Voyvada ol zamanın merd-i mümtâzı on iki bin serbâz-ı arebdebâz ile diyâr-ı düşmana akınlar edüb gavvâs-vâr deryâ-yı bî-payânın bir ucun - dan bir ucuna talub o kişver-i ma'mur-i hâtır 'aşık gibi eser-i binadan sadr-ı hâle devr eylediler. Akıbet Amanya illerinde bî-nâm ve nişân olub anlardan ferd-i vâhid kurtul - madığı meşhurdur."* Solakzâde, **a.g.e.**, s. 474.

ri vadisini takip ederek Zaltesburg'a ve daha sonra İnnsbruck ve daha güneydeki şehirlere kadar gittiler. Hatta Avusturyalıların Osmanlı akıncılarına *"Reiner Ondebre - ner"* yani *"Koşucu ve Yakıcı"* namını verdiklerine ve İnnsbruck'un güneyindeki ovayı *"Branerfeld"* yani *"Akıncı Ovası"* olarak adlandırdıklarına bakılırsa, Kasım Bey maiyetindeki akıncı müfrezelerinin buralara kadar ezici kuvvetlerini hissettirmiş oldukları anlaşılır.

Kasım Bey müfrezesi, Styria dağları ortasında iz bırakan fedakârlıklar ortaya koydukları esnada diğer bir kol Wadelhoffen'dan geçerek Ybbs'den geri çekilmiş, sonra Wiener Neustadt önüne gelerek Mihaloğlu maiyetindeki müfreze ile birleşmiştir. Muhâsara esnasında Wiener Neustadt, Klosterneuburg ve Regensburg civarını talan eden bu akıncılar, ordunun ricatı esnasında faydalı hizmetlerde bulunmaktan da geri kalmamışlar, Ordû-yı Hümâyunun selameti uğrunda kanlarının son damlasını Styria vadilerinde akıtmışlardır[119].

Kasım Bey'in liderliğinde kahramanlıklarla dolu olan bu akınlardan pek yararlı neticeler elde edilmiştir. Düşman bununla beraber mallarının muhafazası derdine düştüğünden Ordû-yı Hümâyun suhûletle yürüyüşüne devam etmiştir.

Ekim'in on yedinci günü Otâğ-ı Hümâyun Simmering'den kaldırıldı ve Leitha nehri civarına vâsıl oldu. Birkaç gün sonra İbrahim Paşa da Ordû-yı Hümâyuna katıldı. Yağmurlar şiddetle devam ediyor, yollar geçilmez bir hâle geliyordu. Nehir kâmilen taşmış, etraf bataklıklar içinde kalmıştı. At, eşek ve develer bu çamurlu araziden geçmeyi bir türlü başaramıyor, ordu erzak ve zahire azlığından büyük zorluklarla karşılaşıyordu.

---

119 *"Hattâ guzât-ı zafer semâtdan bazıları İskender Köprüsü (İnnsbruck) demekle maruf Tuna üzerinde bir cisr-i kadîm görüldükde"* Solakzâde, **a.g.e.**, s. 473.

Bu olumsuzlukları bir de şiddetli bir kar fırtınası takip etti. Macaristan ovaları yağan karın fazlalığından bembeyaz kesildi[120].

Osmanlı ordusu bu kar fırtınaları arasında, bu bembeyaz sahralar ortasında kahraman bir ordu vakarıyla ilerliyor, azâmet ve vakarlığını Viyana surlarına kadar ilerlemekten kaynaklanan kahraman bir gurur ile yürüyüşüne devam ediyordu.

Ordû-yı Hümâyun bu şiddetli kasırgalar, bu müthiş boralar içinde Altenburg şehrine vâsıl oldu. Toplarla cephâne arabalarının bir kısmı yollarda bırakılmış olduğundan geriye kalan parçalarını buradan ileri götürmek mümkün olamadı. Birkaç gün sonra İbrahim Paşa Altenburg'a vâsıl oldu; geriye kalan topları gemilere bindirdi. Sâir ağırlıkları ateşe vererek ordunun çekmekte olduğu zahmeti bu suretle hafifletti. Harp gemilerinden birçoğu Pressburg önünden geçerken düşman ateşine hedef oldu.

Ekim'in yirminci günü Kanûni Sultan Süleymân Raâb civarına vâsıl olarak İbrahim Paşa'nın orduya kavuşmasını bekledi. Ordudaki bu nevî sıkıntılar ve meşakkatler üzerine inzibatın bozulması, İbrahim Paşa'nın şiddetli tedbirler almasına sebep oldu.

Ekim'in yirmi beşince günü Sultan Süleymân ordusu Budin'e vardı. Zapolay tarafından fevkalade bir hürmetle karşılandı. Yirmi sekizinci günü Peşte'de debdebeli bir Divân-ı Hümâyun akt olundu. Zapolay *"Dest-bûsî-i*[121] *Padişahî ile mübâhî*[122] *olub hil'at-ı*[123] *fâhire-i*[124] *hüsrevânî*[125] *ve*

---

120 *"Bir mertebe kar yağdı ki güyâ tufân oldu"* Peçevî, a.g.e., C I, s. 138.

121 **Dest-bûsî**: el öpmeklik, el öpme töreni.

122 **Mübâhî**: övünen.

123 **Hil'at**: Eskiden padişâh veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.

124 **Fâhir/Fâhire**: 1. fahreden, onurlu, şanlı, şerefli. 2. mükemmel. 3. kıymetli, değerli. 4. erkek ve kadın adı.

125 **Hüsrevânî**: 1. hükümdara lâyık. 2. çok iyi, âlâ, birinci derece.

envâ-ı inâyet-i padişahî ile müşerref oldu"[126]. Zapolay'ın ve daha doğrusu Macarların mevcudiyetlerinin temini için yapılan bu Sefer-i Hümâyunu, Zapolay'ı derin bir minnettarlık hissine gark etmiş olduğundan, Zapolay büyük bir hürmet ile yapılmış olan seferi tebrik eyledi.

Ordû-yı Hümâyun Budin'den ayrılmadan önce, Zapolay'ın istirhâmı üzerine Macaristan'ın en eski bir Krallık Tacı olan Krona, İbrahim Paşa tarafından Zapolay'a verildi. İbrahim Paşa zikredilen tâcı Pierre Prenny ve Louis Gritti vâsıtasıyla Zapolay'a gönderdi.

Osmanlı ordusu Budin'den ayrılıp Tuna Nehri'ni geçerek yedi gün sonra Petervaradin'e vardı (6 Kasım). Sonra Kasım'ın onuncu günü Belgrad'a, on altıncı günü de Dersaadet'e gelerek I. Viyana Seferi'ne bu suretle son verildi.

---

126 Peçevî, a.g.e., C I, s. 138; Hammer, a.g.e., C I, s. 499.

SONUÇ

Viyana muhâsarası, Osmanlının askerî büyüklüğünü tam olarak ortaya koyan meşhur muhâsaralardan biridir. Askerî tarihimizde unutulmaz ibretli bir hatıra bırakan bu meşhur muhâsara 20 gün devam etmiş, bu müddet zarfında vukua gelen huruç ve taarruzlar esnasında Osmanlılar 20.000, Avusturyalılar 2.400[127] nefer telefata maruz kalmışlardır.

Viyana muhâsarası kale muhâsaraları tarihi bakımından özel bir ehemmiyete haizdir. Lağım ameliyatları bu meşhur muhâsara esnasında başarı ile yürütülmüş, topçu ateşleri faydalı bir surette yerine getirilmiştir. Bilhassa topçu ateşi ve lağımların tesiriyle surlarda gedikler açtıktan sonra genel hücum icrâ etmek, hendek dışında ise hâne enkazlarından istifade ederek muhâsarayı süslemek gibi döneminde yapılan kale muhârebelerinde de uygulama alanına konulan usulleri, bu muhâsara esnasında yeniden ortaya koymak suretiyle tatbik edilmiştir. Surlar üzerine Osmanlı bayrakları dikmek gibi Osmanlı kahramanlık göstergesinin yerine getirilmesi ise, bu meşhur muhâsaranın seçkin misalleri arasında yerini almıştır.

Viyana muhâsarasında başarısızlığı getiren sebeplerin başında, yolların müşkülatından Viyana istihkâmlarının düşmesi için hazırlık görüşmelerinde yapılan mülakatla-

127 Burada verilen 2.400 kişilik kayıp dizgi hatası sebebiyle yanlış olarak eserde yer almıştır. Ahmed Refik kendisi de eserin 119. sayfasında ordumuzun kaybını 20.400 kişi olarak ifade etmiştir. Tarihi kayıtlar da kaybımızın 20.000 kişi dolaylarında olduğunu ortaya koymaktadır. [H.N.]

rın neticesi olarak büyük çapta topların getirilmemesi, kış mevsiminin olanca şiddetiyle hüküm sürmesi sayılabilir. Büyük çapta topların getirilmemesi, gediklerin seri bir surette ve muntazam olarak açılamamış olması bütün taarruzların sonuçsuz kalmasına ve ordunun büyük kayıplara uğramasına sebep olmuş, şiddetli kış mevsimi ise efrâd üzerinde menfî bir tesir ortaya çıkarmıştır; o derecede ki efrâd yirmi gün devam eden bu mühim muhâsara esnasında erzak ve yiyecek bulmakta çok zor durumlara düşmüş olduğundan senelerden beri Osmanlı ordusunda değişmez birer kural haline gelen tertibât usullerinin bozulmaya yüz tutması, efrâdın bu inzibatsızlığının muhâsara hareketinin başarısız olmasında diğer bir sebebi teşkil etmesine neden olmuştur[128]. Bazı yabancı müverrihler, Viyana muhasarasının başarısızlığını Vezir-i azam İbrahim Paşa'nın hatalı stratejisinin eseri olmak üzere kaydediyorlarsa da bu rivayetin kesinlikle gerçekliği yoktur. Zaten kadîm Osmanlı tarihleri, her türlü tarafgir şâibeden uzak olarak bütün vakaları sarih bir biçimde nakl ve rivayet eyledikleri halde, muhâsaranın sonucunu müteakip İbrahim Paşa'nın bu suretle hareket eylediğine dâir zikredilen tarihî eserlerde de hiçbir kayda rastlanmaz. Ayrıca bu konudaki rivayetler, muhâsaranın iyice tahkik edilmemesi noksanından ileri gelen bir yanlışlıktır. Zaten Hammer ve daha sâir müverrihler bu gibi rivayeti katiyen tekzip ediyorlar. Hâlbuki İbrahim Paşa gerek muhâsara esnasında, gerek muhâsaradan sonra fevkalade kahramanlık numuneleri göstermiş, Ordû-yı Hümâyuna ibrâz eylediği sadık ve faydalı hizmet-

---

128 Peçevî, a.g.e., C I, s. 138: *"Sultan Süleymân'ın Viyana'yı zabt edememesinin sebebi, erzakın kifâyet miktarda bulunmaması, askerin iâşesi gayr-i mümkün olması, Osmanlı sefaininin Ferdinand'ın kumandanlarından Saloy tarafından Pressburg'da zabt edilmesi, Sultan Süleymân'ın muhasara toplarını getirmemesidir."* General Horvath Jeno, Macar Hudi (?) Kro-Kronika, s. 16: *"Sultan Süleymân, Ferdinand - Viyana'da olmadıktan sonra muhasaraya niçün devam edeyim dedi"*, **Macar nemjzet Torténéte**, C V, s. 77.

leri Kanûni Sultan Süleymân'ın şahsî memnuniyetini kazanmasına vesile olmuştur.

Viyana muhâsarası, Avusturya Kralı Ferdinand'ın Budin'i zapt ve Zapolay ile harp eylemesinden dolayı Macarların hukukunu himâye ve Ferdinand'ı tedip maksadıyla yapılmış bir seferden ve daha doğrusu Osmanlı ordusunun büyüklüğünü göstermesine istinaden teşebbüs edilmiş zafer tecrübesinden başka bir şey değildir. Vakia muhâsaraya bir müddet daha devam edilmiş olsa, şehrin tam bir suhûletle fethi imkân dâhilinde idi; fakat erzak vesâirenin noksanlığı ordunun intizamsızlığına sebep olmuştu. Bilhassa: *"Gartekrân(?) asâkir vâsıtasıyla emr-i cezâ kemâ-yenbağî*[129] *icrâ kılınmış olduğundan Viyana'da mahbûs bulunan üserâ-i İslâmiyyenin sebilleri tahliye kılınmak ve Macar Kralına taarruz olunmak üzere mahsurînin vukû bulan niyaz ve istid'âları mevkî-i kabulde vâki*[130]*"* olduğundan Sultan Süleymân muhâsarayı kaldırmayı uygun görmüştür. Bunun neticesi olarak da Ordû-yı Hümâyunun muntazaman ricat etmesini emreylemiştir. Bunun için Viyana seferi her iki taraf için de kesin bir netice elde edilemeden bitmiştir. Osmanlılar, hasımlarına karşı ezici kuvvetlerini kullanarak arzu ettikleri şartları kabul ettirmeye muvaffak olamamışlar ise de, Viyana müdafiini gayret ve fedakârlıkları nispetinde hiçbir netice de elde edememişlerdir[131]. Hatta Avusturyalılar, askerî kuvvet ve kudretlerini intizam ve muhafaza etmiş olan Osmanlı ordusunun az bir zaman sonra Avusturya toprağına yeniden ezici kuvvetleriyle pây-endâz[132] olacağına emin oldukların-

129 **Kemâ-yenbağî**: gereği gibi, lâyık olduğu gibi.

130 Mustafa Nuri Paşa, **Netayic'ü-l Vukuat**, C I, (Sad. Neşet Çağatay), TTK Yay., Ankara 1992, s. 102; Peçevî, **a.g.e.**, C I, s. 138.

131 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 74; *"Viyana mudafi'ininin gayret-i besâletkârânesiyle Osmanlılara karşı katî bir mavaffakiyet elde edilememişdir."*

132 **Pây-endâz**: 1. ayak atan, ayak atmış. 2. büyük kimselerin geçeceği yerlere serilen halı ve benzeri şeyler. 3. duvar ve möbleleri kaplamak için kullanılan bir çeşit kumaş.

dan hem gerekli hazırlıkların yapılması için vakit kazanmak, hem de yeterli askerî kuvvet ve birçok istirhâmlarla ile Macaristan'ı Osmanlılardan sulhen talep eylemek için muhâsaranın bitmesini müteakip Dersaadet'e bir sefir göndermişlerdir[133]. Binaenaleyh Osmanlıların bu önemli sefer esnasında manen düşmana karşı büyük bir muzafferiyet elde etmiş oldukları zikredilen beyânâtlarla sabittir.

Düşmanın bu suretle hareket etmesine, Osmanlıların kuvvet ve askerî yönlerini bilhassa icrâ-i tesir etmiş olmasına hiç şüphe yoktur. Osmanlıların o zamanki askerî gücü, ordularının nizam ve mükemmeliyeti etrafa dehşet vermiştir[134]. Ordu kumandanlarının mahareti efrâdın harp meşakkatlerine tahammülü, düşman ateşine karşı fedakârlıkla ileri atılmaları, komşu hükümetler üzerinde manevî kuvvetlerini sarsacak bir tesir meydana getirmişti. Osmanlıların askerî toplanma stratejisinde maharetleri ise zafer kazanmada sağlam bir esas teşkil ediyordu. Osmanlılar, eski seferlerde olduğu gibi bu önemli sefer esnasında da harekât hedefine varmak için en mühim hudut harekâtlarını takip eylemişlerdir. Gerilerinde düşman kuvvetlerinden hiçbir güç bırakmamak için Budin ve daha sâir ehemmiyetli kaleleri birer birer zapt ve dönüş güzergahlarını güvenilir bir halde yürüyüşler yaparak Viyana'yı hiçbir taraftan taciz edilmeden muhâsara etmeye muvaffak olmuşlardır. O derecede ki, Viyana civarında Pfalz Kontu Frederich maiyetindeki kuvvetler, muhâsara ordusunun harekâtını taciz için hiçbir nümayişe teşebbüs edememiş, Osmanlı akıncılarının seri çarpışmalarına karşı koymak için gerekli önlemlerin alınmasıyla meşgul olmuşlardır.

---

133 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 74-85.

134 Kupelwieser, **a.g.e.**, s. 12.

Fakat düşmanın Osmanlılara karşı hiçbir manevra yapamayarak sadece kuru bir metânet ile mutlak bir müdafaa etmesinin sebeplerini, en ziyade Avusturya ordusunun teşkilâtında, Avusturya ordusu efrâdının talim ve terbiyesinde aramak gerekir. Avusturya ordusu zikredilen asır esnasında Osmanlı ordusuna nazaran gayr-i muntazam ve iptidai bir halde idi. Orduda istihdam olunan askerlerin büyük kısmı yabancılardan ve bilhassa ücretli askerlerden meydana gelmekteydi. Vakıa bunlar cesaret ve sebatta tabiî fıtratlarını göstermekte idiyseler de; bunların tezyit ve muhafazası için paraya ihtiyaç vardı. Hâlbuki Avusturya'da en ziyade bulunmayan bir şey varsa, o da para idi. Hükümet harp yapmak için gerekli olan parayı bulup da kıtaatı toplayıncaya kadar pek çok vakit geçer, o zaman Osmanlı öncü kuvvetleri Avusturya'nın kalbine kadar dâhil olmuş bulunur, Avusturyalılar memleketlerini müdafaaya vakit bulamadan zafer kazanmaya tesir edecek pek çok menfî durum ortaya gelmiş olurdu. Efrâd, paralarını zamanında alamadıkları takdirde her türlü hissiyât-ı vatan pervaneyi ferâmûş[135] ederek silah altından kaçarlar, âlî memleket menfaatlerini şahsî çıkarlarına fedâ ederlerdi. Daha doğrusu Napolyon'un: *"Harb para, yine para, yine para!"* gerçeği Avusturya'da tatbik yerini tam anlamıyla bulan bir düstur-u hakikatten başka bir şey değildi.

Avusturya ve daha sâir hükümetler ordusu bu gibi ilmî durumlar ve eksik teşkilatlar içinde bulundukları halde Osmanlı ordusu, teşkilatının mükemmelliği, efrâdının Padişaha ve vatanlarına sevgileri, gaza faaliyetlerine iştirakleri ve zaferler kazanma gibi elzem askerî hususiyetleriyle donatılarak İslam dirliğini fert riâyeti sayesinde, askerliğe numune olacak mükemmeliyetler ortaya koyu-

135 **Ferâmûş**: unutma, hatırdan çıkarma.

yorlardı. Ferdinand ise Ordû-yı Hümâyunun bu kuvvet ve muhteşemliğini pek acı tecrübelerle takdir etmiş olduğundan Viyana muhâsarasının bütün dehşetlerini müteakip Âsitân-ı Süleymâni'ye iltica eylemiş; fakat yine birçok seneler memleketini Osmanlı ordusunun muzaffer kuvvetleri altında ezilmesinden kurtaramamıştır.

Viyana Seferi, ırken münasebet ilişkileri bulunan Macarlarla Osmanlılar arasındaki ırkî bağlantılara ve dostane münasebetlerinin bir tarihî kanıtıdır. Osmanlılar, Avusturya nüfuzu altına girmemek, lisan-ı hürriyetlerini, millî mevcudiyetlerini ve şerefli geçmişlerini muhafaza etmek için senelerden beri kan döken, hürriyetlerini ve canlarını fedâ ederek korumaya muvafık olan Macarların en cengâver, en candan bir hâmisi olmuşlar, fıtraten hâiz oldukları hasletleri ile her türlü müşkülata göğüs gererek tam iki defa Viyana surlarına dayanmışlardır. Bilhassa Macaristan'ı baştan başa târ-u-mâr ettikten sonra Macarlar'ın tek düşmanı olup Osmanlı kuvvetlerinin azâmeti karşısında Viyana surları gerisine iltica eden Ferdinand ordusuna şiddetli bir darbe-i tedip vurduktan sonra Budin sahralarında bir saltanat-ı civanmerdane ile Zapolay Yanoş'a Macar Kraliyet tacını giydirmişlerdir. Daha doğrusu: *"Biz, muhâfaza-i hukuk ve haysiyetiniz içün Viyanalara kadar gitdik. Düşmana şiddetli bir darbe-i tedîp urduk. İşte bu da Tâc-ı kraliyeniz. Aramızdaki münasebet-i cinsiye ve revâbıt-ı samîmânenin bir nişânesi olmak üzre sizi hakk-ı muzafferiyetimiz olan bu memlekete kral nasb idiyoruz!"* beyânâtını imâ edecek bir satvet-i celile ortaya koymaları, Macarlarla Osmanlılar arasındaki dostane bağların ve samimi münasebetlerini ilelebet payidâr edecek kahramânlıklardan biri olarak add olunabilir.

Viyana seferinin önemini diğerlerinden ayıran bir diğer özelliği de, pek büyük oranda yapılan Osmanlı akınlarıdır. Avrupa'nın in iç noktalarına kadar ilerleyerek et-

rafı dehşetler içinde bırakan bu akınlar, bazı müverrihlerin rivayetleri suretiyle, sırf ganimet elde etmek ve gittikleri beldeleri tahrip etmek maksadına mebni icrâ edilmeyip, Ordû-yı Hümâyunun geri dönüşünün güvenliği ve aslında kazanılmış olan bir seferin başarı ile sona ermesi için yapılan askerî harekâtlardan sayılabilir.

Sultan Süleymân ordusu Viyana muhâsarasıyla meşgul olduğu esnada düşmanın Kont Frederich ve Kral Ferdinand maiyetinde bulunan ve Krems şehrinden fırsat kollayıp şehre girmelerini engelleyerek, civar hükümetlerden yardım kuvvetlerinin yetişmesine mâni olmak, aynı zamanda muhâsara ordusuna erzak ve yiyecek tedârik etmek ve daha doğrusu *"harp harbi besler"* kaidesine riayet eylemek için hudut beylerinden Mihal-zâde maiyetindeki akıncı müfrezesiyle Viyana civarına müteaddit akınlar icrâ edilmiş, ordunun serbest bir surette muhâsara harekâtına devam eylemesi uygun bir şekilde yerine getirilmiştir.

Özellikle, ordunun muhasarayı kaldırmasını müteakip, Almanya ve Avusturya içlerine doğru icrâ olunan akınlar, askerî tarihte, misline tesadüf olunamayan cesaret ve fedakârlıklar ihtiva eden faaliyetlerle doludur. Osmanlıların üstün kahramanlıkları ve vatan muhabbetlerini ispat eden bu cesur hareketler, 1860'da Amerika generalleri, 1877'de De Gorgo, Rus-Japon Seferi'nde Miçenko tarafından icrâ edilen akınlar gibi askerî bir stratejiye dayanmaktadır. Bilhassa bu durum ordunun galibiyetini temin ve selameti namına pek büyük bir vatanperverliğe şahitlik eder. Osmanlıların bu akınları icrâ etmelerine diğer bir sebep de, müdafaada bulunmuş bir taraf ile muhasarayı kaldıran taraf ordusuna karşı hasmın tacizlerde bulunmasını önlemek ve ordunun dönüş harekâtını zor bir durumdan kurtarmak içindir.

Osmanlı ordusu, şiddetli kış sebebiyle muhâsarayı kaldırıp Budin'e doğru ricat eylediği esnada düşmanın bazı kuvvetleri ordunun kullanacağı geçitleri tutmuş, Osmanlıların harekâtını sekteye uğratmak istemişlerdir. Sultan Süleymân, bu mahzurun ortadan kaldırılması için harp müzakere meclisi toplanmasını emretmişti. Bu harp meclisinde akıncı beylerinde Kasım Bey, düşmanı başka noktalardan sıkıştırmak ve ordunun geri dönüş harekâtını kolaylaştırmak için bu akınların gerekliliğinden bahsetmiş, O almış olduğu emr-i padişahî üzerine 12.000 Osmanlı kahramanı ile bu müthiş akınları yerine getirmiştir. O vecihle ki, Kasım Bey maiyetinde bulunan bu 12.000 kahraman, şanlı ordularının hareketinin selâmeti uğrunda içlerinden hiçbir fert kalmayıncaya kadar canlarını feda ederek Styria dağlarına, İnns membalarına, Almanya içlerine girmişler, celadet ve hamaset namına icrâ eyledikleri kahramanlıklarıyla askerî tarihimize bir şanlı sayfa kaydetmişlerdir. Bununla birlikte ordumuzun kahramanlık destanlarına bir yiğitlik manzumesi ilave ederek bin türlü müşkülât ve eziyet içinde, kanının son damlasını akıtıncaya kadar Osmanlılık ve kahramanlık nâmına canlarını fedâ eden, Styria ovalarında, Viyana hudutlarında, Almanya içlerinde şehid olan bu Osmanlı kahramanlarını şanlı tarihimize uygun bir şekilde yâd etmeliyiz.

BİBLİYOGRAFYA

Ahmed b. Lütfullah, **Sahâ'ifü'l-Ahbar,** C I-III, Matbaa-i Amire, İstanbul 1285.

A Magyor nemjet tortenete. t.v. (yy ve y. yok)

Afyoncu, Erhan; **Sorularla Osmanlı İmparatorluğu,** C III, Yeditepe Yay., İstanbul 2003.

General Schröder, **Viyana Muhâsarası.** (yy ve y. yok)

Danişmend, İ. Hami; **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi I-IV**, Türkiye Yayınları, İstanbul 1971.

Defter-i Havadis Der-zaman-ı Süleymân Han. Nuri Osmaniye, Nu. 2259.

Dethier, **Osmanlılarda Topçuluk.** (yy ve y. yok)

Develioğlu, Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara 1978.

Gazavat-ı Sultan Süleymân Han, Ayasofya, Nu. 3119/9.

Gaver, Jul Van; **Türkiye.**

Hammer, J. **Tarih-i Devlet-i Osmâniye.**

————, **Geschichte des Osmanischen Reiches.**

————, **Wiens erste Belagerung.**

Hoca Saadeddin Efendi, **Tâcü't-Tevârih**, İstanbul 1279.

Hoca Saadeddin Efendi, **Tacü't Tevârih,** C I-V, (haz. İ. Parmaksızoğlu), Ankara 1999.

Huber, **Avusturya Tarihi**

Kretschmayr, Heinrich; *"Viyana Önünde Türkler"*, (çev. Halit İlteber), **Batı Dillerinde Osmanlı Tarihleri**, İstanbul 1971, s. 217-260.

Kul, Ömer; **XV-XVI. Yüzyıllarda Köprülü Kazası (1453–1544),** Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2000.

Kupelwieser, Leopold; **Die Kämpfe Österreichs den Osmanen vom Jahre 1526-1537,** (Osmanlılarla Avusturyalılar Arasında Muhârebât), Wien, Braumüller 1899.

Lavale de Sable Madeleine, **Türkiye,** C II.

Lefaivre, Alber; **Les Magyars sous la domination Ottomane.**

Martens, **Allgemeine Geschichte der Turkenkriege in Europa 1356/1812.**

Mehmed Neşri, **Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi),** (haz. F.R. Unat-M.A. Köymen), TTK Yay., Ankara 1987.

Monte Cocolli, **Hatırât,** C III.

Mustafa Nuri Paşa, **Netâyicü'l-Vukuat I-II,** (yay. Neşet Çağatay), Ankara 1979.

Mükremin Halil, *"Müverrih Ahmed Refik",* **Milli Mecmua,** S 39, İstanbul 1341.

Feridun Bey, Münşa'ât-ı es-selâtin, C III, İstanbul 1274/75.

Örenç, Ali Fuat; **Yakındönem Tarihimizde Rodos Adası,** (İ.Ü. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2001.

Özcan, Abdülkadir; *"Ahmed Refik Altınay",* **DİA,** C II, İstanbul 1989, s. 120-121.

Pakalın, M. Zeki; **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü,** C I-III, Milli Eğitim Basımevi, 2. baskı, İstanbul 1972.

Peçevi İbrahim Efendi, **Peçevi Tarihi,** (Haz. B. Sıtkı Baykal), Ankara 1992.

Paul Pesel, **Viyana Muhâsarası.**

Paul von Rahm, **Viyana Muhâsara ve Müdafaası.**

Refik, Ahmet; **Meşhur Osmanlı Kumandanları,** İstanbul 1335.

———, **Bizans Karşısında Türkler,** (haz. Fahamettin Başar), Kitabevi Yay., İstanbul 2005, s. VII vd.

R. Ekrem Koçu, **Ahmed Refik,** İstanbul 1938.

Rocoles, **Vienne deux fois assiégée par les Turcs.**

Roznak, Marnek; **Serbest Günş Kraliyet Şehri Muhâsarası,** 1532, Viyana 1789.

Solak-zâde Tarihi, (haz. Vahit Çubuk), Ankara 1989.

Stoye, John; **Viyana Kuşatması,** (çev. Selahattin Atalay), İstanbul 1983.

Süleymânnâme, Esad Efendi, Nu. 2284.

Şemseddin Sami, **Kamûs-i Türkî,** İstanbul 1317.

Şimşirgil, Ahmet; *"Kosova'da Verilen Kurban",* **Tarih ve Medeniyet,** S. 50, Mayıs 1998, s. 12-17.

————, *"Söğüt'te Doğan Güneş",* **Tarih ve Medeniyet,** S. 58, Ocak 1999, s. 08-13.

————, **Birincil Kaynaklardan Osmanlı Tarihi, Kayı,** Tarih Düşünce Kitapları, İstanbul 2004.

Tarih-i İbrahim Paşa (927-1049), (yy ve y. yok).

Tarih-i Sultan Süleymân, (yy ve y. yok).

Taufel, Karl; **Viyana Önünde Osmanlılar.**

Tevarih-i Âl-i Osman, Anonim.

Tietze, A. ; *"Ahmad Rafik",* **EI² I,** 302-303.

Ukza, **Tarih-i Devlet-i Osmâni.**

Ulrich, **Geschichte der ersten türkischen Belagerung.**

Ulrich, **Viyana'nın İlk Muhâsarası Tarihi.**

Unat, Faik Reşit; **Hicrî Tarihleri Miladî Tarihe Çevirme Kılavuzu,** TTK Yay., Ankara 1940.

Uzunçarşılı, İ. H.; **Osmanlı Tarihi,** I, Ankara 1972.

Wagner, George; *"Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya",* (çev. Cemil Ziya Şanbey), **Türk Kültürü Araştırmaları,** C III-VI, Ankara 1966-69, s. 269-289.

Yeno, Ronai Horvath; **Magyor hodi Kronika.**

EKLER



Osmanlıların Harekât Stratejisi.


DOLYA
Tokaj
Turla Nehri
BASERABYA
Prut Nehri
BOĞDAN
Debrecen
ERDEL
Transilvanya Dağları
Temeşvar
EFLAK
KARADENİZ
Nehri
Vidin
TUNA NEHRİ
Niş
Sofya
Filibe
Edirne
İSTANBUL
Üsküdar
ELİ
Manastır
Selânik
ADALAR
DENİZİ
ANADOLU

e: 936/1529



Osmanlı Akıncılarının
Hareket Güzergâhı (1529)

ALMANYA

Tuna Nehri

İnn Irmağı

Salzburg

İschl

Salzach Irmağı

Zell

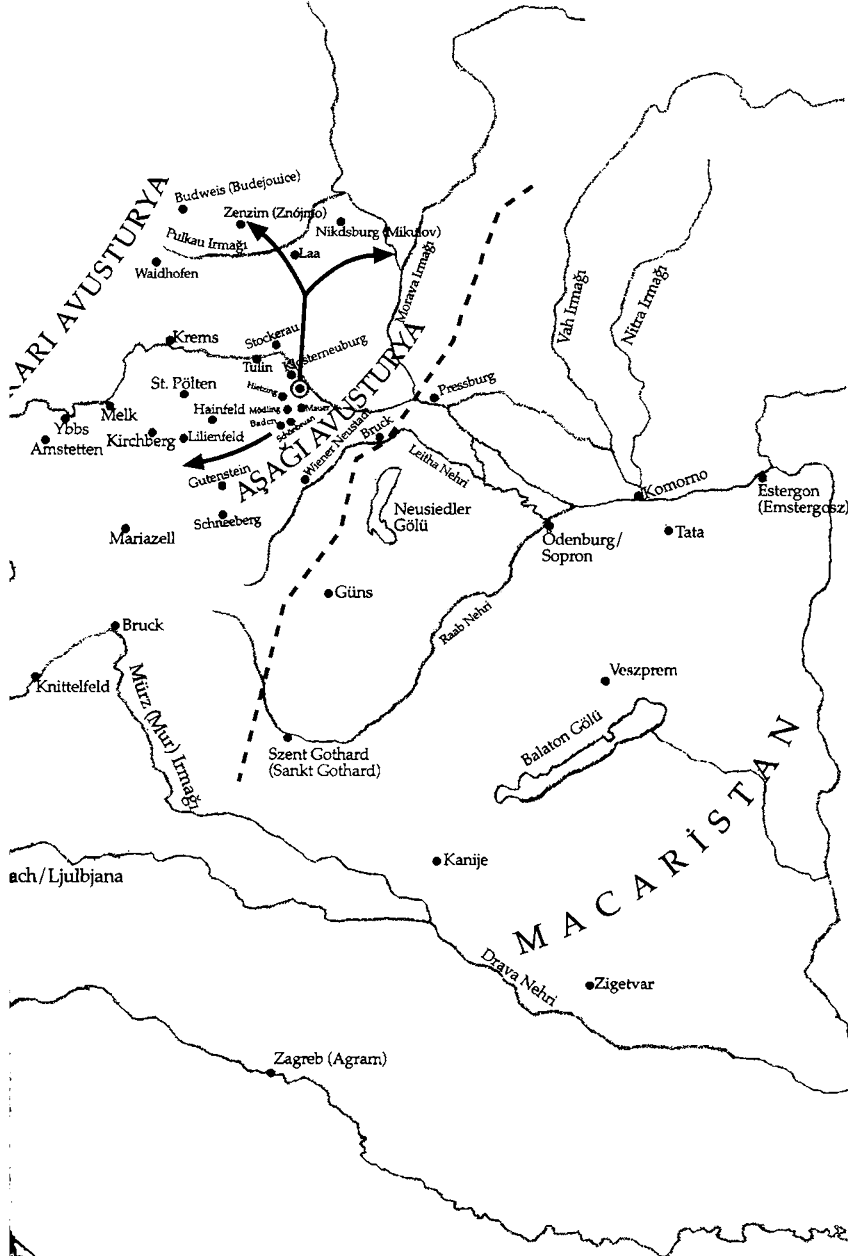
İnnsbruck

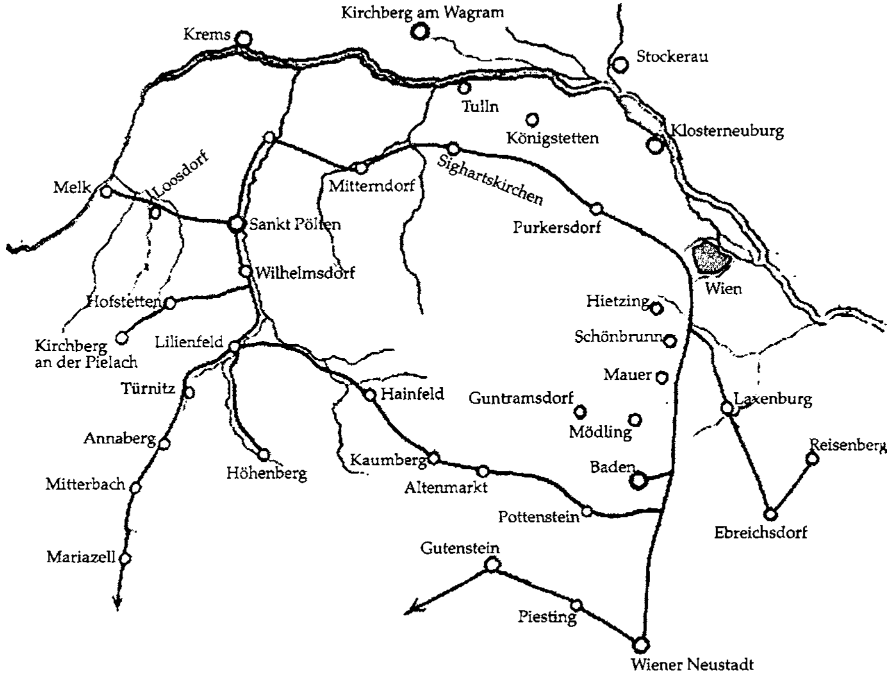
İsviçre

İTALYA

VENEDİK CUMHURİYETİ

Trie


BOHEMYA
YUKARI AVUSTURYA
AŞAĞI AVUSTURYA
MACARİSTAN
Budweis (Budejouice)
Zenzim (Znójmo)
Nikdsburg (Mikulov)
Pulkau Irmağı
Laa
Waidhofen
Morava Irmağı
Vah Irmağı
Nitra Irmağı
Krems
Stockerau
Tulln
Klosterneuburg
St. Pölten
Pressburg
Melk
Hainfeld
Ybbs
Amstetten
Kirchberg
Lilienfeld
Bruck
Wiener Neustadt
Leitha Nehri
Gutenstein
Neusiedler Gölü
Komorno
Estergon (Emstergosz)
Schneeberg
Mariazell
Ödenburg/ Sopron
Tata
Güns
Raab Nehri
Bruck
Knittelfeld
Mürz (Mur) Irmağı
Veszprem
Balaton Gölü
Szent Gothard (Sankt Gothard)
Kanije
ach/Ljulbjana
Drava Nehri
Zigetvar
Zagreb (Agram)



Osmanlı Akıncılarının Hareket Güzergâhı

İNDEKS



Ahmed Refik'in orijinal adı Devr-i Süleymân-ı Kanûni'de Birinci Viyana Muhasarası olan bu kitabı, Birinci Viyana Kuşatması'nı bütün ayrıntılarıyla ele almaktadır. 16 Ekim 1908 tarihinde tamamlanmış bulunan eserde, Osmanlı Devleti'nin kale kuşatma teknikleri, ordunun sevk ve idaresi ve yirmi gün devam eden seferin en ince ayrıntıları akıcı bir üslupla anlatılmıştır.

"Bu âna kadar pek çok kısmı harâb olan Macaristan'ın bizim içün bir menbâ-ı servet teşkîl idemeyeceğine şübhe yok. Fakat hükümdârınız Pâdişâhımıza, dehâlet itdiği takdirde, hasmımız olan Ferdinand'ı perişân ider ve bütün memleketlerini atlarımızın ayakları altında çiğneriz. Hatta Gritti'nin müdâhalesi olmasa idi, şimdiye kadar hükümdârınızı da, Ferdinand'ı da perişân iderdik. Bu bizim içün pek kolay bir iştir. Bir koldan ben, bir koldan Ayas Paşa memleketinize yürümüş olsak, iki hükümdârın da perişân olacağına emin olunuz. Mâmâfih ne zaman lüzûm görülürse, bunu yine icrâ ideceğiz. Budin'i yeni bir İstanbul hâline koyacağız. Zannedersem, çok söz söyledim. Biz Osmanlılar az söyler, çok iş görürüz. Zapdettiğimiz yerleri bir daha elden çıkarmayız. Bunların bizden istirdâdı içün kollarımızı kesmek icâbider."